

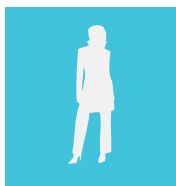
brains

on

the

move

!

actieplan mobiliteit
2013

Inhoud

1.	Situering	8
2.	Waarom is mobiliteit belangrijk?	11
3.	Beleidskader	15
	Europees niveau	
	Vlaams niveau	
4.	Huidige internationale samenwerkingsprogramma's in Vlaanderen	23
	Erasmus programma	
	Erasmus Belgica	
	Erasmus Mundus	
	Tempus	
	Culturele/bilaterale akkoorden	
	Bilaterale samenwerkingsverbanden instellingen	
	ASEM-DUO	
	Washington Center for Internships and Academic Seminars	
	VLIR-UOS	
	VVOB	
5.	Strategische doelstelling van mobiliteit	29
6.	Operationele doelstellingen	35
	Advisering, informatie en begeleiding	
	Mobility window in curriculum	
	Gezamenlijke opleidingen	

Internationaal klimaat/karakter in het Vlaams hoger onderwijs versterken

- Het lanceren van een oproep tot de organisatie van internationale zomercampussen en internationale intensieve vormingsprogramma's
- Onthaalbeleid buitenlandse studenten
- Beurzen voor inkomende internationale topstudenten
- Internationalisering van het curriculum
- Verder uitbouwen Study in Flanders/ Research in Flanders

Evenwichtige mobiliteit

Stages

Registratie van mobiliteit

- Primaire doelstelling en registratie
- Huidige registratiesystemen
- Toekomstige registratiesystemen

7. Kwaliteit van mobiliteit versterken 57

8. Financiering van mobiliteit 61

Generiek stelsel mobiliteitsbeurzen

Specifiek stelsel mobiliteitsbeurzen

- ASEM-DUO
- Washington Center
- Mobiliteit met landen in transitie
- Bilaterale akkoorden

Ondervertegenwoordigde groepen

Inbouwen incentives in het financieringssysteem

9. Administratieve ondersteuning 69

Uitvoeren van beleid van de Vlaamse Regering

Ontwikkelen van een centraal beheerd ondersteuningssysteem op Vlaams niveau

Actiefiches 84

Voorwoord

Internationalisering is niet meer weg te denken uit ons huidige tijdsbeeld. In het (hoger) onderwijs vervult internationalisering een belangrijke rol. Ons hoger onderwijs moet immers inspelen op de wereldwijde internationaliseringstrend om de plaats van Vlaanderen en Brussel binnen een geglobaliseerde kennismaatschappij te garanderen. Voldoende internationale uitwisseling van zowel docenten als studenten is daarvoor cruciaal. Enerzijds moet het Vlaamse hoger onderwijs de mogelijkheden en de nodige competitiviteit hebben om talent van elders aan te trekken, anderzijds hebben we behoefte aan hoogopgeleide Vlamingen die hun weg vinden in internationale instellingen, industrieën, researchcentra enzovoort. Zoals terecht gesteld wordt in de maatschappelijke beleidsnota over de hervorming van het hoger onderwijs (2010), moeten Vlaamse studenten en docenten voldoende kunnen communiceren en uitwisselen met de internationale gemeenschap, en moet ons hoger onderwijs voldoende openstaan voor studenten en docenten uit het buitenland. Op mijn initiatief is de regelgeving aangepast waardoor méér opleidingen in andere talen aangeboden kunnen worden aan onze universiteiten en hogescholen.

Ik ben dan ook zeer verheugd om u hierbij het actieplan mobiliteit 'Brains on the move' voor het Vlaamse hoger onderwijs voor te stellen. Dit actieplan bevat een breed pallet aan initiatieven die zullen bijdragen aan de verdere uitbouw van een internationaal kwaliteitsvol Vlaams hoger onderwijs. De nadruk ligt daarbij op de mobiliteit van studenten, waarbij niet uit het oog verloren mag worden dat studentenmobiliteit slechts een onderdeel is van een groter geheel.

Met dit actieplan wil ik in de eerste plaats studenten internationale en interculturele competenties laten verwerven via kwaliteitsvolle mobiliteit. Daartoe wordt een groeipad uitgestippeld waarbij tegen 2020 minstens een op de drie afgestudeerden uit het hoger onderwijs een deel van zijn opleiding of een stage in het buitenland gevolgd heeft, zowel binnen als buiten Europa. Dat is een pak ambitieuzer dan de Europese 20/20/20-doelstelling om over zeven jaar een op de vijf studenten uit het hoger onderwijs een tijd 'over de grens' te sturen.

Daarbij beoogt het actieplan ook dat 33 procent van de mobiele studenten uit ondervertegenwoordigde groepen komt. Dat zijn studenten met een functiebeperking, beursstudenten, zij-instromers, werkstudenten en studenten uit cultureel-etnische minderheden met een migratieachtergrond.

Het actieplan bevat niet alleen maatregelen voor 'uitgaande' Vlaamse studenten, maar creëert ook mogelijkheden om buitenlandse studenten aan te trekken. Zo wordt de organisatie van gezamenlijke opleidingen over de grenzen heen gestimuleerd, alsook de organisatie van internationale zomercampussen en intensieve vormingsprogramma's. Vanaf het academiejaar 2015-2016 komen er ook beurzen voor internationale topstudenten die naar ons land komen.

Ik ben er mij van bewust dat dit actieplan mobiliteit 'Brains on the move' erg ambitieus is en veel inspanningen zal vergen van alle betrokkenen. Toch wil ik een oproep doen aan iedereen om in het kader van ons hoger onderwijs een internationale kijk te ontwikkelen. Ik ben ervan overtuigd dat internationalisering ingebed moet worden in het beleid en in elk niveau van een hogeschool of universiteit. Alleen op die manier kan ons Vlaamse hoger onderwijs verder uitgroeien tot een internationaal competitief en kwaliteitsvol hoger onderwijs.

Pascal Smet

In de maatschappelijke beleidsnota¹ over de hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen nam de parlementaire commissie 'ad hoc hoger onderwijs' in 2010 een bepaling op i.v.m. internationale mobiliteit. De commissie onder leiding van Fientje Moerman (Open VLD) was van mening dat er de voorbije jaren voldoende uitwisseling met buitenlandse studenten en docenten gerealiseerd werd, vooral via het Erasmusprogramma en door in toenemende mate buitenlandse stages of internationale onderzoeksprojecten een plaats te geven in het curriculum van de opleidingen. Dit gebeurde op dat moment voor negen procent van de hogeschoolstudenten en voor veertien procent van de universiteitsstudenten of, samen beschouwd, voor elf procent van de studenten in het hoger onderwijs. Uit een toetsing aan de beleidsambities bleek dat men al goed op weg was, maar nog niet waar men wou zijn. De beleidsnota Onderwijs 2009-2014 formuleerde immers de volgende doelstellingen: tegen 2015-16 doet minstens vijftien procent van de studenten minimum drie maanden buitenlandse ervaring op; tegen 2020 is dat twintig procent.² Deze percentages zijn gebaseerd op het streefcijfer opgenomen in de Verklaring van Leuven (april 2009)³: ***“In 2020, at least 20% of those graduating in the European Higher Education Area should have had a study or training period abroad”***. Met deze verklaring is, onder impuls van de Vlaamse delegatie, de hele 2020-discussie inzake mobiliteit in het hoger onderwijs op gang getrokken.

Een aantal beleidsprojecten binnen het Departement Onderwijs en Vorming hebben een VIA⁴-label gekregen. Het actieplan mobiliteit is er één van.

Voortvloeiend uit het maatschappelijk debat kwam er op 8 juli 2010 een motie van aanbeveling over de hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen⁵. Daarin beveelt het Vlaams Parlement aan om de mobiliteit van studenten en docenten verder aan te moedigen en om, met het oog op het behalen van het Europese streefcijfer van 20% studenten (afstuderenden) met een buitenlandse studie-ervaring in 2020, te voorzien in een aangepaste financiële ondersteuning om die ervaring ook voor minder goedgee studenten haalbaar te maken.

De Vlaamse Regering heeft op 16 juli 2010 beslist zich te engageren om deze motie van aanbeveling uit te voeren. Aanvankelijk werd voorzien om tegen eind 2010 een actieplan ter bevordering van de mobiliteit van studenten en docenten uitgewerkt te hebben. On-

1 <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2009-2010/g591-1.pdf>

2 <http://www.ond.vlaanderen.be/beleid/nota/2009-2014.pdf>

3 http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communiq%C3%A9_April_2009.pdf

4 <http://vlaandereninactie.be/>

5 <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2009-2010/g591-6.pdf>

der meer door de complexiteit van de materie is gebleken dat er meer tijd nodig was om dit actieplan op te stellen. Er moest een degelijke analyse gemaakt worden van het beleid dat tot dan toe gevoerd werd en nagegaan worden hoe dat diende aangepast te worden om de doelstellingen te verwezenlijken. Het beleid gebeurde immers – en gebeurt nog steeds - hoofdzakelijk in de schoot van de instellingen hoger onderwijs of hun koepels. De rol van de instellingen moet in de toekomst niet verminderd worden, integendeel. Maar de verantwoordelijkheid moet gedeeld worden tussen de overheid en de universiteiten en hogescholen.

Het is duidelijk dat mobiliteit van studenten en docenten gelinkt zijn aan elkaar en invloed hebben op elkaar. Gezien de specificiteit en de complexiteit van docentenmobiliteit werd echter beslist om studenten- en docentenmobiliteit apart te behandelen. Een apart actieplan voor mobiliteit van docenten zal worden voorbereid in 2014 rekening houdend met het werk dat reeds geleverd werd in het kader van het gezamenlijke Actieplan 'Daar zit beweging in!' van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het Departement Onderwijs en Vorming (O&V)⁶.

De Vlaamse Regering heeft in juli 2012 kennis genomen van een plan van aanpak om tot een actieplan mobiliteit voor studenten te komen. De administratie heeft tevens een nota gemaakt met voorstellen die deel zouden kunnen uitmaken van het actieplan mobiliteit.

Een task force mobiliteit⁷ heeft zich in het najaar 2012 op vraag van de minister van Onderwijs tijdens vier vergaderingen (5 nov, 20 nov, 28 nov en 3 dec) uitgebreid gebogen over de doelstelling van het actieplan en de middelen die ertoe moeten bijdragen. Er dienden in de eerste plaats een aantal essentiële vragen beantwoord te worden, nl.:

- Wat is de **definitie** van mobiliteit?
- Hoe gaan we mobiliteit **registreren**?
- Hoe kunnen we de **kwaliteit** van mobiliteit verbeteren?
- In welke mate kan de **financiering** bijdragen tot een groei? Hoe gaan we deze financiering toepassen en op welke manier kunnen we speciale aandacht besteden aan studenten uit ondervertegenwoordigde groepen?

Op basis van de werkzaamheden van de task force werd een ontwerp van actieplan mobiliteit 2013 "Brains on the move" uitgewerkt. Op vraag van de minister bevoegd voor het onderwijs heeft de Vlor op 2 mei laatstleden advies uitgebracht over dit ontwerp.

⁶ <http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/daar-zit-beweging-een-vlaams-actieplan-voor-onderzoekers>

⁷ De task force bestond uit Timmermans Elke, Van Heule Kathleen, Joris Michaël, Aerden Axel, Sorgeloos Patrick, Vanhove Piet, De Decker Stijn en Cornelis Jan/Jacqueline Couder die omwille van hun persoonlijke expertise werden geselecteerd. Ze spreken dan ook in eigen naam en verbinden op geen enkele manier de organisatie waar ze professioneel actief zijn. Tevens maakten de volgende personen deel uit van de task force: Soenen Magalie (dep O&V afdeling HV), Erauw Isabelle (dep O&V afdeling SBO), De Pelsemaeker Wim (AHOVOS) en Devos Raf (kabinet minister van Onderwijs)

2

Waarom is mobiliteit belangrijk?

Mobiliteit van studenten levert voor alle actoren een meerwaarde op vanuit meerdere perspectieven: zowel op intellectueel, educatief, sociaal, economisch als cultureel vlak. In de eerste plaats voor de mobiele studenten en docenten zelf, maar ook voor de opleidingen en de instellingen, de werkgevers en de arbeidsmarkt.

Op intellectueel en educatief vlak leidt de uitwisseling van kennis, vaardigheden en attitudes met buitenlandse docenten en studenten tot nieuwe inzichten, het omgaan met nieuwe werkvormen en levert het een bijdrage aan ons onderwijs in een globaliserende wereld. Deze nieuwe inzichten kunnen de hogeronderwijsinstellingen zowel aanwenden in wetenschappelijk onderzoek als in onderwijs. De academische meerwaarde door de interactie en samenwerking tussen instellingen, is essentieel voor curriculumontwikkeling en -vernieuwing. Mobiliteit van studenten, doctoraatsstudenten en personeel geeft bijkomende aanzetten voor curriculumvernieuwing en genereert aantrekkelijke programma's en een betere dienstverlening.

Vanuit economisch perspectief biedt internationale studentenmobiliteit ook een duidelijke meerwaarde. België is, na Ierland, de meest open economie in Europa.⁸ Concreet betekent dit dat er (relatief) veel import en export plaatsvindt en de meeste bedrijven dus veelvuldig contacten hebben met buitenlandse leveranciers en/of klanten. Hun werknemers hebben er dan ook alle belang bij om over de nodige competenties te beschikken en om deze te gebruiken. Bovendien kijken steeds meer mensen over de landsgrenzen heen in hun zoektocht naar de meest geschikte job. In Vlaanderen heeft VOKA⁹, hierover een studie uitgevoerd. Ook internationaal zijn er studies over de waarde die werkgevers hechten aan een internationale ervaring¹⁰. Daarin zien we bijvoorbeeld dat 67% van de werkgevers in België bij het rekruteren actief zoeken naar mensen met een internationale ervaring of op zijn minst een meerwaarde hechten aan een internationale leerervaring. Bedrijven hechten ook veel waarde aan een goede talenkennis en competenties met betrekking tot interculturele communicatie.

8 <http://www.ey.com/BE/en/Newsroom/News-releases/Davos-Belgie>

9 cf. Studie VOKA 2010 'Staat een internationale ervaring goed op je CV?' http://www.epos-vlaanderen.be/_Uploads/dbsAttachedFiles/Resultaten_bevraging_internationale_mobiliteit_studentsen_voka.pdf

10 http://www.eaie.org/dms/pdf/publications/forum/forum-extracts/2012_Winter_Forum_extract/Internationalisation%20of%20higher%20education%20%7C%20Internationalisation%20and%20employability%20%7C%202012%20EAIE%20Winter%20Forum.pdf en <http://www.iu.qs.com/2012/04/16/free-qs-global-employer-survey-report-2011/#wpcf7-f8144-p5603-o1>

Het lijkt evenwel aangewezen om de band tussen internationalisering en de economie verder te onderzoeken via studiewerk. Het staat evenwel vast dat mobiliteit de kwaliteit en de impact van de kennisproductie vergroot. Die kennis is een waardevolle grondstof in ons land:

“Het beleid inzake Economie, Wetenschap en Innovatie kiest resoluut voor de ontwikkeling van een kennisintensieve economie in Vlaanderen. Vlaanderen moet een topregio worden zowel in kenniscreatie, in het opleiden en vormen van mensen, als in het economisch en maatschappelijk valideren van die kennis in economische groei, jobs en welzijn.”¹¹

Uiteraard zijn de studenten zelf de belangrijkste belanghebbende. Via internationale mobiliteit kunnen studenten nieuwe culturen ontdekken, hun talenkennis uitbreiden en hun maatschappijbeeld in een bredere context plaatsen. Zij kunnen competenties ontwikkelen die noodzakelijk zijn om goed te functioneren in de globaliserende en interculturele maatschappij van vandaag.

Bovendien ondervinden ook de niet-mobiele studenten en docenten en de brede samenleving de positieve impact van mobiliteit. Door bijvoorbeeld het contact met inkomende studenten en docenten en het samenwerken binnen internationale projecten worden de internationale en interculturele competenties¹² ontwikkeld die nodig zijn binnen een globaliserende wereld. In de VS heeft het ministerie van Onderwijs voor het eerst een internationale strategie voor het hoger onderwijs gepresenteerd. Deze moet Amerikaanse studenten helpen slagen in een geglobaliseerde wereld¹³.

Mobiliteit van studenten vormt een belangrijk bestanddeel van de internationalisering van het hoger onderwijs en was er aanvankelijk de drijvende kracht van. Door de jaren heen is er echter ook steeds meer aandacht voor *Internationalisation@Home*, virtuele mobiliteit, internationale projecten, ...gekomen. Mobiliteit is slechts een onderdeel in het brede kader van internationalisering. Mobiliteit levert ook voor alle betrokkenen een meerwaarde naarmate ze beter ingebed is in het internationaliseringsbeleid en in het algemeen strategisch beleid van de overheid en de instellingen. Mobiliteit mag hierbij geen doel op zich zijn, maar een doeltreffend instrument om betekenisvolle internationale en interculturele competenties te verwerven, te verdiepen of te verbreden en de internationalisering van het onderwijs te versterken. *“In particular, mobility of students, teachers and researchers has become an essential driver of innovation and creativity, and the quality of research at European universities will increasingly depend on the professionalisation of their international recruitment and selection efforts on the international talent markets.”¹⁴*

11 <http://www.ewi-vlaanderen.be/landschap/over-ewi-vlaanderen>

12 Competenties zijn een geïntegreerd geheel van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die iemand beheerst en nodig heeft om een taak of opdracht te vervullen.

13 <http://www2.ed.gov/about/inits/ed/internationaleled/international-strategy-2012-16.html>

14 B. De Moor, P. Henderikx. International curricula and student mobility. LERU paper, March 2013, 29 pp (www.leru.org)

Interculturaliteit wil in deze dus ook zeggen dat mobiele studenten in nauw contact moeten komen met een andere cultuur en met de taal die verbonden is aan die cultuur. Er dient bijgevolg voor worden gezorgd dat er cursussen Nederlands en cursussen over de Vlaamse cultuur aangeboden worden aan inkomende studenten en deze studenten ook Nederlandstalige opleidingsonderdelen kunnen volgen samen met Vlaamse studenten.

Tevens dient interculturaliteit bij inkomende studenten ook te worden bewerkstelligd door het contact met Vlaamse studenten.

Op sociaal en cultureel vlak draagt een studieverblijf in het buitenland en de aanwezigheid van internationale studenten in de eigen opleiding positief bij aan de verwerving van burgerschapscompetenties en talenkennis, en aan de kwaliteit en de inzetbaarheid van de afgestudeerden op een meer en meer internationale arbeidsmarkt. Het bevordert ook het omgaan met culturele diversiteit en andere maatschappelijke contexten.

Dit alles draagt bij tot de persoonlijke ontplooiing, de sociale integratie en de sociale mobiliteit van het individu.

Tot slot draagt mobiliteit van studenten, doctoraatsstudenten en personeel bij tot een ruimere zichtbaarheid van het Vlaamse hoger onderwijs en van de Vlaamse instellingen.

We willen in dit actieplan benadrukken dat we focussen op het behalen van een doelstelling via de registratie van kwantitatieve gegevens, maar we willen tevens duidelijk stellen dat het verhogen van de kwaliteit een wezenlijk onderdeel is van het geheel. We willen als Vlaamse Regering investeren in duurzame, waardevolle studentenuitwisselingen. Daarom moet elk initiatief gefocust zijn op het versterken van de kwaliteit van de uitwisselingen.

3

Beleidskader

Zowel op Europees als op Vlaams niveau speelt mobiliteit een steeds belangrijkere rol bij de uitwerking van het beleid voor onderwijs en vorming. In wat volgt wordt dan ook een overzicht geschetst van het gehanteerde beleidskader met betrekking tot mobiliteit, eerst op Europees vlak, en nadien op het vlak van het Vlaams hoger onderwijsbeleid.

Europees niveau

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de meest recente hoogtepunten in de evolutie van de Europese samenwerking op het vlak van onderwijs en vorming.

Education and Training 2020 (ET2020) bouwt verder op de verwezenlijkingen van ET2010 en wil de lidstaten ondersteunen bij het omgaan met de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden bij het creëren van een Europese kennismaatschappij waarin levenslang leren een realiteit is voor iedereen en bijgevolg ook de verdere ontwikkeling van hun onderwijs- en opleidingssystemen. Het nieuwe raamwerk bevat vier strategische doelstellingen die overkoepelend gelden voor alle niveaus en sectoren binnen onderwijs en vorming:

- een betere kwaliteit en effectiviteit van onderwijs en vorming
- de bevordering van gelijkheid, sociale cohesie en actief burgerschap
- de verbetering van creativiteit en innovatie, evenals het belang van ondernemerschap en een goed functioneren van de kennisdriehoek
- de rol van levenslang leren en het belang van een uitbreiding van (de kwaliteit van) mobiliteit

2009-2014: het 'een Leven Lang Leren' Programma (LLP) werkt mee aan de uitwerking van de ET2020 doelstellingen. Het programma beoogt in het bijzonder de onderlinge uitwisseling, samenwerking en mobiliteit tussen de onderwijs- en opleidingsstelsels in de Unie te bevorderen. Voor de implementatie van het LLP, dat loopt van 2007 tot en met 2013, wordt op EU-niveau een totaalbudget van 6,97 miljard euro voorzien. Het LLP bestaat uit een aantal subprogramma's (Comenius, Grundtvig, Leonardo da Vinci en Erasmus), een transversaal programma met activiteiten inzake o.a. ICT en talenonderwijs, en het Jean Monnet programma.

2011: in haar **aanbeveling voor de bevordering van de leermobiliteit van jongeren**¹⁵, benadrukt de Raad van de Europese Unie het belang van enkele voorwaarden, principes en pijlers die een optimale inzet van mobiliteit van lerende jongeren moeten verzekeren. De aanbeveling handelt enerzijds over bepaalde randvoorwaarden van eerder praktische aard, zoals informatie over en begeleiding bij mogelijkheden voor leermobiliteit, de voorbereiding op deelname aan leermobiliteit (vreemde talenkennis en intercultureel bewustzijn), de optimalisering van de administratieve en institutionele aspecten die verbonden zijn met leermobiliteit, de meeneembaarheid van studiebeurzen en -leningen en de erkenning van leerresultaten. Ook het belang van ietwat minder tastbare of concrete elementen wordt verduidelijkt: de motivatie van jongeren om deel te nemen aan transnationale mobiliteit, de algemene kwaliteit van leermobiliteit, de aandacht voor ondervertegenwoordigde groepen bij het bevorderen van leermobiliteit, het belang van stevig uitgebouwde partnerschappen en een aangepaste financiering, de rol van *multipliers* of opiniemakers en het bewaken van de vooruitgang die in het domein van de leermobiliteit geboekt wordt.

2011: de Europese Commissie lanceert haar voorstel voor een opvolger van het LLP, Erasmus for All. Het verenigt de bestaande Europese programma's op het gebied van onderwijs, vorming, jeugd en sport in een nieuwe structuur. De Commissie stelde een verhoging van het budget voor van ongeveer 70% ten opzichte van de huidige begroting van de afgelopen zeven jaar. De Europese Raad heeft in februari 2013 voorgesteld om de ambities van de commissie bij te stellen, maar stelt nog altijd een aanzienlijke verhoging met ongeveer 50% t.a.v. de lopende programma's voor. De onderhandelingen met het Europees Parlement over het precieze budget dat uiteindelijk zal worden vrijgemaakt voor 'Erasmus for All' uit het meerjarig financieel kader van de Europese Unie lopen momenteel nog. In juni 2013 beslissen de Europese Commissie, de Raad en het Parlement dat het nieuwe programma Erasmus+ zal heten. Het is gebaseerd op drie pijlers: individuele mobiliteit zowel binnen als buiten de EU, samenwerking tussen instellingen, organisaties, bedrijven, lokale en regionale overheden en NGO's en tenslotte beleidsontwikkeling binnen de EU maar ook met niet-EU landen. Naast de reeds bestaande beurssystemen voor Erasmusuitwisselingen, zal in het nieuwe programma ook een leengarantiesysteem uitgewerkt worden dat zal toelaten om leningen te voorzien voor studenten die in het buitenland een volledige masteropleiding willen volgen. Voor de financiering van dit systeem wordt 3,5% uitgetrokken van het totale programmabudget van Erasmus+. Het mechanisme zal centraal beheerd worden op Europees niveau door het Europees Investeringsfonds

ET2020, het Leven Lang Leren Programma en *Erasmus for all* behelzende verschillende niveaus en sectoren binnen onderwijs en vorming. Gezien de scope en het opzet van dit actieplan, worden hierna enkele specifieke processen vermeld die specifiek een invloed hebben op mobiliteit in het hoger onderwijs.

Mobiliteit speelt een essentiële rol in het **Bolognaproces**. In de realisatie van de Europese ruimte voor hoger onderwijs is mobiliteit van verregaand belang. Het wegwerken van de drempels voor de mobiliteit van studenten, docenten en onderzoekers was één van de oorspronkelijke actielijnen van de Bolognaverklaring van 1999.

¹⁵ De aanbeveling werd formeel aangenomen tijdens de EU Raad Onderwijs op 28 juni 2011(Council Recommendation of 28 June 2011 "Youth on the move" – promoting learning mobility of young people (2011/C199/01)).

Op de ministeriële conferentie in Leuven/Louvain-la-Neuve in 2009, hebben, zoals eerder vermeld, de ministers dan ook een duidelijk streefcijfer vooropgesteld: *“in 2020 moet ten minste 20 % van de afgestudeerden in de Europese ruimte voor hoger onderwijs een studie of stageperiode in het buitenland achter de rug hebben”*.

De Raad van de Europese Unie heeft deze oproep dan ook in overweging genomen bij het formuleren van conclusies met betrekking tot de **internationalisering van het hoger onderwijs**¹⁶. In deze conclusies herinnert de Raad aan de impact van leermobiliteit in hoger onderwijs, dankzij de ontwikkeling en uitwisseling van kennis en vaardigheden die ze op gang brengt. Ze benadrukt in de conclusies de rol van mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en andere personeelsleden binnen en buiten Europa als middel tot de creatie van een internationaliseringscultuur in de instellingen voor hoger onderwijs.

Tijdens de Ministeriële Bologna Conferentie in Boekarest op 26 en 27 april 2012 hebben de ministers bevoegd voor hoger onderwijs in de EHEA¹⁷ het **Boekarest Communiqué** en de bijhorende **EHEA mobiliteitsstrategie** goedgekeurd. De mobiliteitsstrategie focust op een tiental punten. Ze beklemtoont dat alle EHEA landen een eigen internationaliserings- en mobiliteitsstrategie moeten creëren en implementeren en een beleid met concrete en meetbare doelen ontwikkelen. Ze herbevestigt tevens de 20% doelstelling en beschrijft deze meer in detail. Daarnaast vraagt ze ook aandacht voor mobiliteit van en naar niet-EHEA landen, voor diverse types van mobiliteit waaronder ook korte mobiliteit, voor mobiliteit van jonge onderzoekers en staf en voor de sociale dimensie van mobiliteit. Ook het streven naar open systemen van hoger onderwijs en evenwichtige mobiliteit staan centraal, zowel binnen de EHEA als tussen de EHEA en de niet-EHEA landen. De EHEA mobiliteitsstrategie stelt tevens dat een aantal obstakels voor mobiliteit dienen aangepakt te worden. Ze wenst kwaliteitssystemen en transparantiemechanismen te gebruiken voor de promotie van mobiliteit van hoge kwaliteit zowel binnen als buiten de EHEA. De EHEA landen worden gevraagd om de flexibiliteit van het Bologna raamwerk over te dragen naar de instellingen van hoger onderwijs en de nationale regelgeving m.b.t. studieprogramma's tot een minimum te herleiden. Ze wil tevens de mobiliteit verhogen door betere informatie over studieprogramma's aan te bieden en te focussen op betere communicatie over de individuele, institutionele en sociale voordelen van een periode in het buitenland. Tot slot vraagt ze de hoger onderwijsinstellingen om hun eigen internationaliseringsstrategieën te ontwikkelen, oog te hebben voor de mobiliteit en internationale competenties van hun staf, structuren te ontwikkelen waarbinnen mobiliteit makkelijker is en mogelijkheden voor virtuele mobiliteit en Internationalisation@Home te voorzien. In het Boekarest Communiqué is ook een luik over automatische erkenning van diploma's opgenomen. Het werk rond automatische erkenning is gelinkt aan de Lisbon Recognition Convention (LRC)¹⁸ van de Raad van Europa en UNESCO, opgemaakt in Lissabon op 11 april 1997. België ratificeerde de LRC op 22 juli 2009 en de LRC werd op 1 september 2009 van kracht. Het basisprincipe is dat een diploma erkend wordt tenzij een substantieel verschil wordt aangetoond door de ontvangende lidstaat. Dit principe geldt zowel voor toegang tot een hoger onderwijs opleiding, het instromen in een hoger onderwijs -opleiding (= gedeeltelijke erkenning) als voor een volledige gelijkwaardigheidserkenning. De LRC werd decretaal verankerd

16 Conclusies van de Raad van 11 mei 2010 over de internationalisering van het hoger onderwijs

17 European Higher Education Area (bestaande uit 47 landen)

18 Lisbon Recognition Convention: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=66>

in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. De hogeronderwijsinstellingen moeten het dus toepassen voor houders van een buitenlands diploma die toegang wensen tot of willen instromen in een hoger onderwijs opleiding in Vlaanderen. NARIC-Vlaanderen moet de principes van de LRC toepassen voor het erkennen van buitenlandse hogeronderwijsdiploma's.

Naar aanleiding van het luik over de automatische erkenning in het Communiqué is een PathfinderGroup (PG) opgericht. De PG beoogt een stappenplan uit te tekenen op grond van systeemkenmerken voor de automatische erkenning van vergelijkbare hogeronderwijsdiploma's in de EHEA. De Europese Commissie is de coördinator van dit project en Vlaanderen ondersteunt het ten volle. De doelstelling is om tegen 2015 de Europese erkenningscentra duidelijk te maken hoe en wat mogelijk is binnen de deelnemende landen als "automatische" erkenning. Momenteel is de erkenning een pure individuele procedure en de PG wil initieel een onderlinge aanvaarding bewerkstelligen dat een houder van een bachelordiploma en/of masterdiploma automatisch toegang krijgt tot vervolgoopleidingen. De gulden middenweg zoeken tussen de autonomie van de hogeronderwijsinstellingen en de hogeronderwijssystemen met behoud van kwaliteitsgaranties is één van de uitdagingen.

Een degelijk kwaliteitszorgsysteem (vb. opgesteld in EQAR¹⁹) is een noodzakelijke voorwaarde voor de automatische erkenning. De PG zal zich beperken tot de automatische erkenning van bachelor en masterdiploma's uitgereikt door erkende private en publieke HO-instellingen met het oog op het doorstromen naar master en doctor. Als informatiebron en handig vertalingsmiddel wordt het hanteren van het diplomasupplement aangeraden.

Uit deze schets mag blijken dat mobiliteit vanaf de start terecht een **sleutelcomponent** is geweest in de Europese samenwerking op het vlak van onderwijs en vorming. Dit heeft zonder twijfel te maken met de enorme impact die de deelname aan een mobiliteitsactie meestal uitoefent, in de eerste plaats op het individu, maar ook op de sociale, academische of professionele omgeving van dat individu. Kortom, mobiliteit is voor het hoger onderwijs één van de meest tastbare vormen van Europese samenwerking binnen onderwijs.

19 European Quality Assurance Register

Vlaams niveau

De prioriteiten die doorheen de laatste 30 jaar op Europees niveau gesteld zijn inzake onderwijs en vorming, hebben hun invloed uitgeoefend op de beleidskeuzes in Vlaanderen. De prioriteiten die vandaag in ET 2020 worden benadrukt, zijn dan ook terug te vinden in de beleidsteksten voor het Vlaams onderwijs.

- Het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2009-2014²⁰ stelt dat met de Verklaring van Leuven (april 2009) het Bolognaproces een nieuwe fase is ingetreden, waarin onder andere objectief aantoonbare kwaliteit van instellingen en opleidingen voorop staat, en waarin meer studenten, onderzoekers, docenten en afgestudeerden zonder obstakels mobiel moeten kunnen zijn in Europa. Een buitenlandse ervaring is voor iedere student nuttig. Om de Europese doelstelling te halen - 20% van de studenten brengt in 2020 een studieperiode in het buitenland door – moeten er maatregelen genomen worden om de studentenmobiliteit te verhogen. Financiële drempels die studenten hierbij afremmen, moeten stapsgewijs weggewerkt worden en grensoverschrijdende initiatieven moeten gestimuleerd worden.
- In de beleidsnota 2009-2014 wordt het belang van studies in het buitenland onderstreept. Het vooropgestelde streefcijfer dat op korte termijn moet gerealiseerd worden in Vlaanderen, wordt als volgt verwoord: “op het einde van het academiejaar 2015-2016 bezit 15% van de afgestudeerden in een initiële bachelor- of masteropleiding een buitenlandse leerervaring van minstens drie maanden”. De beleidsnota benadrukt ook het belang van evenwicht in die leermobiliteit: een gelijke spreiding per discipline, geografische herkomst en bestemming moet ervoor zorgen dat ook de kwaliteit niet uit het oog mag verloren worden bij het behalen van de geformuleerde doelstellingen.
- De tweede helft van 2010 stond in het teken van het Belgisch Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. Eén van de evenementen georganiseerd tijdens dit voorzitterschap was de conferentie “Jeugd in beweging – Mobiliteit voor iedereen!”. De verschillende facetten van mobiliteit kwamen er aan bod, met ruimte voor uiteenlopende perspectieven, voorstellen en aanbevelingen. Zo moet er voldoende ingezet worden op de randvoorwaarden voor een kwaliteitsvolle implementatie en beleving van mobiliteit. Daarbij mag het belang van een brede en gedragen visie op internationalisering niet uit het oog verloren worden, en dit op alle relevante beleidsdomeinen en –niveaus. Voor de realisatie van de vooropgestelde kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen, is er uiteraard nood aan een aangepast budget.
- In de maatschappelijke beleidsnota van 25 juni 2010 over de hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen²¹ van het Vlaams Parlement wordt er in het hoofdstuk over internationalisering gefocust op het taalgebruik van het hoger onderwijs. De nota formuleert als algemene doelstelling dat enerzijds Vlaamse docenten en studenten voldoende moeten kunnen communiceren en uitwisselen met de internationale gemeenschap en dat anderzijds ons hoger onderwijs voldoende moet openstaan voor studenten en docenten uit het buitenland.

²⁰ <http://www.vlaanderen.be/nl/overheid/vlaamse-regering/beleidsdocumenten/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2009-2014>

²¹ <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2009-2010/g591-1-bijl.pdf>

- De VLOR heeft twee adviezen uitgebracht over mobiliteit. In het **advies over studentenmobiliteit**²² van 24 juni 2010 geeft de Raad Hoger Onderwijs van de VLOR een aantal aanbevelingen over de manier waarop studentenmobiliteit gestimuleerd kan worden, maar buigt hij zich ook over de taakverdeling tussen de verschillende actoren en fora die in Vlaanderen een rol te vervullen hebben inzake studentenmobiliteit. Het **advies over stafmobiliteit**²³ van 8 februari 2011 vloeit voort uit de overweging dat studenten- en stafmobiliteit complementair zijn en dat hun potentiële wederzijdse impact niet te onderschatten is. Bij het uittekenen van dit actieplan werd rekening gehouden met de observaties en aanbevelingen van beide adviezen.

Uit het voorgaande mag blijken dat mobiliteit niet enkel betrekking heeft op studenten en docenten, maar ook op de ruime groep van personeelsleden van het hoger onderwijs. Dit actieplan beperkt zich echter tot studentenmobiliteit. Voor docentenmobiliteit kan verwezen worden naar de voorstellen van het **Vlaams actieplan voor onderzoekers “Daar zit beweging in!”**, een gezamenlijk initiatief van de Vlaamse minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding en de Vlaamse minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel. Mobiliteit zal ook meegenomen worden in het lerarenloopbaandebat aangezien docentenmobiliteit past in het kader van een brede visie op professionele ontwikkeling.

22 VLOR-advies over studentenmobiliteit is terug te vinden op: <http://www.vlor.be/advies/advies-over-studentenmobiliteit>

23 VLOR-advies over stafmobiliteit is terug te vinden op: <http://www.vlor.be/advies/advies-over-stafmobiliteit>

4

Huidige internationale samenwerkingsprogramma's in Vlaanderen

Erasmus programma

Erasmus is één van de bekendste mobiliteitsprogramma's van de Europese Unie. Erasmus studentenmobiliteit is in 1987 van start gegaan en sedertdien hebben meer dan 2 miljoen studenten een buitenlandse ervaring opgedaan. Tijdens het academiejaar 2010/2011 is de 50.000ste Erasmusstudent uit een Vlaamse instelling vertrokken naar het buitenland. Sinds 2007/2008 is er naast studentenmobiliteit voor studiedoeleinden ook studentenmobiliteit voor stagedoeleinden en kan ook het niet-onderwijzend personeel van de hogeronderwijsinstellingen deelnemen aan Erasmus mobiliteit.

De belangrijkste acties zijn

- Mobiliteit
- Studentenmobiliteit voor studiedoeleinden (SMS) en studentenmobiliteit voor stages (SMP)
- Mobiliteit van personeel – Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneel uit ondernemingen (STA) en opleiding van personeel in instellingen voor hoger onderwijs in ondernemingen en instellingen voor hoger onderwijs (STT)
- Intensieve Programma's (IP)
- Erasmus Intensive Language Courses (EILC)
- Voorbereidende bezoeken

Instellingen die houder zijn van het **Erasmus University Charter** (EUC) kunnen deelnemen aan deze acties. In Vlaanderen zijn 32 hogeronderwijsinstellingen houder van het EUC.v Het Erasmusprogramma wordt financieel ondersteund door de Europese Commissie. Daarnaast voorziet Vlaanderen in een co-financiering.

EPOS staat als Nationaal Agentschap in voor de uitvoering van het Erasmus programma en inzonderheid voor de uitvoering van de acties met betrekking tot de mobiliteit van studenten en docenten.

Erasmus Belgica

Erasmus Belgica is een samenwerkingsproject, ondersteund door het Prins Filipsfonds, tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap om de mobiliteit van de studenten hoger onderwijs tussen de Gemeenschappen van België te bevorderen. Het biedt aan universiteits- of hogeschoolstudenten de mogelijkheid om een gedeelte van hun opleiding aan een universiteit of een hogeschool in een andere Gemeenschap te volgen. Ook studentenmobiliteit voor stagedoeleinden is mogelijk in het kader van Erasmus Belgica.

Daarnaast bestaan er een aantal intra-Belgische uitwisselingsprojecten. Het Prins Filipsfonds stimuleert gemeenschappelijke initiatieven van de Franstalige, Nederlandstalige en Duitstalige hogescholen en universiteiten van België. Studenten die een tijdje aan een hogeschool of universiteit van een andere Gemeenschap studeren, leren de afkomst van de anderen beter begrijpen en respecteren. Zij ontdekken een cultuur die dicht bij die van hen staat, maar tegelijk heel verschillend is. Zij worden meer vertrouwd met een andere taal en leggen duurzame contacten aan de andere kant van de taalgrens.

Ook ondersteunt het Prins Filipsfonds het ontwikkelen van gezamenlijk didactisch materiaal. Dit is een nieuwe vorm van samenwerking die lectoren, docenten en professoren in staat stelt om hun expertise ter beschikking te stellen en gebruik te maken van de deskundigheid van de collega's van de andere Gemeenschap(en).

Erasmus Mundus

Erasmus Mundus is een programma van de Europese Commissie met als doel de kwaliteit van het Europese hoger onderwijs te bevorderen, het over de gehele wereld te promoten en de samenwerking met landen buiten de EU te bevorderen.

Het programma biedt subsidies en beurzen voor:

- gezamenlijke Europese masters en doctoraten
- partnerschappen met niet-Europese hogeronderwijsinstellingen
- projecten om het Europese hoger onderwijs wereldwijd te promoten.
- Financiering wordt aangeleverd en beheerd door de Europese Commissie.

Tempus

In het Europese programma Tempus kunnen hogeronderwijsinstellingen samenwerken met instellingen uit buurlanden van de Europese Unie (27 landen in de Westelijke Balkan, Oost-Europa, Centraal-Azië, Noord-Afrika en het Midden-Oosten) met als doel de modernisering van het hoger onderwijs.

Er zijn twee types van acties:

- gezamenlijke projecten: partnerschappen tussen hogeronderwijsinstellingen uit de EU en uit partnerlanden. Ze kunnen zowel nieuwe curricula, lesmethoden of materialen ontwikkelen, moderniseren en verspreiden als kwaliteitsgarantie en management van hogeronderwijsinstellingen bevorderen;
- structurele maatregelen om hogeronderwijsinstellingen en -systemen in partnerlanden te ontwikkelen en te hervormen, om hun kwaliteit te verbeteren en om ze in lijn te helpen brengen met EU-ontwikkelingen.

Het Tempusprogramma is dus in de eerste plaats gericht op projecten voor capaciteitsopbouw en minder op de uitwisseling van studenten.

Financiering wordt aangeleverd en beheerd door de Europese Commissie.

Culturele/bilaterale akkoorden

In de periode na Wereldoorlog II sloot België culturele of bilaterale akkoorden met diverse landen om de mobiliteit en de uitwisselingen tussen de verschillende partners te stimuleren. Door de herziening van de Belgische staatsstructuur gebeurt de invulling ervan sinds 1982 door de gemeenschappen. In 1993 kreeg Vlaanderen de bevoegdheid om zelf internationale verdragen te sluiten, waardoor er verdragen zijn afgesloten die alle domeinen bevatten die tot haar bevoegdheid behoren. Deze verdragen maken het mogelijk werkprogramma's uit te werken die breder zijn dan de domeinen onderwijs en cultuur, die verschillende financieringsvormen mogelijk maken en voor projectmatige samenwerking openstaan. Deze akkoorden zijn bilaterale akkoorden waarvan de betekenis voor sommige landen gewijzigd wordt naarmate het supranationale gegeven gewijzigd wordt. De financiering en het beheer van de onderwijscomponent van deze bilaterale akkoorden gebeurt binnen het Departement Onderwijs en Vorming.

Bilaterale samenwerkingsverbanden instellingen

Voor de uitvoering van het Erasmusprogramma sluiten de hogeronderwijsinstellingen institutionele akkoorden met andere instellingen, dit meestal in het kader van een netwerk. Daarnaast zijn er ook bilaterale samenwerkingsverbanden tussen Vlaamse instellingen en buitenlandse instellingen binnen en buiten de Europese Unie. Binnen de instellingen bestaat er heel wat diversiteit binnen de samenwerkingsverbanden. De financiële middelen worden toegekend door de instellingen hoger onderwijs.

ASEM-DUO

Het ASEM-DUO-programma heeft als doel de studentenmobiliteit tussen Vlaanderen en een aantal Aziatische landen (China, India, Zuid-Korea en Vietnam) te stimuleren via het toekennen van mobiliteitsbeurzen. Daarbij wordt gewerkt met duo-beurzen (telkens 1 Vlaamse en 1 Aziatische student). Het programma is gelanceerd in 2012 en de eerste studentenuitwisseling is gestart in september 2012. De financiering en het beheer van dit programma gebeurt binnen het Departement Onderwijs en Vorming.

Washington Center for Internships and Academic Seminars

Binnen de samenwerking met het Washington Center for Internships and Academic Seminars wordt stagemobiliteit voor Vlaamse studenten ondersteund. Het programma is opgericht in 2010. De financiering en het beheer van dit programma gebeurt binnen het Departement Onderwijs en Vorming.

VLIR-UOS

VLIR-UOS verstrekt reisbeurzen van 1.000 euro aan studenten van de Vlaamse universiteiten en hogescholen om een studiereis van minstens één maand te maken naar een ontwikkelingsland. De studiereis moet deel uitmaken van een erkend opleidingsonderdeel zoals een stage of een scriptie.

Daarnaast biedt de VLIR-UOS doctoraatsbeurzen aan (2 tot 4 jaar) aan onderzoekers verbonden aan een Vlaamse universiteit van wie het onderzoeksvorstel ontwikkelingsproblematiek als onderwerp heeft.

VLIR-UOS verstrekt ook beurzen aan studenten uit het Zuiden²⁴ om aan een Vlaamse instelling een masterprogramma te volgen of een doctoraat voor te bereiden. Ook biedt VLIR-UOS reisbeurzen aan aan studenten uit het Zuiden voor een kort studieverblijf aan een Vlaamse instelling.

Binnen de Zuid-projecten van VLIR-UOS worden er ook beurzen toegekend. Naast inkomende mobiliteiten worden er ook lokale beurzen gegeven of South-South beurzen waarbij studenten van een ontwikkelingsland in een ander ontwikkelingsland kunnen studeren/onderzoek voeren.

VLIR-UOS wordt momenteel gefinancierd op federale middelen.

VVOB

De Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB) werd opgericht in 1982 als een vereniging zonder winstoogmerk. VVOB's motto 'Education for Development' ('onderwijs voor ontwikkeling') weerspiegelt de algemene doelstelling: bijdragen aan armoedebestrijding en een meer rechtvaardige wereld met verhoogde kansen voor iedereen. De organisatie wil de kwaliteit, efficiëntie en effectiviteit van onderwijs en vorming in ontwikkelingslanden duurzaam verbeteren. VVOB is een ontwikkelingsorganisatie die voornamelijk werkt in opdracht van de Vlaamse en Belgische federale overheid. Hun aanpak draait rond **de versterking van de capaciteit van de partnerinstellingen**. Ze werken zeer nauw samen met lokale, nationale en regionale overheden. Meestal werken ze op mesoniveau (lerarenopleidingen, provinciale onderwijsdepartementen, enz.). Zo kunnen ze een eigen koers varen en de verantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de programma's. Om dit te bereiken bieden ze vooral technische assistentie aan via deskundig personeel uit het Noorden en het Zuiden. Ze werken voornamelijk met fondsen van de Belgische federale en de Vlaamse overheid.

Voor studenten hoger onderwijs bieden ze stageplaatsen in het buitenland aan.

VVOB geeft geen financiering voor reiskosten, en/of verblijfskosten, maar hun bijdrage bestaat uit:

- tijd geïnvesteerd door VVOB personeel (begeleiding ter plaatse);
- kosten verbonden aan tweedaagse voorbereiding van studentenvoorvertrek;
- kleinere werkingskosten.

²⁴ Voor meer informatie over de criteria van deze programma's zie: http://www.vliruos.be/index.php?language=EN&navid=425&direct_to=Scholarships

5

Strategische doelstelling van mobiliteit

Het is belangrijk om het onderscheid te maken tussen middelen en doelstellingen. Zo is mobiliteit - het zich verplaatsen van de ene geografische regio naar een andere – eerder een middel dan een doelstelling op zich.

Vormen van mobiliteit

Er worden verschillende vormen van mobiliteit onderscheiden: inkomende en uitgaande mobiliteit, creditmobiliteit (horizontale mobiliteit) en diplomamobiliteit (verticale mobiliteit), studieverblijf of stage, korte of langere mobiliteiten, mobiliteit op *bachelor*, *master* en *PhD*- niveau en verschillende combinaties: uitgaande creditmobiliteit, inkomende diplomamobiliteit, Daarnaast kan ook een onderscheid gemaakt worden tussen geïnstitutionaliseerde mobiliteit in het kader van een gestructureerd programma (EU-mobiliteitsprogramma's, nationale mobiliteitsprogramma's, bilaterale akkoorden en institutionele bilaterale akkoorden en samenwerkingsverbanden en netwerken) en de 'vrije' mobiliteit op puur eigen initiatief van de student.

We zijn overtuigd van het belang van zowel credit- als diplomamobiliteit. In het kader van het actieplan mobiliteit willen we ons echter vooral richten op uitgaande creditmobiliteit. Uitgaande diplomamobiliteit is binnen Vlaanderen moeilijk op te volgen, dit gelet op de afhankelijkheid van de registraties in andere landen.

Ook inkomende credit- en diplomamobiliteit verdienen aandacht. In het kader van dit actieplan moeten dan ook de nodige initiatieven genomen worden om de registratie van zowel inkomende credit- als diplomamobiliteit te verbeteren (zie registratie van mobiliteit).

Verwerven van competenties via kwaliteitsvolle mobiliteit en de validatie ervan

In het licht van de 20%-doelstelling heeft de task force mobiliteit het **verwerven van internationale en interculturele competenties via kwaliteitsvolle mobiliteit in het buitenland**²⁵ als **strategische doelstelling** voorop gesteld.

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- vakspecifieke competenties (competenties binnen de eigen discipline, zowel inhoudelijk als systeemgebonden);
- meer generieke competenties die in 4 grote groepen kunnen onderverdeeld worden: persoonlijke competenties, interculturele competenties, taalbeheersing en wereldburgerschap.

Deze competenties kunnen verworven worden via verschillende soorten vormen van mobiliteit. Daarbij worden vooral de volgende soorten mobiliteit²⁶ als waardevol²⁷ voorgesteld:

- opleidingsonderdelen (of een gedeelte van opleidingsonderdelen) in het buitenland²⁸ zoals bv. Erasmus (SMS) of joint programmes;
- stages/werkplekleren in het buitenland, zoals bv. via Erasmus (SMP) of via VLIR-reisbeurzen of door middel van andere stages bij bedrijven/organisaties;
- onderzoek in het buitenland, bijvoorbeeld in het kader van een thesis of doctoraat;
- andere extra-curriculaire activiteiten en verblijven²⁹: zoals deelname aan studentenconferenties, volgen van korte initiatieven zoals de *Model United Nations* (MUN), volgen van sommige *summer courses*,...;

Het verwerven van competenties bij deze laatste categorie kan gevalideerd worden binnen de instelling/opleiding via ECTS³⁰ of via een andere vorm van validatie. Het systeem van validatie via ECTS is gekend binnen de instellingen. Voor de operationalisering van een andere vorm van valideren zal een kader moeten uitgewerkt worden.

25 We gaan in eerste instantie uit van het oversteken van een landsgrens, maar gezien de specifieke Belgische situatie nemen we ook mobiliteit naar andere gemeenschappen mee op. Wanneer we in deze nota spreken over een landsgrens, dan dient dit telkens gelezen te worden 'inclusief grens andere gemeenschappen in België'.

26 Vele programma's kunnen vallen onder verschillende soorten mobiliteit. We willen ook benadrukken dat het steeds gaat om mobiliteiten zowel binnen als buiten Europa.

27 We hebben het hier enkel over uitgaande creditmobiliteit. Uiteraard is ook diplomamobiliteit waardevol.

28 In het Europa van de regio's en rekening houdend met de doelstelling die we vooropstellen waarbij het verwerven van competenties centraal staan, menen we dat mobiliteit tussen de regio's binnen België ook moet meegeteld worden, zelfs als dit in eerste instantie voor het tellen op niveau van de EU niet zal gelden.

29 Deze activiteiten maken geen deel uit van het curriculum en tellen niet mee bij de opleidingsonderdelen die tot het diploma leiden.

30 ECTS betekent voluit 'European Credit Transfer and Accumulation System' en staat voor een Europees systeem voor de overdracht en de accumulatie van credits die worden toegekend aan onderdelen van een studie of opleiding. ECTS garandeert een uniforme beschrijving van elke opleiding, wat een grotere transparantie en vergelijkbaarheid in Europa betekent. Het systeem vergemakkelijkt ook de erkenning van studies in het buitenland als de studentenuitwisseling volgens de geëigende procedures verloopt.

De extra-curriculaire activiteiten zullen moeten gevalideerd worden tegenover een lijst van op voorhand bepaalde internationale en interculturele competenties, over de instellingen heen. De instelling kan vervolgens de competenties behaald via extra-curriculaire activiteiten via het diplomasupplement erkennen, zoals dit nu al gebeurt in verschillende instellingen.

Registratie van gevalideerde mobiliteit

De nadruk die we in Vlaanderen wensen te leggen op het verwerven van competenties via kwaliteitsvolle mobiliteit en de validatie ervan, heeft als gevolg dat we een duidelijk onderscheid maken tussen de Europese³¹ en Vlaamse doelstellingen en criteria. Uiteraard moet Vlaanderen voldoen aan de eisen van de dataverzameling (voor zowel diploma- als creditmobiliteit) op internationaal niveau. Op dit moment behoren we tot de landen met de beste datacollectie³² m.b.t. de registratie van creditmobiliteit. Maar we willen ons in Vlaanderen niet laten beperken in onze ambitie door de dominante definities, die hun oorsprong vinden in de Erasmusmobiliteit, over te nemen (15 credits of 3 maanden³³). Deze definities kunnen helpen om voor sommige vormen van mobiliteit een aantal zaken te kwantificeren, maar zijn opnieuw middel en geen doel op zich. Vlaanderen moet - ook op dit vlak - op Europees niveau het voortouw nemen om deze visie te verdedigen, omdat zo tevens de band tussen kwaliteit en kwantiteit versterkt kan worden.

De loutere registratie van mobiliteit is echter niet voldoende: het is niet omdat een student een grens oversteekt dat hij/zij automatisch internationale en/of interculturele competenties verwerft. Zoals hiervoor reeds aangehaald is het belangrijk dat **de instellingen deze via mobiliteit verworven competenties valideren**. Ook binnen het nieuwe Erasmus for All-programma van de EU wordt extra nadruk gelegd op de verbreding van de bestaande programma's.

Dit heeft tot gevolg dat het "tellen" van mobiliteit (of registreren) maar zeker het valideren een zeer belangrijke rol gaat spelen in de nabije toekomst. Daarnaast kan men niet met zekerheid zeggen dat een bepaalde competentie verworven is tijdens de mobiliteit. Een student kan deze competentie ook eerder en op een andere manier reeds verworven hebben. Er zal dus op het diplomasupplement zowel moeten vermeld worden dat de student mobiel geweest is als welke competenties de student heeft verworven.

31 Op EU-niveau zijn de grote lijnen op dit moment al duidelijk (20% van de afgestudeerden HO moet minstens 3 maanden verblijven in het buitenland of 15 ECTS behalen in het buitenland). De onzekerheid ligt evenwel nog in de registratie en bij een aantal discussiegevallen.

32 Bij Eurostat-werkzaamheden bleek dat Vlaanderen nu al beschikt over een databank (zijnde DHO) waarin alle vormen van (uitgaande) creditmobiliteit geregistreerd kunnen worden. In de meeste andere landen beschikt men vaak enkel over data rond mobiliteit in het kader van EU's levenslang leren programma's. Bovendien worstelen heel wat landen in hun registratie met de notie 'Land van vorig diploma'; wat essentieel is om mobiele studenten correct te kunnen registreren voor (inkomende) diplomamobiliteit. In Vlaanderen is dit gegeven ook voorzien in de databank. Diplomamobiliteit door Vlaamse studenten wordt niet in Vlaanderen maar in het land van bestemming geregistreerd. Voor die gegevens is Vlaanderen dus afhankelijk van de andere landen (zoals de andere landen op Vlaamse gegevens rekenen voor hun uitgaande diplomamobiliteit). Voor Vlaanderen is dit een bijkomende uitdaging aangezien men in het buitenland geen Vlamingen maar Belgen registreert.

33 Vlaanderen heeft er in EU-context steeds voor gepleit om ook kortetermijnmobiliteit op een internationaal vergelijkbare manier te registreren, ook al komt deze (door het niet behalen van 15 ECTS of een duur van 3 maanden) niet in aanmerking voor de EU2020-benchmark.

In het kader van dit actieplan stellen wij dan ook voor om alle gevalideerde mobiliteit te registreren voor de Vlaamse 2020-doelstelling (zie ook 6.7). Om een voldoende niveau van behaalde competenties te bereiken, zullen voor de **Vlaamse doelstelling** echter enkel de afgestudeerden met **minstens 10 credits** behaald via mobiliteit meegeteld worden.

We wensen de Vlaamse ambities naar boven toe bij te stellen. Steekproeven geven aan dat een aantal instellingen nu reeds de Europese 20%-norm behalen, als niet enkel de cijfergegevens van Erasmus meegenomen worden, maar als ook andere vormen van mobiliteit in rekening gebracht worden. Daarbij mag er vanuit gegaan worden dat een correcte en volledige registratie van alle mobiliteit, vertrekkende vanuit de primaire doelstelling om de bedoelde competenties te verwerven, aanleiding zal geven tot hogere aandelen qua mobiliteit. Daarom stellen we voor om - vertrekkende vanuit de voorgestelde primaire doelstelling - de **doelstelling van 20% te realiseren en te streven naar een internationale mobiliteit bij 33% van alle afgestudeerden.**

Het mag immers niet de ambitie van Vlaanderen zijn om tot de middenmoot te behoren. We moeten mikken op de top binnen de Europese Hoger Onderwijs Ruimte. Het zal evenwel niet mogelijk zijn om binnen elke hogeschool of universiteit de 33%-doelstelling inzake mobiliteit te realiseren. Zowel qua registratie als qua reeds bereikte percentages is er momenteel een groot verschil tussen de hogeonderwijsinstellingen. Voor elke instelling zal een realistische groei moeten bepaald worden, die moet bijdragen tot het behalen van 20% op Vlaams niveau en mee te streven op termijn naar 33%.

Modellen waarbinnen studenten mobiel zijn

De kwaliteit van het hoger onderwijs in Vlaanderen wordt alom erkend. Er zijn weinig kleine landen waarvan de meeste universiteiten in de verschillende rankings opduiken. Vlaanderen moet inzake mobiliteit ook tot de top van Europa – en waarom niet van de wereld - behoren. Dit gaan we niet verwezenlijken door enkel in te zetten op het bestaande Erasmusprogramma. Alle stakeholders zullen voortaan moeten inzetten op wat we gestructureerde mobiliteit noemen. Er kunnen immers drie modellen onderscheiden worden waarbinnen studenten mobiel zijn³⁴:

Exchange mobility: studenten kiezen zelf om in het buitenland ervaring op te doen op basis van een individuele overeenkomst tussen de ontvangende en de uitsturende instelling.

Networked mobility and curricula: een universiteit of hogeschool, een faculteit, een departement, etc... vormt een netwerk met verschillende andere buitenlandse partners. Studenten worden uitgezonden vanuit één bepaalde instelling naar de andere deelnemers in het netwerk om daar hun opleiding te vervolgen. Het diploma wordt dus behaald aan de instelling die de studenten uitzendt.

³⁴ B. De Moor, P. Henderikx. International curricula and student mobility. LERU paper, March 2013, 29 pp (www.leru.org)

Embedded mobility and curricula: een beperkt aantal partners (faculteiten, departementen, programma's) zetten een internationaal consortium op waarbinnen studenten roteren en hun opleiding in meerdere instellingen vervolgen terwijl studenten uit de partnerinstellingen hetzelfde doen. Daartoe dient het curriculum volledig op elkaar afgestemd te worden.

Het eerste model is momenteel het dominante, bv. via het huidige Erasmusprogramma. Indien we willen inzetten op meer gestructureerde mobiliteit, dan gaat de focus moeten verschuiven naar de twee andere modellen. Samen met die verschuiving zullen we ook de kwaliteit van de mobiliteit beter kunnen waarborgen.

Strategische doelstelling – samenvatting

In het licht van de Europese 20%-doelstelling, waarbij er naar gestreefd wordt om in 2020 ten minste 20% van de afgestudeerden een studieperiode of stage in het buitenland te laten doorlopen, stellen we in Vlaanderen het verwerven van internationale en interculturele competenties via kwaliteitsvolle mobiliteit in het buitenland³⁵ als strategische doelstelling voorop.

Vertrekkende vanuit deze primaire doelstelling streven we er in Vlaanderen naar de Europese doelstelling van 20% te realiseren en verder te groeien naar een internationale mobiliteit van 33% van alle afgestudeerden.

Daarbij worden alle afgestudeerden die ten minste cumulatief 10 credits behaald hebben via mobiliteit meegeteld.

Aangezien we in Vlaanderen streven naar meer gestructureerde en kwaliteitsvolle mobiliteit, zullen we de focus moeten verbreden van in hoofdzaak "exchange mobility" naar de twee andere modellen, zijnde "networked mobility" en "embedded mobility".

³⁵ We gaan in eerste instantie uit van het oversteken van een landsgrens, maar gezien de specifieke Belgische situatie willen we ook mobiliteit naar andere gemeenschappen mee opnemen. Wanneer we later in dit actieplan spreken over een landsgrens, dan dient dit telkens gelezen te worden 'inclusief grens andere gemeenschappen in België'.

6

Operationele doelstellingen

Advisering, informatie en begeleiding

De mobiliteit van studenten wordt bevorderd door structureel te voorzien in ondersteuning, begeleiding, advisering en voorbereiding van de studenten op een studie- of stageverblijf in het buitenland.

Duidelijke communicatie over de mogelijkheden en de meerwaarde van een verblijf in het buitenland en een doelgroepgerichte sensibilisering zijn van cruciaal belang omdat ze bijdragen tot kwaliteitsvolle mobiliteit. Verschillende actoren hebben hierin een rol te vervullen: instellingen en docenten, maar ook overheden en intermediaire organisaties, zoals de studentenorganisaties, Flanders Knowledge Area, EPOS en andere organisaties zoals bijvoorbeeld Studio Globo³⁶.

Initiatieven inzake communicatie en sensibilisering richten zich in de eerste plaats op studenten van de hogeronderwijsinstellingen, maar ook laatstejaarsstudenten van secundaire scholen kunnen bijvoorbeeld op infodagen van de instellingen en op de SID³⁷-in's op Vlaams niveau al geïnformeerd worden over de waaier aan mogelijkheden. Er moet dan ook bekeken worden welke specifieke activiteiten er kunnen ontwikkeld worden in het secundair onderwijs (en dit zowel naar leerlingen uit het ASO als naar deze uit het TSO en BSO), SenSe³⁸ en HBO5³⁹. Hierbij moet vooral aandacht besteed worden aan studenten uit de ondervertegenwoordigde groepen (zie ook punt 8.3.).

Naast acties rond communicatie en sensibilisering kunnen ook studentgerichte begeleidingsinitiatieven het verschil maken. Deze flankerende maatregelen situeren zich op verschillende vlakken. Een aandachtspunt is hier de betere bekendmaking van de mogelijkheden om een vreemde taal te leren of te verbeteren. Een stevige basiskennis van de

³⁶ Studio Globo is een NGO voor ontwikkelingssamenwerking die zich specialiseert in ontwikkelingseducatie. Ze biedt een gevarieerd vormingsaanbod op socio-cultureel vlak rond voorbereiding en nazorg.

³⁷ StudielnformatieDagen per provincie

³⁸ Secundair na secundair

³⁹ Hoger Beroepsonderwijs, niveau 5

taal van het gastland heeft immers een drempelverlagend effect. Sommige studenten hebben meer nood aan ondersteuning dan andere: een specifieke voorbereiding op het vertrek, een reflectief onthaal bij de terugkomst en begeleiding tijdens het verblijf in het buitenland maken deel uit van een integraal ondersteuningsaanbod. Een aanpak op maat van de student is hier te verkiezen boven een *one-size-fits-all*-benadering die de specifieke noden van bepaalde doelgroepen over het hoofd ziet.

Ook met betrekking tot de reis-en bijstandsverzekering van mobiele studenten kan de huidige begeleiding verbeterd worden. Zo zijn studenten meestal verzekerd in het kader van hun onderwijs- of onderzoeksactiviteiten. Maar deze verzekering dekt niet alle risico's, zoals bv. repatriëring. Sommige instellingen verzorgen en betalen nu al een reis-en bijstandsverzekering vanuit de instelling, in andere instellingen is het de verantwoordelijkheid van de student om de verzekering af te sluiten. Een collectief verzekeringssysteem voor mobiele studenten, verzorgd door en eventueel (gedeeltelijk) gefinancierd door de instellingen en/ of de overheid, kan een belangrijk begeleidingsinitiatief zijn.

Om de hogeronderwijsinstellingen te ondersteunen bij het opzetten van informatie- en begeleidingsstrategieën op het vlak van studie- en stagemobiliteit, willen we inzetten op de uitbouw van een platform voor de uitwisseling van goede praktijken tussen Vlaamse instellingen onderling en tussen Vlaamse instellingen en instellingen in het buitenland.

Onverminderd de inspanningen om de planlast voor de instellingen te beperken, nodigen we de instellingen ook uit om hun internationaliseringsbeleid expliciet te verwoorden in hun strategische plannen.

Tenslotte willen we ook inzetten op samenwerking met het beleidsdomein Jeugd en initiatieven ondersteunen en ontwikkelen met CJP – Cultureel Jongeren Paspoort. “Gemotiveerd zijn” en “zin hebben” blijken de belangrijkste drijfveren te zijn voor jongeren om Europa te gaan ontdekken. De informatie die ze over studeren, reizen, cultuur, ontspanning, leven en werken in Europa krijgen, moet hen dus in de eerste plaats prikkelen en nieuwsgierig maken. Het zijn ook altijd hun vrienden en leeftijdsgenoten die met verhalen indruk maken en hen een duwtje in de rug geven.

CJP wil de volgende acties ontwikkelen:

- regelmatige, multimediale (tekst, foto, video, tweets, ...) communicatie (mailing, website, events, Facebook, etc);
- echte verhalen brengen over studeren, reizen, cultuur, ontspanning, leven en werken in Europa gemaakt voor en door jongeren;
- gericht aan alle jongeren van 16 tot 30 – dus ook inkomende studenten - via intermediaire organisaties als onderwijsinstellingen, jeugdorganisaties, steden en gemeenten;
- onder één gemeenschappelijke noemer die de individuele belangen van de intermediaire organisaties overstijgt en waar jongeren zich mee kunnen identificeren;
- in samenwerking met lokale en internationale partners die werken rond internationalisering, uitwisseling, mobiliteit, cultuur, promotie, etc.

CJP denkt eraan om volgend jaar een internationale jongerenkaart binnen het Europese EYCA⁴⁰-netwerk te lanceren en te starten met verrassende verhalen (in het Engels en het Nederlands) over low-cost reizen, “exploring ex-communist countries”, onbekende studentensteden, zomervestivals, reporters op de winterspelen, een dag uit het leven van een Erasmusstudent uit Madrid, etc. Via een uitbreiding van hun samenwerking met onderwijsinstellingen kunnen ze een groot publiek bereiken en van elke studentenkaart een “international youth card” maken.

CJP wil tevens aansluiten bij een Europees netwerk dat:

- een redactiewerking voor bovenstaande communicatie kan ondersteunen door input te geven en mee in te staan voor begeleiding;
- studeren, reizen, cultuur, ontspanning, leven en werken in Europa promoot;
- jongeren herkennen, lokaal georganiseerd is en waar ze terecht kunnen met al hun vragen;
- voordelen (kortingen op openbaar vervoer, etc.) aanbiedt zodat leven in het buitenland ook een financieel meer haalbare kaart wordt.

Een groot deel van deze acties die CJP wil opzetten, kunnen in het kader van mobiliteit een plaats vinden in de communicatiestrategie naar (toekomstige) studenten. Voor de uitwerking en introductie van een “international youth card” is verder overleg nodig tussen CJP en de hogeronderwijsinstellingen, en moeten er concrete afspraken gemaakt worden, dit om de eventuele kosten te beperken.

Mobility window in curriculum

Om uitgaande mobiliteit te stimuleren en effectiever te maken is het belangrijk dat er bij het ontwerpen van het curriculum op een structurele wijze ruimte wordt geboden aan de studenten om naar het buitenland te gaan (= *mobility window*)⁴¹. Bij het inbouwen van een mobility window gaat het om het opbouwen van een curriculum waarvan de bouwstenen opleidingsonderdelen zijn van een bepaald aantal credits die bijvoorbeeld aan een buitenlandse instelling gevolgd en verworven worden. Daarmee dragen mobility windows bij tot het realiseren van de strategische doelstellingen inzake het verwerven van internationale en interculturele competenties. Het inbouwen van een minimaal *mobility window* (afhankelijk van het soort onderwijs en van de instelling) is dan ook essentieel om tot een zinvolle mobiliteit te komen. Mobility windows kunnen zowel voor studie als voor stage toegepast worden.

40 EYCA: European Youth Card

41 voorbeeld 3^e bachelor Chemie (Universiteit Gent), major Europees traject; <http://studiegids.ugent.be/2012/NL/FACULTY/C/BACH/CBCHMI/CBCHMI.html>

Internationalisering in het algemeen, en mobiliteit in het bijzonder, structureel inbouwen in het beleid van een instelling, leidt ertoe dat het een beleidstopic wordt van hogere orde. Structureel inbouwen betekent ook dat er een belangrijke verantwoordelijkheid ligt bij de opleiding die de garantie moet hebben dat de buitenlandse instelling waar de student in het kader van een mobility window naartoe gaat, en er aldus een deel van zijn opleiding volgt, voldoende kwaliteit biedt.

Tijdens een mobility window binnen een opleiding aan een Vlaamse instelling kan er ook een vakkenpakket in een andere taal aangeboden worden. Op die manier kunnen buitenlandse studenten aangetrokken worden. Deze buitenlandse studenten moeten de mogelijkheid krijgen om cursussen Nederlands te volgen en, indien gewenst, ook opleidingsonderdelen in het Nederlands te volgen, dit om de interculturele competenties van deze studenten te bewerkstelligen en hun taalkennis te verhogen.

Gezamenlijke opleidingen

Het organiseren van gezamenlijke opleidingen met één of meerdere buitenlandse instellingen die leiden tot een dubbel diploma of tot een gezamenlijk diploma, werkt zowel de inkomende als de uitgaande mobiliteit van studenten in de hand. Tegelijk bieden gezamenlijke opleidingen met (een) buitenlandse instelling(en) de studenten de kans een specialisatie te volgen die anders moeilijk toegankelijk en bereikbaar is. Binnen dergelijke opleidingen is er een intense samenwerking tussen de betrokken instellingen, wat de kwaliteit bevordert.

Met kleine aanloopsubsidies zullen we de instellingen aansporen om dergelijke initiatieven te nemen, naast het bestaande Erasmus Mundus kader. Zo is reeds een samenwerkingsverband opgericht met Frankrijk waarbij een beperkte aanloopfinanciering gegeven wordt voor het oprichten van gezamenlijke masteropleidingen, waarbinnen studenten- en docentenmobiliteit voorzien is.

Tijdens de Asia-Europe Meeting of Ministers of Education is tevens beslist dat Vlaanderen zal meewerken aan een piloot programma voor het opzetten van gezamenlijke ontwikkeling van curricula.

Internationaal klimaat/karakter in het Vlaams hoger onderwijs versterken

We mogen niet enkel focussen op het “20-20-20-denken⁴²”, maar moeten de unieke kans grijpen om tot een verankering van internationalisering te komen binnen de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen. Een groot aantal studenten is immers niet mobiel en ook deze studenten willen we internationale en interculturele competenties meegeven bij het afstuderen. Daarom is het belangrijk om te werken aan een internationaal klimaat binnen de instellingen en er voor te zorgen dat de internationale dimensie wordt weerspiegeld in de leerresultaten van de opleiding.

Afhankelijk van de eigenheid van de opleiding kan dit op verschillende wijzen geconcretiseerd worden in de curricula, in de werk- en evaluatievormen en het studiemateriaal: via de aandacht voor vreemde talen, interculturele communicatie en diversiteit en activiteiten in het kader van internationalisation@home:

- opleidingsonderdelen georganiseerd in samenwerking met buitenlandse partners;
- opleidingsonderdelen met aandacht voor internationale elementen;
- internationale projecten als opdracht bij een opleidingsonderdeel;
- structureel inzetten van buitenlandse gastdocenten;
- internationaliseren van het curriculum;
- organiseren van internationale zomercampussen of andere intensieve programma's, ...

De Vlor merkt in zijn advies van 2 mei laatstleden⁴³ terecht op dat er momenteel al heel wat interessante initiatieven lopen in instellingen die deze lijst ruimschoots overschrijden, zowel qua aanpak als qua creativiteit. Het uitgangspunt is evenwel dat via de opgesomde initiatieven en via nog vele andere mogelijke initiatieven het internationale klimaat van het Vlaamse hoger onderwijs moet versterkt worden om aldus te komen tot een *international classroom* in zoveel mogelijk opleidingen.

De Vlaamse overheid wil daartoe vanuit centraal niveau een aantal initiatieven ondersteunen.

Het lanceren van een oproep tot de organisatie van internationale zomercampussen en internationale intensieve vormingsprogramma's

Internationale zomercampussen en intensieve programma's hebben een aantal voordelen, namelijk:

- het bevorderen van de mobiliteit van studenten, met inbegrip van het stimuleren van het contact tussen inkomende studenten en de eigen Vlaamse studenten;

⁴² het toespitsen op het behalen van de Europese doelstelling van 20% van de afgestudeerden met een buitenlandervaring tegen 2020

⁴³ <http://www.vlor.be/advies/advies-over-het-actieplan-mobiliteit-2013-brains-move>

- het bevorderen van de mobiliteit van docenten;
- de vorming van een echte *international classroom* met een internationaal corps van docenten en studenten;
- het verhogen van de aantrekkelijkheid van het eigen hoger onderwijs;
- het creëren van synergie en het aanmoedigen van internationale samenwerking tussen instellingen;
- de mogelijkheid tot het verwerven van ECTS-credits voor het deelnemen aan een zomercampus/intensief programma;
- het doen opleven van de campussen buiten de traditionele onderwijsperiodes;
- het aantrekken van buitenlandse studenten voor latere credit- of diplomamobiliteit⁴⁴;
- de aandacht vestigen op mobiliteit als *branding tool* van het Vlaams hoger onderwijs in het buitenland;
- de opportuniteit om talentvolle buitenlandse studenten te screenen.

Financiering van een internationale zomercampus gebeurt telkens door de organiserende instelling. Deze kan eventueel financiële ondersteuning bieden aan inkomende studenten en docenten.

Bovenstaande voordelen gelden niet enkel voor het organiseren van deze initiatieven in Vlaanderen en het aantrekken van buitenlandse studenten en docenten. Ze gelden uiteraard ook voor internationale intensieve cursussen waar onze Vlaamse studenten en docenten aan deelnemen in het buitenland. Deelname aan intensieve programma's kan een belangrijke stimulans vormen voor Vlaamse studenten om later effectief voor een studieverblijf aan een buitenlandse instelling te kiezen. We willen dan ook de deelname van Vlaamse studenten aan internationale zomercampussen of intensieve programma's zowel in Vlaanderen als in het buitenland aanmoedigen.

Voor het stimuleren van zomercampussen/ intensieve programma's baseren we ons op een aantal voorbeelden. Zo is er het systeem van het Franse ministerie voor hoger onderwijs en onderzoek die reeds verschillende jaren een call lanceert voor Campus d'été⁴⁵. Op instellingsniveau is de Universiteit van Utrecht met een jarenlange traditie van summer schools een mooi voorbeeld⁴⁶. Een studie⁴⁷ van het Finse Centrum voor Internationale Mobiliteit (CIMO) laat zien dat intensieve cursussen over internationalisering - ook op lange termijn - een grote bijdrage kunnen leveren aan internationale samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs bij publicaties, projecten, gemeenschappelijke onderwijsmodules en 'joint degrees'. Het blijkt dat intensieve programma's vaak een soort stapsteen zijn tussen studenten- en stafmobiliteit en meer diepgaande vormen van samenwerking. Ze dragen op deze manier bij aan de internationaliseringstrategie van de instelling. Intensieve programma's laten bijvoorbeeld ook toe dat werkstudenten/ part-time studenten een internationale ervaring krijgen. Voor hen is het immers vaak veel moeilijker om in te stappen in mobiliteitsprogramma's van langere duur.

44 Zie ook artikel in Transfer: http://www.transfermagazine.nl/transfer/transfer-2009-2010/NUF_transfer9_100610_web.pdf/view?searchterm=None

45 <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24822/campus-europe-international.html>

46 <http://www.utrechtsummerschool.nl/>

47 http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/26946_Impact_of_the_intensive_courses.pdf

Externe financiering is van groot belang bij de implementatie van internationale zomer-campussen en intensieve programma's aangezien slechts weinig instellingen de mogelijkheid hebben om analoge intensieve programma's te ontwikkelen met eigen middelen.

Onthaalbeleid buitenlandse studenten

Op overkoepelend Vlaams niveau (in samenwerking met het Departement Internationaal Vlaanderen) zullen er maatregelen worden uitgewerkt om het onthaalbeleid voor buitenlandse studenten nog verder te verbeteren en te optimaliseren. Specifiek voor studenten en onderzoekers wordt momenteel het huidige "Study in Flanders" uitgebreid met het nieuwe "Research in Flanders".

Betere samenwerking tussen de verschillende overheden om hun beleid inzake mobiliteit van inkomende studenten op elkaar af te stemmen, onder meer op het vlak van toegang en verblijf in België en de huisvesting, is noodzakelijk.

Op Europees niveau is reeds in 2006 een aanbeveling gepubliceerd omtrent het gebruik van een 'European Quality Charter for Mobility'. Hierin vraagt Europa aan de lidstaten om een dergelijk charter toe te passen. Hun voorstel omvat een tiental principes die flexibel kunnen ingevuld worden. Op Vlaams niveau zullen we dit Europees voorstel van charter, alsook charters opgesteld door andere landen, onderzoeken. Daarna zullen we een charter opstellen dat de kwaliteit van de mobiliteit in Vlaanderen moet garanderen.

Beurzen voor inkomende internationale topstudenten

Wanneer we spreken over inkomende studentenmobiliteit, en meer bepaald over diplomabiliteit, dan focussen we tegelijk op de aantrekkelijkheid van het eigen hoger onderwijs (en meer specifiek op bepaalde opleidingen). Inkomende internationale studenten die naar Vlaanderen komen, hoofdzakelijk voor het volgen van anderstalige bachelor-, master- en doctoraatsprogramma's, bieden een meerwaarde aan ons Vlaams hoger onderwijs. Belangrijk hierbij zijn o.a. de interactie met de eigen studenten en staf en het binnenbrengen van kennis en expertise. Vooral het aantrekken van uitstekende studenten is in deze interessant voor de instellingen. Als deze studenten na het afronden van hun studie terugkeren naar hun thuisland, kunnen zij een soort "ambassadeursfunctie" opnemen. Hun kennismaking met Vlaanderen kan leiden tot het uitbouwen of versterken van economische, sociale en politieke banden.

In Nederland heeft de Commissie Arbeidsmarkt- en Onderwijsvraagstukken op 19 april 2013⁴⁸ een advies uitgebracht over de binding van buitenlandse studenten aan Nederland en te behouden voor de arbeidsmarkt. Volgens dit advies biedt het Nederland belangrijke baten als het internationaal talent a) meer weet te werven en b) beter aan zich kan binden. Deze voordelen van het bevorderen van kennismigratie gelden voor welvaart, economie en hoger onderwijs (t.a.v. kwaliteit, vestigingsplaats, overheidsfinanciën). Het aantrekken en behouden van internationale studenten moet meer aan de arbeidsmarkt

⁴⁸ 13/1/20113 SER – Make it happen in the Netherlands! Advies over binding van buitenlandse studenten aan Nederland; UITGEBRACHT AAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN; NR.1 - APRIL 2013 (http://www.ser.nl/~media/db_adviezen/2010_2019/2013/make-it-in-the-netherlands.ashx)

gerelateerd worden: de werkgelegenheid en tekorten op de arbeidsmarkt (arbeidsmarkt-behoefte) dienen daarbij meer dan tot nu toe leidend te zijn. Ook hier in Vlaanderen kan bij het aantrekken van buitenlandse studenten voorkeur gegeven worden in het kader van knelpuntberoepen.

In verschillende landen worden beurzen gegeven aan inkomende topstudenten, zoals bijvoorbeeld in Duitsland door de DAAD⁴⁹(Deutsche Akademische Austauschdienst). Denemarken geeft analoge beurzen aan studenten uit niet-EU/EEA landen⁵⁰. Ook nog tal van andere Europese (o.a. Spanje, Oostenrijk) en niet-Europese landen voorzien in een beurzensysteem voor inkomende studenten gebaseerd op 'academic excellence'. In het kader van dit actieplan willen wij ook een beurzensysteem uitbouwen voor inkomende topstudenten.

De bedragen die de hier opgesomde landen voorzien als beurs voor een volledig academiejaar variëren. Wij gaan na wat gangbaar is in andere landen qua hoogte van beurs en zullen een bedrag vooropstellen waar de student ook zijn reisonkosten mee kan betalen. Deze beurzen zullen misschien niet alle kosten dekken, maar zullen zeker een mooi aanbod bieden, analoog qua omvang van de beurzen die toegekend worden voor creditmobiliteit binnen het specifiek stelsel mobiliteitsprogramma's (zie 8.1). Flanders Knowledge Area vzw kan een rol spelen bij de uitvoering van deze actie.

Indien in de toekomst zou geopteerd worden voor het werken met een aantal prioritaire landen van herkomst in deze actie, zal overleg gepleegd worden met het Departement Internationaal Vlaanderen met betrekking tot de selectie van de landen ook al is de financiering ten laste van het Departement Onderwijs en Vorming.

Internationalisering van het curriculum

Zoals reeds eerder geschreven, willen we in Vlaanderen 33% mobiele studenten behalen tegen 2020. Dit betekent echter ook dat op dat moment nog 67% studenten niet mobiel zijn. Ook deze niet-mobiele studenten dienen de nodige internationale en interculturele competenties te verwerven om te kunnen functioneren in de mondiale wereld. Daarom is het belangrijk om @Home initiatieven te ontwikkelen voor deze niet-mobiele studenten. De activiteiten in het kader van *Internationalisation@home* zijn geen vervanger van fysieke mobiliteit, maar evenwaardig en complementair. Ze mogen niet gezien worden als tweede keus.

In het kader van dit actieplan willen we dan ook een aantal activiteiten opzetten die de opleidingen en docenten ondersteunen bij het ontwikkelen van @Home initiatieven.

In de beginperiode van het concept *Internationalisation@home* richtten de internationaliseringsdoelstellingen zich vooral op de interculturele ervaring die internationale contacten met zich meebrachten. De veronderstelling was dat het samen leven en werken met buitenlanders een effect van bewustmaking zou genereren. Dit proces zou ervoor

⁴⁹ <http://www.daad.de/deutschland/stipendium/hinweise/en/8459-general-information-for-scholarship-applicants/>

⁵⁰ <http://www.studyindenmark.dk/study-in-denmark/tuition-fees-and-scholarships>

zorgen dat de studenten een internationale gevoeligheid en gerichtheid ontwikkelen.

Geleidelijk aan is echter een tweede soort van *Internationalisation@home*-activiteiten ontwikkeld, waarbij activiteiten inhoudelijk verankerd werden in het curriculum. Natuurlijk is er geen strikte scheiding: veel initiatieven zijn enerzijds in hun oorspronkelijk opzet gericht op de interculturele leefomgeving, maar zijn anderzijds ook opgenomen binnen een curriculum. Zo kunnen studenten bijvoorbeeld een opleidingsonderdeel opnemen waardoor ze credits kunnen verdienen door mee te draaien in een buddyproject of door huiswerkbegeleiding te verzorgen bij allochtone scholieren.

Een belangrijke extra dimensie die de opname van een *Internationalisation@home*-initiatief in het curriculum met zich meebrengt, is de formele waardering ervan. Daardoor blijft de participatie minder vrijblijvend en wordt het interculturele leren als doelstelling opgenomen binnen de opleiding. Daarnaast is het voor vele opleidingen mogelijk om door de integratie van deze activiteiten in het curriculum ook de opleidingsinhoud te internationaliseren.

De mogelijkheden om *Internationalisation@home*-initiatieven te integreren in het curriculum zijn zeer divers. Het uitgangspunt blijft conform de definitie dat men internationale activiteiten opzet zonder uitgaande studentenmobiliteit hieraan te koppelen. Een interessant concept in dit kader is de *international classroom* die wordt omschreven als: een onderwijsvorm waarin studenten van verschillende culturen met elkaar samenwerken. De kern van de internationalisering ligt in het leerplan: studenten worden voorbereid op een loopbaan in een internationale context.

De meest vanzelfsprekende manier om dit te realiseren ligt opnieuw in het inzetten op het contact van de eigen studenten met de internationale studenten. Het is dan ook belangrijk om het studieaanbod voor de inkomende studenten (zowel uitwisselingstudenten als reguliere internationale studenten) ook voor de eigen studenten open te stellen en omgekeerd. Het is meteen ook duidelijk dat hier een belangrijke rol is weggelegd voor de begeleidende docent. Naast belangrijke taalvaardigheden, moet hij/zij ook beschikken over de nodige interculturele vaardigheden om de internationale groep studenten zo goed mogelijk te begeleiden en de extra leerkansen die deze context biedt, ook te benutten.

Naast de integratie van internationale studenten en eigen studenten binnen de verschillende opleidingsonderdelen (en lessen) van het curriculum, kan een docent nog verschillende initiatieven nemen met betrekking tot *Internationalisation at home*. We sommen hier enkele courante initiatieven op:

- uitnodigen van gastdocenten,
- organiseren van een internationale week: inbreng van internationale docenten en studenten met betrekking tot een bepaald thema,
- joint classes met buitenlandse collega via videoconferencing,
- expliciete aandacht voor de internationale en interculturele vaardigheden en attitude binnen de opleiding,

- joint modules uitwerken waarbij de verantwoordelijkheid, doelstellingen en inhoud van het opleidingsonderdeel gedeeld wordt met een collega van een buitenlandse partnerinstelling,
- enz.

Daarnaast is er ook de zorg dat de curricula op andere manieren worden geïnternationaliseerd. Het is belangrijk dat ze een internationale inhoud krijgen, formeel getoetst aan de internationale ontwikkelingen in het vakgebied zelf. Elke opleiding moet zich de vraag durven stellen of ze voldoet aan een aantal internationale descriptoren. In de loop van de jaren is het duidelijk geworden dat er daartoe instrumenten dienden ontwikkeld te worden.

Zowel de inhoud van de opleidingen als de onderwijsvormen, moeten dus afgestemd worden op de vereisten van de mondiale wereld.

Om internationaliseringsdoelstellingen te verwezenlijken door middel van *Internationalisation at home*-initiatieven, wordt best een integrale benadering gehanteerd. Alle diensten en activiteiten moeten aandacht hebben voor de internationale context van het hoger onderwijs en de maatschappij waarmee zij interageert. Men moet oog hebben voor het internationale aspect van het campusleven, diensten, collega's en medestudenten moeten aandacht hebben voor de noodzaak van de internationale dimensie in hun werk. Er bestaat geen *quick fix*, jammer genoeg, omdat het iets is dat mede afhangt van de keuzes die een instelling maakt, de context waarin wordt gewerkt en de middelen die worden toegekend. *Internationalisation at home* is een proces dat vanuit een langetermijnvisie wordt opgestart.

Het is belangrijk zich er van bewust te zijn dat het verwerven van internationale en interculturele competenties bij studenten best gebeurt doorheen internationale initiatieven die geïntegreerd zijn in het curriculum.

Verder uitbouwen Study in Flanders/ Research in Flanders

Het versterken van de internationalisering en de mobiliteit van studenten en docenten kan niet zonder een actieve aanpak en uitwerking van een (nieuwe) communicatie- en rekruteringscampagne over studeren in Vlaanderen. Het project Study in Flanders moet gecontinueerd en verder ontwikkeld worden. Het nieuwe project Research in Flanders wordt opgestart. De PR-middelen moeten verder uitgebouwd worden. Teneinde de doelgroep van buitenlandse studenten, docenten en wetenschappers accuraat te bepalen en te bedienen, moeten de communicatie- en rekruteringscampagnes verder gezet worden en moeten, op initiatief van Flanders Knowledge Area en in overleg met het werkveld, nieuwe initiatieven ontwikkeld worden.

Flanders Knowledge Area heeft zich gepositioneerd als het kanaal voor het bevorderen van vooral de inkomende mobiliteit via de website, via de coördinatie en aanwezigheid van het Vlaams Hoger Onderwijs op internationale beurzen en via de inkomende vragen om informatie. Ook andere entiteiten doen een beroep op Flanders Knowledge Area als

het gaat om inkomende mobiliteit en om het vinden van wegen hoe Vlaanderen profijt kan halen (economisch, politiek, cultureel) uit de aanwezigheid van buitenlandse docenten en studenten. We moeten ook inzetten op gerichte samenwerking met de Vlaamse vertegenwoordiging in het buitenland en de ambassades door hen o.a. te betrekken bij de promotie van het Vlaams hoger onderwijs.

Flanders Knowledge Area heeft ook een informatieportaal voor Vlaamse studenten die in het buitenland gaan studeren: 'Studeer in het buitenland'.

Flanders Knowledge Area vzw wordt gefinancierd vanuit de begrotingen onderwijs en buitenlands beleid.

Evenwichtige mobiliteit

Het is uiteraard belangrijk dat het Vlaamse hoger onderwijs beide mobiliteitsrollen op een evenwichtige manier opneemt: enerzijds voor de eigen studenten streven naar een ervaring in het buitenland en anderzijds ook in voldoende mate de kans bieden aan studenten uit andere onderwijssystemen om in het Vlaams hoger onderwijs te komen studeren. Deze laatste groep draagt ook bij tot het opbouwen van interculturele competenties door Vlaamse studenten waarvoor geen mobiliteitservaring kan gegarandeerd worden (cf. *Internationalisation@Home*). Het gaat hierbij dan ook steeds om zowel inkomende en uitgaande diploma- als creditmobiliteit.

Binnen een algemeen evenwicht dient ook de nodige aandacht te gaan naar evenwichten op vlak van groepen van landen en studiegebieden. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat mobiliteit eenzijdig wordt ingevuld door studenten uit één bepaald studiegebied binnen één bilateraal akkoord wat uitgaande mobiliteit betreft of door het ontvangen van studenten uit een beperkt aantal landen wat inkomende mobiliteit betreft.

Het is dan ook vanzelfsprekend dat we op systeemniveau streven naar een evenwicht tussen inkomende en uitgaande mobiliteit, telkens met aandacht voor de balans tussen landen en studiegebieden. Maar het is belangrijk dat ook de individuele instellingen trachten deze evenwichten te bewaken.

We erkennen hierbij dat sommige aspecten van deze doelstelling niet voor alle instellingen en/of alle opleidingen even evident zijn. Opleidingen in vakgebieden waarin het Vlaams hoger onderwijs als zeer kwaliteitsvol wordt beschouwd kunnen zich gedragen als 'magneten' voor buitenlandse studenten, terwijl andere vakgebieden waarin een buitenlandse ervaring bijzonder veel toegevoegde waarde heeft makkelijker eigen studenten zullen kunnen overtuigen om mobiel te zijn.

Het Nederlands als onderwijstaal speelt bij het aantrekken van studenten uit andere onderwijssystemen niet altijd in het voordeel van de Vlaamse instellingen. De recent

doorgevoerde versoepelingen inzake onderwijstaal in het hoger onderwijs bieden al enig soelaas. Mobiliteit van studenten moet immers ook bijdragen tot interculturele competenties, waarbij de taal deel uitmaakt van de cultuur. Het aanbieden van een aantal Engelstalige vakken – binnen de grenzen en de doelstellingen van de taalregeling hoger onderwijs - naast Nederlandstalige vakken voor de inkomende studenten, is daarbij aangewezen. Tevens dienen we er zeker van te zijn, zowel omwille van kwaliteitsredenen als omwille van internationale uitstraling, dat de beheersing van een andere onderwijstaal dan het Nederlands, bv Engels, door de betrokken docenten van onberispelijke kwaliteit is en dus hoog niveau.

Het streven naar een evenwichtige mobiliteit kan niet gerealiseerd worden zonder een degelijk registratiesysteem, en dit zowel voor inkomende en uitgaande diploma- en creditmobiliteit. In punt 7 wordt hier uitgebreid op ingegaan.

Stages

Stages/Werkplekieren in het buitenland (vb. Erasmus-SMP, VLIR-reisbeurzen, VVOB...) werden reeds aangehaald als één van de vier waardevolle soorten van mobiliteit. Nog te vaak wordt bij mobiliteit enkel gedacht aan een studieperiode in een buitenland, terwijl een buitenlandse stage evenwaardig is (en in het kader van bepaalde opleidingen allicht zelfs relevanter dan een studieperiode). Als buitenlandse stage wordt o.a. beschouwd: een verblijf in een buitenlands bedrijf, een filiaal van een Belgisch bedrijf in het buitenland, buitenlandse ziekenhuizen, overheidsinstellingen, onderwijsinstellingen, niet-gouvernementele organisaties, internationale instellingen wanneer het plaatsvindt in het kader van een opleiding aan een Vlaamse instelling. Ook de voorbereiding van een bachelor- of masterproef komt hiervoor in aanmerking.

In dit kader dient verwezen te worden naar het creëren van mobility windows (cf. 6.2). In deze mobility windows moet ook rekening gehouden worden met de organisatie van stageperiodes.

Ook stages voor pas afgestudeerden zijn belangrijk. Ze vormen de overgang tussen studie en arbeidsmarkt en bieden de student noodzakelijke competenties om zijn kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. We erkennen zeker het belang van dergelijke stages, maar zien heel wat moeilijkheden bij het concreet registreren en monitoren ervan. Enkel individuen die op één of andere manier financiering of (andersoortige) ondersteuning aanvragen bij een overheidsinstantie zullen allicht geregistreerd worden; stages op eigen initiatief en met eigen middelen verdwijnen van de radar. Er is echter een nieuw TOI⁵¹-project opgestart binnen Vlaanderen om stages voor afgestudeerden te ondersteunen. Het gaat om het uitbouwen van een online platform voor afgestudeerden en bedrijven/organisaties die stageplaatsen aanbieden, en dit zowel voor inkomende als voor uitgaande studenten. Flanders Knowledge Area zal de ondersteuning van dit platform op zich nemen. Binnen het project is er samenwerking met Nederland, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk. Ook andere instanties zoals VDAB, Kamers van Koophandel, Flanders Investment and Trade (FIT) ... zullen betrokken worden bij de uitbouw van dit project.

51 Transfer of Innovation

Er wordt tevens uitgekeken naar nieuwe mogelijkheden voor stages na het afstuderen binnen het Erasmus for All-programma.

Stages in het buitenland zijn cruciaal in een stelsel van leermobiliteit, maar vormen toch een aparte kwestie. De centrale vraag is welke rol een hoger onderwijsinstelling in het gastland hier kan of moet spelen: studenten die aan een stage in het buitenland deelnemen doen dat meestal los van een hogeronderwijsinstelling in het gastland. Stagestudenten stromen meestal onmiddellijk door naar de betrokken bedrijven zodat de taak van de hogeronderwijsinstelling niet gedefinieerd is en het niet duidelijk is of de instelling in het gastland de studenten moeten inschrijven en opvangen. Er is immers meestal geen contract met de instelling van hoger onderwijs in het gastland, enkel tussen de student, de uitsturende instelling en het bedrijf.

Tenslotte dienen ook de inkomende studenten de mogelijkheid krijgen om hier stages te volgen. In deze stelt zich een probleem bij de internationale stages van studenten uit niet-EER landen en derde landen. Voor Europese studenten die in een Vlaams bedrijf komen werken is er een kader (Leonardo da Vinci-programma), maar dit ontbreekt voor studenten uit niet-EER landen landen. (Daar zit beweging in! Actie 20).

Registratie van mobiliteit

Primaire doelstelling en registratie

De Vlaamse doelstelling voor 2020 bevat een belangrijke kwantitatieve component: 20% van de afgestudeerden moet een buitenlandse ervaring hebben en er wordt gestreefd naar 33%. Het is dus van groot belang dat er *volledig en correct* wordt geregistreerd.

Idealiter moeten we bij het vraagstuk van de registratie ook vertrekken vanuit onze primaire strategische doelstelling, nl. het verwerven van internationale en interculturele competenties. Dat is om verschillende redenen niet mogelijk. Eén van de belangrijkste redenen is de vaststelling dat de bestaande structuren en systemen uitgaan van een registratie van credits, gelinkt aan opleidingsonderdelen. Het opzetten van een registratie van competenties enkel voor het registreren van mobiliteit zou zijn doel ver voorbij schieten en aanleiding geven tot een grote vertraging en enorme ontwikkelingskosten, wat niet wenselijk is in het licht van de doelstelling om tegen 2020 een resultaat neer te zetten.

Voor **elke student** die mobiel is, d.w.z. een grens oversteeft, moet een **registratie gebeuren**. In het licht van de primaire doelstelling zal ook mobiliteit tussen de verschillende taalgemeenschappen in België geregistreerd worden: het verwerven van de competenties staat immers centraal.

Op dit moment is de registratie van mobiele studenten niet sluitend. Registratie mag in deze context niet gezien worden als een doel op zich, maar eerder als een voorwaarde voor goede opvolging, voor gebruik in de financiering en als een resultaat van een proces. Instellingen moeten dan ook begeleid worden in hun zoektocht naar optimale registratiesystemen die aansluiten bij de beleidsvisie van de overheid. Binnen een instelling spelen op de verschillende niveaus - opleidings-, departements- of faculteitsniveau en het centraal niveau - verschillende processen, wat de situatie complex maakt. Het is dan ook belangrijk dat we naar hefboomen zoeken om dit registratieproces te ondersteunen en te verbeteren.

Uiteraard zal bij het toekennen van beurzen vanuit de overheid ook een noodzakelijke en correcte registratie moeten gebeuren die zich volledig inschrijft in de registratieprocedure van de instellingen.

Het te ontwikkelen registratiesysteem moet het mogelijk maken om na te gaan of genoeg internationale/interculturele competenties behaald worden bij het afleveren van het diploma. Dit wordt gekoppeld aan:

- een minimum aantal credits gelinkt aan deze competenties en
- cumulatief verworven credits via mobiliteit binnen het studietraject.

Huidige registratiesystemen

Inkomende studentenmobiliteit

In Vlaanderen hebben we een vrij goed zicht op de **inkomende diplomamobiliteit** (op basis van nationaliteit). Deze wordt immers geregistreerd binnen de instellingen en gerapporteerd aan de overheid via de Databank Hoger Onderwijs (DHO). Studenten kunnen ook geteld worden op basis van het land waarin het voorgaande diploma werd behaald. Na onderzoek is gebleken dat deze laatste gegevens niet steeds voorhanden zijn in DHO. In het academiejaar 2011-2012 was van 37,6% van de inschrijvingen van niet-Belgische studenten het land van diploma voor toelating niet beschikbaar (zie tabel 1).

Laatste laadoperatie

Status inschrijving: Actief en uitgeschreven

Nationaliteit: niet-Belg

Aantal inschrijvingen		2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013*
Initiële opleidingen	Land diploma voor toelating beschikbaar in DHO	8.704	8.515	9.464	9.926
	Land diploma voor toelating niet beschikbaar in DHO**	1.550	3.090	3.690	4.971
	Eindtotaal	10.254	11.605	13.154	14.897
	% Land niet beschikbaar in DHO	15,1%	26,6%	28,1%	33,4%
Post-initiële opleidingen	Land diploma voor toelating beschikbaar in DHO	4.583	3.457	4.734	5.195
	Land diploma voor toelating niet beschikbaar in DHO**	2.572	5.210	4.874	4.698
	Eindtotaal	7.155	8.667	9.608	9.893
	% Land niet beschikbaar in DHO	35,9%	60,1%	50,7%	47,5%
Totaal	Land diploma voor toelating beschikbaar in DHO	13.287	11.972	14.198	15.121
	Land diploma voor toelating niet beschikbaar in DHO**	4.122	8.300	8.564	9.669
	Eindtotaal	17.409	20.272	22.762	24.790
	% Land niet beschikbaar in DHO	23,7%	40,9%	37,6%	39,0%

*De cijfers van het academiejaar 2012-2013 zijn nog niet definitief en kunnen in de loop van het academiejaar veranderen

**Hiertoe behoren 'Land niet van toepassing', 'Onbepaald' en 'Vluchteling onbepaald'

Tabel 1. Percentage inschrijvingen van buitenlandse studenten waarvan het land van diploma voor toelating niet beschikbaar is in DHO - Bron: Databank Hoger Onderwijs (DHO)

Op Europees niveau is de registratie van inkomende diplomamobiliteit een belangrijk aandachtspunt. Deze registratie is niet alleen belangrijk voor de eigen noden maar ook om gegevens hierover te kunnen aanleveren op internationaal niveau zodat andere landen hun uitgaande diplomamobiliteit kunnen berekenen. In de toekomst moeten gegevens met betrekking tot het voorgaande diploma beter geregistreerd worden, aangezien men ook op Europees niveau met dit criterium wil rekening houden i.p.v. met het nationaliteitscriterium. Deze variabele dient opgenomen te worden in het bestaande monitorsysteem van AHOVOS⁵².

De databank hoger onderwijs toont dat het aantal buitenlandse studenten en ook hun aandeel in de studentenpopulatie de afgelopen jaren gestegen is van 5,5% in het academiejaar 2005-2006 tot en met 9,1% in 2011-2012 (zie tabel 2).

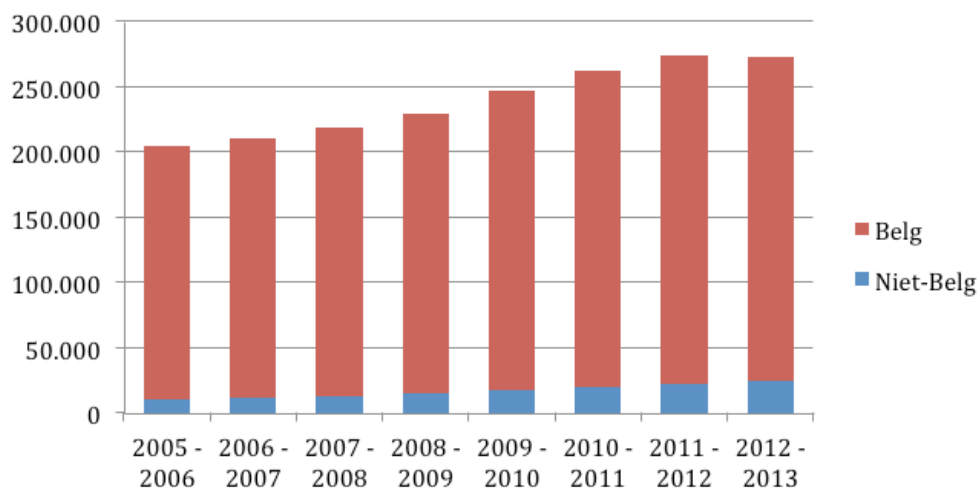
Laatste laadoperatie

Status inschrijving: Actief en uitgeschreven

Aantal inschrijvingen		2005 - 2006	2006 - 2007	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013*
Initiële opleidingen	Belg	168.441	168.763	175.210	183.367	195.181	204.744	210.943	213.135
	Niet-Belg	5.499	6.128	7.414	8.651	10.254	11.605	13.154	14.897
	Totaal	173.940	174.891	182.624	192.018	205.435	216.349	224.097	228.032
	% Niet-Belg	3,2%	3,5%	4,1%	4,5%	5,0%	5,4%	5,9%	6,5%
Post-initiële opleidingen	Belg	25.500	29.565	30.154	31.384	34.595	37.190	39.828	39.617
	Niet-Belg	5.254	5.570	5.859	6.155	7.155	8.667	9.608	9.893
	Totaal	30.754	35.135	36.013	37.539	41.750	45.857	49.436	49.510
	% Niet-Belg	17,1%	15,9%	16,3%	16,4%	17,1%	18,9%	19,4%	20,0%
Totaal	Belg	193.941	198.328	205.364	214.751	229.776	241.934	250.771	252.752
	Niet-Belg	10.753	11.698	13.273	14.806	17.409	20.272	22.762	24.790
	Totaal	204.694	210.026	218.637	229.557	247.185	262.206	273.533	277.542
	% Niet-Belg	5,3%	5,6%	6,1%	6,4%	7,0%	7,7%	8,3%	8,9%

Tabel 2: Evolutie aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten t.o.v. Belgische studenten (op basis van nationaliteit)

*De cijfers van academiejaar 2012-2013 zijn nog niet definitief en kunnen in de loop van het academiejaar veranderen (bron: Databank Hoger Onderwijs)

Met betrekking tot de **inkomende creditmobiliteit** kunnen we meegeven dat het aantal inkomende Erasmusstudenten de voorbije vijf academiejaren is gestegen:

- 2007-2008: 3.260 studenten
- 2008-2009: 3.482 studenten
- 2009-2010: 3.514 studenten
- 2010-2011: 3.656 studenten
- 2011-2012: 3.745 studenten

Bij het verzamelen van gegevens van inkomende studenten zal er in de eerste plaats nagegaan worden om hier internationaal afspraken over te maken (bvb. Groningen Declaration). De ontwikkeling van de nieuwe DHO (behoefteanalyse in 2013/2014 en operationalisering in 2014/15 en 2015/16) zal prioritair op de uitgaande creditmobiliteit ingezet worden, aangezien de doelstelling voor 2020 hierover gaat. Daarna zal de inkomende creditmobiliteit ihkv de internationale afspraken of waar nodig eigen datacollectie de focus worden.

Uitgaande studentenmobiliteit

Cijfergegevens over **uitgaande diplomabiliteit** kunnen enkel verkregen worden via het internationaal niveau, aangezien deze informatie uit de data over inkomende diplomabiliteit in andere landen moet gehaald worden. Een bijkomende complicatie is dat buitenlandse instellingen geen Vlamingen maar Belgen registreren.

Het Bologna Process Implementation Report⁵³ dat in 2012 werd voorgelegd aan de ministers op de Bologna Ministeriële Conferentie in Boekarest geeft aan dat er in 2008-2009 8.705 Belgische studenten in een ander land binnen de EHEA studeerden. Daarenboven studeerden er 1.181 Belgische studenten in een land buiten de EHEA (in deze telling zijn volgende landen opgenomen: Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland en USA).

Binnen Vlaanderen hebben we enkel data over Vlaamse studenten die hun studiebeurs meenemen naar het buitenland. Met Nederland bestaat er een systematische gegevensuitwisseling. Zo weten we dat er in het academiejaar 2011-2012 2.418 Belgen in Nederland studeerden in het hoger beroepsonderwijs of het wetenschappelijk onderwijs.

Met betrekking tot **uitgaande creditmobiliteit** zijn in Vlaanderen twee databanken operationeel. In de Databank Hoger Onderwijs (DHO) worden uitgaande studenten geregistreerd op basis van credits verbonden aan de opleidingsonderdelen die ze aan een buitenlandse instelling volgen, terwijl de Erasmusdatabank van EPOS vzw gedetailleerde gegevens van uitgaande Erasmusstudenten bevat (duur van verblijf doch geen gerealiseerde credits).

Er is dus een zekere overlap tussen de twee databanken. Anderzijds worden heel wat mobiele studenten niet geregistreerd noch in DHO, noch in de EPOS databank (korte mobiliteit, stages, taalcurssussen, intensieve programma's, reisbeurzen, ...). Het is essentieel ook deze beperkte vormen van mobiliteit zo goed mogelijk te registreren.

53 <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf>

Naar de toekomst toe is het belangrijk dat er voor de registratie van de uitgaande creditmobiliteit van studenten verbonden aan een Vlaamse instelling een link is met DHO. Alleen op die manier kunnen allerlei indicatoren berekend worden (bv. toegang tot de arbeidsmarkt, impact mobiliteit op de studieloopbaan van de student,...) en kan er een relatie gelegd worden met het financieringsmechanisme.

In de huidige DHO worden stages niet standaard geregistreerd omdat de duur van het verblijf in het buitenland vaak in maanden/weken wordt uitgedrukt en niet in credits. In de meeste gevallen worden de credits voor een stage of een verblijf in het kader van een eindwerk immers door de Vlaamse instelling verleend en niet door de buitenlandse partner (voor stages is de buitenlandse partner meestal geen hogeronderwijsinstelling maar een bedrijf of een non-profit organisatie). Een aantal Vlaamse instellingen voorziet wel in de omzetting naar credits, waardoor een aantal van deze stages wel als opleidingsonderdeel met bijhorende credits geregistreerd zijn in DHO. Naar aanleiding van het uitwerken van een beter en uitgebreider registratiesysteem zal dan ook tijdens de behoeftanalyse verder onderzocht moeten worden hoe stages optimaal kunnen worden geregistreerd.

Samengevat kan men stellen dat DHO een zicht geeft op het aantal uitwisselingsinschrijvingen. Het gaat dan in hoofdzaak om inschrijvingen waarbij een stuk van het curriculum in het buitenland werd verworven. Uit een analyse van de data blijkt dat de registratie van de uitwisselingsinschrijvingen niet volledig is. Omdat de databank alleen toelaat om inschrijvingen te registreren waaraan credits zijn verbonden, worden de uitwisselingen die betrekking hebben op een stage of op een verblijf aan een andere instelling in het kader van de voorbereiding van een bachelor- of masterproef niet (volledig) geregistreerd in DHO. Daarenboven wordt het aantal uitwisselingsinschrijvingen door de instellingen niet gevalideerd zoals de andere gegevens in DHO, en worden ze niet meegenomen in het monitoringssysteem van AHOVOS. De gegevens kunnen dan ook enkel als een indicatie gebruikt worden.

Om een raming te maken van het huidige mobiliteitspercentage, en dit te vergelijken met de vooropgestelde doelstellingen – zijnde 15% afstuderenden met een buitenlandse studie-ervaring in 2015 en 33% in 2020 - worden in de hierna volgende berekeningen het aantal geregistreerde uitwisselingsinschrijvingen uitgezet ten opzichte van het aantal uitgereikte diploma's in de professionele bacheloropleidingen en het aantal diploma's in de initiële masteropleidingen. We beperken ons tot deze diploma's omdat dit de initiële einddiploma's zijn in respectievelijk het professioneel hoger onderwijs en het academisch hoger onderwijs. Voor het vaststellen van het aantal uitwisselingsinschrijvingen worden de inschrijvingen meegenomen met mobiliteiten van minstens 10 credits overheen het studietraject van de student.

Vertrekkende van deze uitgangspunten werden er in het academiejaar 2008-2009 in DHO 3.253 uitwisselingsinschrijvingen geregistreerd in de basisopleidingen (zie tabel 3). Ten opzichte van de 34.249 diploma's geeft dat een mobiliteitspercentage van 9,50%. Een jaar later, in 2009-2010, waren er 3.355 uitwisselingsstudenten op een totaal van 34.754 diploma's, wat een percentage van 9,65% geeft. In 2010-2011 waren er 3.723 uitwisselingsinschrijvingen ten opzichte van 36.910 diploma's (10,09%).

In 2011-2012 bedroeg het mobiliteitspercentage 10,59% (4.106 uitwisselingsinschrijvingen t.o.v. 38.778 diploma's).

	2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012
Aantal uitwisselingsinschrijvingen	3.253	3.355	3.723	4.106
Aantal PBA en initiële MA-diploma's	34.249	34.754	36.910	38.778
Mobiliteitspercentage	9,50%	9,65%	10,09%	10,59%

Tabel 3: Aantal geregistreerde uitwisselingsinschrijvingen in de basisopleidingen t.o.v. aantal behaalde diploma's in professioneel gerichte bacheloropleidingen en initiële masteropleidingen (mobiliteitspercentage)

Het aantal uitwisselingsinschrijvingen⁵⁴t.o.v. het aantal diploma's is bij de hogescholen en vooral bij de professionele opleidingen beduidend lager dan bij de universiteiten (zie tabellen 4 en 5).

		2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012
Hogeschool	Aantal uitwisselingsinschrijvingen	1.231	1.372	1.456	1.910
	Aantal PBA en initiële MA-diploma's	22.717	22.731	24.219	25.573
	Mobiliteitspercentage Hogescholen	5,42%	6,04%	6,01%	7,47%
Universiteit	Aantal uitwisselingsinschrijvingen	2.022	1.983	2.267	2.196
	Aantal initiële MA-diploma's	11.532	12.023	12.691	13.205
	Mobiliteitspercentage Universiteiten	17,53%	16,49%	17,86%	16,63%

Tabel 4: Aantal geregistreerde uitwisselingsinschrijvingen in de basisopleidingen t.o.v. aantal behaalde diploma's in professioneel gerichte bacheloropleidingen en initiële masteropleidingen (mobiliteitspercentage) per soort instelling

			2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012
Hogeschool	Professionele opleidingen	Aantal uitwisselingsinschrijvingen	673	760	863	1.203
		Aantal PBA-diploma's	18.290	18.466	19.624	20.788
		Mobiliteitspercentage Hogescholen (prof)	3,68%	4,12%	4,40%	5,79%
Hogeschool	Academische opleidingen	Aantal uitwisselingsinschrijvingen	558	612	593	707
		Aantal initiële MA-diploma's	4.427	4.265	4.595	4.785
		Mobiliteitspercentage Hogescholen (acad)	12,60%	14,35%	12,91%	14,78%
Universiteit	Academische opleidingen	Aantal uitwisselingsinschrijvingen	2.022	1.983	2.267	2.196
		Aantal initiële MA-diploma's	11.532	12.023	12.691	13.205
		Mobiliteitspercentage Universiteiten	17,53%	16,49%	17,86%	16,63%

Tabel 5: Aantal geregistreerde uitwisselingsinschrijvingen in de basisopleidingen t.o.v. aantal behaalde diploma's in professioneel gerichte bacheloropleidingen en initiële masteropleidingen (mobiliteitspercentage) per soort instelling en soort opleiding

54 Het gaat hier in de hoofdzaak om inschrijvingen waarbij een stuk van het curriculum in het buitenland werd verworven.

Zoals hierboven aangegeven zijn het aantal uitwisselingsinschrijvingen niet steeds volledig ingevuld in DHO. Er zijn ook verschillen tussen de cijfers uit DHO en de cijfers van EPOS vzw over uitgaande Erasmusstudenten. Er is ook nog mobiliteit buiten Erasmus via andere programma's of eigen initiatieven (zowel langere als korte mobiliteiten). Om te komen tot een meer realistische berekening van het huidige mobiliteitspercentage stellen we voor om het aantal Erasmusuitwisselingen te verhogen met 30%:

Berekening mobiliteitspercentage						
Jaar	Erasmus	ER + 30%	aantal diploma's	MOB% ER	MOB% ER plus	
2008-09	3.243	4215,9	34.249	9,47	12,31	
2009-10	3.521	4577,3	34.754	10,13	13,17	
2010-11	3.907	5079,1	36.910	10,59	13,76	
2011-12	4.001	5201,3	38.778	10,32	13,41	
aantal diploma's: prof bachelor + initiële masters						
Erasmus: Erasmus uitwisselingen studie en stage						
ER+30%: Erasmusuitw. plus 30% als correctie voor andere uitwisselingen						

We weten uit een steekproef dat in bepaalde instellingen het percentage van de mobiliteit dat plaatsvindt binnen het Erasmus programma slechts 50% bedraagt van het totaal aantal mobiliteiten van 1 maand of meer. Het is nog onduidelijk met welke financiële middelen alle andere mobiliteiten plaatsvinden.

Het is ook zo dat bovenstaande tabel aangeeft dat de Erasmusmobiliteit niet snel stijgt. We vermoeden echter op basis van steekproeven dat mobiliteit daarbuiten wel in meer stijgende lijn zit. Sommige instellingen behalen nu al de norm van 20%, uitgaande van voorlopige berekeningen op basis van 15 credits verworven in het buitenland bij het behalen van een initieel masterdiploma.

Toekomstige registratiesystemen

Gelet op de internationale doelstelling om tegen 2020 20 % van de afgestudeerden, en het Vlaamse streefdoel om 33% van de Vlaamse afgestudeerden een internationale ervaring te laten hebben, moet de nodige rapportering met beleidsindicatoren uitgewerkt worden zodat de benchmark voor Vlaanderen kan uitgevoerd worden. Bij het uitwerken van de registratie zal een detailanalyse moeten gebeuren van de mogelijke soorten mobiliteit en zal een verdere afbakening gebeuren.

Uit de definitie van mobiliteit en de beschrijving van de verschillende vormen ervan en uit de beschrijving van de huidige gegevensinzamelingen, blijkt dat de huidige toepassingen en gegevensuitwisseling ontoereikend zijn en onvoldoende op mekaar afgestemd zijn om de beoogde indicatoren te berekenen en de benchmark uit te voeren.

De finaliteiten van de datacollectie die verbeteringen aan de gegevensinzameling noodzakelijk zijn:

het opvolgen van de benchmark; nl. de doelstelling om respectievelijk internationaal 20% te behalen en op Vlaams niveau te streven naar 33%;

het opzetten van een centraal beurzensysteem (zie verder punt 8.1.);

een extra weging in het financieringssysteem van de instellingen (zie verder punt 8.4.).

Datacollecties en registraties zijn in principe het resultaat van business of van administratieve processen, waarbij gegevens en informatie nodig zijn, en zijn geen doel op zich. Bij het opzetten of aanpassen van databanken dienen daarom eerst de aansturende processen in kaart gebracht of eerst zelf geoptimaliseerd, zodat ze tot de gewenste output onder de vorm van data kunnen leiden.

In scope daarbij zijn:

- uitgaande creditmobiliteit
- inkomende diplomamobiliteit
- inkomende creditmobiliteit.

Uitgaande diplomamobiliteit moet Europees opgevolgd kunnen worden.

Naast uitgaande creditmobiliteit voor studie willen we ook een zicht krijgen op andere buitenlandse ervaringen van studenten:

- stages en werkplekleren;
- onderzoek;
- andere extra-curriculaire activiteiten en verblijven.

Het proces van het valideren van deze laatste via ECTS of EVC zal tevens aanleiding geven tot registratie en capteren van de data.

Ook registraties van of gegevensuitwisseling rond ondervertegenwoordigde groepen is noodzakelijk.

Buiten de hogescholen en universiteiten hebben ook de andere ambtshalve geregistreerde instellingen (bv. Vlerick, ITG) zowel uitgaande als inkomende mobiliteiten. Deze instellingen zijn momenteel niet opgenomen in DHO, omdat zij niet onder de toepassing van het financieringsdecreet vallen. Met het oog op het volledig in kaart brengen van mobiliteit moeten met hen afspraken gemaakt worden over datacollectie of rapportering..

7

Kwaliteit van mobiliteit versterken

Indien de competenties verworven via mobiliteit worden gevalideerd, moet de kwaliteit ervan gegarandeerd worden.

Deze validatie dient te gebeuren op basis van op voorhand beoogde doelstellingen gelinkt aan leerresultaten of *learning outcomes*. Dit wil zeggen dat de internationale en interculturele competenties die men wenst te behalen op voorhand door de opleiding moeten bepaald worden. Na terugkeer van de student moet er nagegaan worden of de vooropgestelde competenties behaald zijn.

Het toetsen en valideren van initiatieven die binnen het curriculum plaatsvinden is redelijk evident. Moeilijker wordt het echter om aspecten te valideren die buiten het curriculum vallen.

De validering van de verworven competenties is niet noodzakelijk gelijk aan het toekennen van credits of het opsplitsen van credits of duurtijd.

Bij het opstellen van de opleidingsspecifieke leerresultaten dient de instelling de internationale en interculturele competenties, waarvan ze wenst dat de studenten die verwerven, op te nemen. De instelling moet dan op het einde van de opleiding nagaan of de studenten deze verworven hebben. Dit is eenvoudiger wanneer de student gedurende de gehele periode aan de eigen instelling verbleef dan wanneer deze mobiel is geweest. Toch zou de instelling moeten kunnen nagaan of en welke competenties de student verwierf door een internationale activiteit. Het bepalen van concrete doelstellingen vooraf en het evalueren van het resultaat na de mobiliteit is daarom noodzakelijk.

Een handig hulpmiddel kan een **internationaal studentenportfolio** zijn, dat binnen de instellingen kan worden ontwikkeld. Aan de hand hiervan kan worden opgevolgd welke internationale ervaringen een student heeft meegemaakt. Het kan daarnaast ook een gevaloriseerde meerwaarde bieden aan de student wanneer het opgenomen wordt in het diplomasupplement. Er dient nagegaan te worden of het bestaande systeem van Europass hiervoor kan dienen.

Instellingen kunnen naar aanleiding van hun vraag tot accreditatie de NVAO ook verzoeken om een oordeel te geven over een bijzonder kwaliteitskenmerk. Dit geeft de instelling de mogelijkheid om zich te profileren met de opleiding. Een mogelijk bijzonder kwaliteitskenmerk kan 'internationalisering' zijn.

De NVAO zal bij de beoordeling rekening houden met volgende criteria:

- het bijzonder kwaliteitskenmerk levert een betekenisvolle bijdrage aan de differentiatie en profilering in het hoger onderwijs;
- het bijzonder kwaliteitskenmerk draagt bij tot de kwaliteit van de opleiding;
- de gevolgen van het bijzonder kwaliteitskenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs zijn geoperationaliseerd.

Deze procedure kan voor een instelling een aanzet en stimulans betekenen om een kwaliteitsvol internationaliserings- en mobiliteitsbeleid op te zetten en uit te bouwen.

Daarnaast zullen er vanaf het academiejaar 2015-2016 instellingsreviews worden uitgevoerd. Hierbij zullen niet alleen de strikte kwaliteitsprocessen worden bekeken, maar ook beleidsprocessen zoals internationalisering. Ook hiervan hopen we dat er een kwaliteitsverhogend effect op het internationaliserings- mobiliteitsbeleid zal uitgaan.

Via deze acties en processen hopen we dat internationalisering een integraal deel zal uitmaken van de opleidingen en dat studenten de mogelijkheden zullen krijgen om via verschillende vormen van mobiliteit internationale en interculturele competenties te verwerven.

Bij het streven naar een verbetering van kwaliteit dienen we het gebruik van sociale media te promoten. Studenten vertellen op Facebook en Twitter wat hun ervaringen zijn en beïnvloeden dus ook hun medestudenten. De uitwisseling van goede en slechte ervaringen gebeurt nu snel en is bereikbaar voor iedereen.

We willen uiteraard ook inzetten op de kwaliteit van de internationale samenwerkingsverbanden van de instellingen. In het kader van meer ingebedde, structurele mobiliteit is het belangrijk goede partnerschappen uit te bouwen binnen een netwerk van bevoorrechte internationale partners en dit gebaseerd op geobjectiveerde kwaliteitscriteria. Om deze internationale samenwerkingsverbanden op een kwaliteitsvolle manier te kunnen uitbouwen, de meerwaarde van deze verbanden voor de instellingen/faculteiten/opleidingen te kunnen inschatten, zou het nuttig zijn een tool te ontwikkelen die als adviserend instrument kan gebruikt worden bij de evaluatie van de partnerschappen. Daarbij kan gewerkt worden met een set criteria die een venster bieden waar doorheen instellingen/faculteiten/opleidingen hun internationale partners kunnen bekijken en screenen.

8

Financiering van mobiliteit

Generiek stelsel mobiliteitsbeurzen

Voor studenten die in het kader van hun opleiding een aantal credits willen verwerven aan een buitenlandse instelling of hun stage willen doen in het buitenland zijn de beschikbare financiële middelen een belangrijk element bij hun eventuele keuze. In het kader van dit actieplan kiezen we dan ook in de eerste plaats voor het financieren van studenten, dit naast eventuele andere financieringsstromen.

Mobiliteitsbeurzen voor studenten kunnen uit 3 bronnen gefinancierd worden:

- de overheid (basisbeurzen voor de studenten);
- de instelling (extra beurzen binnen de instelling en aanvullende beurzen voor studenten uit ondervertegenwoordigde groepen via STUVO-decreet);
- andere bronnen (bv. Europese financiering of bedrijven).

De middelen van de overheid moeten op een correcte wijze verdeeld worden over de studenten die naar het buitenland willen gaan. Op dit ogenblik gaat de Vlaamse overheidsfinanciering hoofdzakelijk naar het Erasmusprogramma, waarbinnen studenten een aanvraag voor een beurs kunnen doen. In de toekomst willen we echter alle mobiele studenten, dus ook studenten die buiten Europa gaan, de kans geven een aanvraagdossier in te dienen bij de instelling die ze dan selecteert op grond van geschiktheid, bekwaamheid en het beschikbare budget.

Voor de toekenning van deze beurzen zullen er strikte criteria bepaald worden. In ieder geval zullen er enkel mobiliteiten van 5 credits of meer gefinancierd worden via een beurs⁵⁵. Voor mobiliteiten die tot nu toe nog niet via credits geregistreerd worden (bv. stages of thesis) is een verblijf van minimum 1 maand een noodzakelijke voorwaarde.

Een onderscheid in financiering voor professionele en academische opleidingen is niet wenselijk.

De uitbetaling van deze beurzen zal op termijn via een centraal beheerd systeem gebeuren, waaraan de huidige beursystemen (o.a. Erasmus, studietoelagen) onderling gekoppeld worden⁵⁶.

Voor Erasmus gelden er specifieke Europese regels over de besteding van de Europese middelen, die men in acht moet nemen bij de integratie in een breder systeem.

De wijze van toekennen van de generieke mobiliteitsbeurzen en de verdere uitwerking van de voorwaarden en de criteria is voorwerp van verder overleg tussen de betrokken stakeholders (de hogeronderwijsinstellingen, het departement Onderwijs en Vorming, VLUHR bestuurscomité I&O, AHOVOS, EPOS, e.d.m.). De eerste opties zullen door de task force mobiliteit worden uitgetekend. Deze kunnen dan verder afgetoetst worden met de andere partijen. Enkele voorwaarden, zoals het geselecteerd worden door de instelling, en een minimale omvang of duur van de mobiliteit zijn evident.

Een belangrijke voorwaarde bij het uitwerken van een generiek stelsel van mobiliteitsbeurzen is dat de financiering van mobiliteit transparant moet zijn én dat de info voor iedereen beschikbaar moet zijn. Elke student moet op een overzichtelijke en eenvoudige manier kunnen zien wat de verschillende mogelijkheden zijn, wat de financiële tegemoetkomingen zijn, aan welke voorwaarden moet voldaan zijn, etc..

Specifiek stelsel mobiliteitsbeurzen

Naast het generieke stelsel van mobiliteitsbeurzen zijn er een aantal specifieke, reeds lopende projecten.

⁵⁵ Let wel: voor het meetellen in de 33% doelstelling eisen we een minimum van 10 credits (cf. Hoofdstuk 5)

⁵⁶ Zie vraag om uitleg nr. 800 van Sabine Poleyn van 13/1/2011

ASEM-DUO

Conform de Europese afspraken vervat in het Leuvencommuniqué van april 2009 en de beleidsintenties neergelegd in de beleidsnota 2009-2014 met betrekking tot mobiliteit, willen we met deze toekenning van subsidies aan het ASEM-DUO programma de mobiliteit van studenten verhogen. Het gaat om een toekenning van een jaarlijkse subsidie aan het ASEM-DUO programma tot het opzetten van een mobiliteitsprogramma tussen Vlaanderen en Azië. De selectie van de studenten gebeurt via samenwerkingsakkoorden tussen Vlaamse en Aziatische instellingen.

Zowel Vlaamse als Aziatische studenten (behorende tot de ASEM-landen) kunnen gebruik maken van de beurzen, waarbij telkens in paren van studenten wordt gewerkt. De studenten krijgen voor hun uitwisseling erkenning in hun thuisinstelling.

Washington Center

Het gaat in dit programma om het aanmoedigen van stages via het Washington Center for Internships and Academic Seminars. De studenten worden in verschillende prestigieuze internationale organisaties en bedrijven geplaatst. De opvolging, ondersteuning en kwaliteitscontrole gebeurt door het Washington Center. Het Washington Center heeft ook zelf reeds voor bijkomende beurzen voor Vlaamse studenten gezorgd. In 2012-2013 werden er aan Vlaamse studenten 12 beurzen van 7.500 euro toegekend door de Vlaamse Overheid om een stage te lopen aan het Washington Center for Internships and Academic Seminars. Deze financiering kadert in een *Memorandum of understanding* ondertekend door de minister van Onderwijs en het Washington Center. Er is een strenge selectie van de studenten die in aanmerking komen voor een dergelijke uitwisseling en eventuele beurs.

Mobiliteit met landen in transitie

In 2012 is beslist om een mobiliteitsprogramma op te zetten tussen Vlaanderen en 4 landen in transitie: Brazilië, Zuid-Afrika, Marokko en Turkije. De selectie van de studenten gebeurt via samenwerkingsakkoorden tussen Vlaamse en buitenlandse instellingen. Zowel Vlaamse als internationale studenten kunnen gebruik maken van de beurzen, waarbij bij voorkeur in paren van studenten wordt gewerkt. De studenten krijgen voor hun uitwisseling erkenning in hun thuisinstelling.

Bilaterale akkoorden

De bilaterale akkoorden van de Vlaamse Gemeenschap bieden verschillende mogelijkheden aan studenten en afgestudeerden om een internationale ervaring op te doen. In samenwerking met het Departement Internationaal Vlaanderen zal het Departement Onderwijs en Vorming het beursaanbod in het kader van de bilaterale akkoorden herzien op basis van het beleid rond academische diplomatie. Het onderliggend idee is dat het Vlaams hoger onderwijs goed scoort zowel op vlak van onderwijs als onderzoek en dat deze troef maximaal benut moet worden in het beleid dat Vlaanderen naar het buitenland toe voert. De belangrijkste pijler van de academische diplomatie is de samenwerking tussen de Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs en de instellingen voor hoger onderwijs in het partnerland. Die samenwerking komt vooral tot stand door middel van uitwisseling van studenten, docenten en onderzoekers.

Dit stelsel van mobiliteitsbeurzen beoogt het stimuleren van de structurele uitwisseling van studenten met prioritaire landen en is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De uitwisseling moet een meerwaarde voor Vlaanderen en het partnerland betekenen en moet leiden tot een hechtere samenwerking tussen Vlaanderen en het partnerland;
- De uitwisseling vindt plaats in het kader van een institutioneel samenwerkingsverband tussen een Vlaamse instelling voor hoger onderwijs en een instelling voor hoger onderwijs uit een van de prioritaire landen. Op termijn kan dit samenwerkingsverband mogelijk worden uitgebreid tot een consortium met meer dan twee partners;
- De uitwisseling van de studenten tussen Vlaanderen en het partnerland is idealiter in evenwicht over een tot drie academiejaren heen;
- De beide overheden sluiten een Memorandum of Understanding (MoU) waarin ze afspreken om de instellingen te stimuleren samenwerkingsverbanden te sluiten en waarin ze afspraken maken over prioritaire thema's of studiedomeinen waarin de uitwisseling prioritair moet plaatsvinden; de beide overheden bepalen ook de financiële arrangementen;
- De uitwisseling moet een kwaliteitsimpuls geven en moet vertrekken van elkaars expertise

Om versnippering tegen te gaan en de kwaliteit te optimaliseren zal daarbij gestreefd worden naar een concentratie van de middelen door een selectie van prioritaire landen te maken. De prioritaire landen worden bepaald op basis van volgende uitgangspunten:

- Schrappen van de landen die via het Erasmusproject in aanmerking komen voor mobiliteitsbeurzen
- Groei-economie landen
- Land van herkomst van cultureel-etnische minderheden
- Historische partners van Vlaanderen

De landen waaraan prioriteit zal gegeven worden zijn: Brazilië, Rusland, India, China, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Vietnam, Turkije, Marokko, Mexico, de Verenigde Staten van Amerika, Japan en Chili.

Door te kiezen voor een aantal prioritaire landen zal een structurelere inzet van de financiële middelen mogelijk zijn.

De nog lopende akkoorden met landen die niet tot de lijst van prioritaire landen behoren, worden in een overgangsfase afgebouwd.

Ondervertegenwoordigde groepen

In de beslissing van de Vlaamse regering van 16 juli 2010 wordt expliciet aandacht gevraagd voor ondervertegenwoordigde groepen in het kader van het actieplan mobiliteit. Ook hebben de ministers van Onderwijs in hun akkoord van mei 2012 over 'Erasmus voor iedereen' extra aandacht besteed aan de toegang van ondervertegenwoordigde groepen tot het programma. Volgende passage hebben ze opgenomen⁵⁷: ***"Bij de uitvoering van het programma zorgen de Commissie en de lidstaten ervoor dat er bijzondere inspanningen worden ondernomen om de sociale integratie van en de deelname van personen die speciale behoeften hebben of kansarm zijn, te bevorderen."***

Tot op heden is er in Vlaanderen een normale verdeling⁵⁸ tussen mobiele beurs- en niet-beursstudenten ten opzichte van de verdeling van beurs- en niet-beursstudenten in het hoger onderwijs (in 2010-2011 maakte de groep beursstudenten 23% uit van de totale studentenpopulatie in het hoger onderwijs). Toch moet er een blijvende aandacht aan deze groep besteed worden. Voor wat betreft de mobiliteitsbeurzen die ze zelf toekent (bvb in het kader van ASEM-DUO en Washington) hanteert de Vlaamse overheid nu al de regel om 25% van alle beurzen toe te kennen aan beursstudenten. Dit is iets meer dan het aandeel van die studenten op de totale populatie binnen het Vlaams hoger onderwijs. Ook bij het toekennen van de Erasmusbeurzen wordt er rekening gehouden met een sociale factor.

Met dit actieplan willen we de lat hoger leggen en streven we er naar dat 33% van de mobiele studenten afkomstig zijn uit ondervertegenwoordigde groepen. Om deze doelstelling te realiseren zullen financiële incentives voorzien worden voor studenten uit ondervertegenwoordigde groepen.

Momenteel voorziet het decreet inzake studentenvoorzieningen reeds de mogelijkheid dat de hogeronderwijsinstellingen een bijkomende beurs toekennen aan studenten uit

⁵⁷ De onderhandelingen hierover zijn wel nog lopende en de tekst kan nog aangepast worden.

⁵⁸ Berekend op basis van cijfers van het Erasmusprogramma

ondervertegenwoordigde groepen. Daarbuiten willen we voorzien in bijkomende financiering en een generiek systeem opzetten van een bijkomende toelage/beurs voor deze studenten. Gemiddeld wordt daartoe een bedrag van 170 euro/ per maand voorzien. Dit bedrag kan gedifferentieerd worden naargelang van de categorie van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen. Het is daarbij de bedoeling om tot een grotere differentiatie in beursbedrag te komen dan het bestaande onderscheid bij de Erasmusbeurzen tussen de financiering voor 'gewone' studenten en studenten uit ondervertegenwoordigde groepen door het onderscheid tussen de beurscategorieën te vergroten (nu twee categorieën). Het is ook de bedoeling dat de uitbetaling van deze bijkomende beurzen/toelagen op termijn opgenomen wordt in het centraal beheerd systeem van de generieke mobiliteitsbeurzen.

Financiering blijkt echter niet altijd het belangrijkste obstakel te zijn voor studenten uit ondervertegenwoordigde groepen. Er zijn nog andere aspecten die een grote rol spelen bij de motivatie van studenten uit deze groepen. Nader onderzoek onder andere op basis van een eerdere studie van de Bologna experts rond obstakels bij mobiliteit zal hierrond gebeuren. De begeleiding van deze ondervertegenwoordigde groepen vraagt wellicht meer energie en concrete ondersteuning dan alleen het wegwerken van de klassieke obstakels.

Momenteel wordt er in het kader van het Aanmoedigingsfonds gewerkt aan het definiëren en afbakenen van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen. In het kader van dit actieplan mobiliteit nemen we zeker de beursstudenten (dit zijn de studenten die een studiebeurs van de Vlaamse Gemeenschap ontvangen) en de studenten met een functiebeperking mee. Deze laatste groep omvat ongeveer 1,5% van het totaal aantal studenten. Het percentage functiebeperkte studenten die in aanmerking komen voor de weging in de financiering van de instellingen overeenkomstig het financieringsdecreet ligt merkkelijk lager. Beide groepen worden momenteel al geregistreerd. Nadat er meer duidelijkheid is over de afbakening en de registratie van ondervertegenwoordigde groepen in het kader van het Aanmoedigingsfonds zullen in de toekomst nog twee bijkomende groepen van ondervertegenwoordigde studenten meegenomen worden voor de berekening van het streefcijfer.

In eerste instantie dient het registreren en monitoren van ondervertegenwoordigde groepen binnen het kader van het aanmoedigingsfonds te gebeuren. De impact van deze en andere maatregelen zullen kunnen gemonitord worden via de Databank Hoger Onderwijs en de daarbij horende toekenning van financiering. Naast deze financiële ondersteuning moeten ook de instellingen en de opleidingen extra ondersteunende maatregelen nemen om studenten uit ondervertegenwoordigde groepen te motiveren voor een studieverblijf in het buitenland door persoonlijke begeleiding en harde garanties voor de erkenning van de in het buitenland verworven credits.

Inbouwen incentives in het financieringssysteem

Met dit actieplan willen we hogeronderwijsinstellingen stimuleren om goede resultaten te halen op het vlak van hun uitgaande studentenmobiliteit en hen daarvoor een financiële incentive geven. Uitgangspunt daarbij is dat instellingen grotere inspanningen moeten doen bij de begeleiding van de mobiele studenten, net zoals bij de werk-, functiebeperkte of beursstudenten.

Er kunnen verschillende mogelijkheden overwogen worden voor het opzetten van een systeem van financiële incentives:

Een eerste optie is het toepassen van een wegingsfactor in het reguliere financieringssysteem van de instellingen. Daarbij kunnen credits die verworven worden door mobiliteit extra gewogen worden. In de huidige halfopen enveloppe kan dit leiden tot verschuivingen van werkingsmiddelen naar instellingen die het in verhouding beter doen qua mobiliteit dan andere instellingen.

Dergelijke wegingen worden vandaag ook al toegepast voor werk-, beurs- en functiebeperkte studenten. Nieuw bij dit voorstel is dat er gewogen moet worden op een kenmerk van het opleidingsonderdeel, en niet op een kenmerk van de student of de inschrijving.

Te onderzoeken en te bepalen elementen daarbij zijn onder andere de factor van de weging, en het eventuele toepassen van een kliksysteem. De huidige wegingsfactoren bedragen 1,5.

De instellingen zijn autonoom om de eventueel bekomen extra middelen aan te wenden om mobiliteit, internationalisering, en het verwerven van de beoogde competenties verder te stimuleren.

Een tweede mogelijkheid is om uit de globale werkingsmiddelen een budget af te zonderen voor mobiliteit en dit te verdelen onder de instellingen op basis van een wegingsfactor die de mobiliteit beloont.

Een derde optie is om te werken met resultaatsdoelstellingen. Daarbij kan voor elke instelling een resultaatsverbintenis opgesteld worden, op basis van een nulmeting en rekening houdend met de realistische groei. Bij het niet behalen van de doelstelling kan dan eventueel een sanctie toegepast worden (of omgekeerd: een beloning bij instellingen die de doelstellingen realiseren). Met deze werkwijze kan meer rekening gehouden worden met de eigenheid van de instellingen en kunnen de doelstellingen gelinkt worden aan de groei van de mobiliteit binnen een instelling in plaats van op basis het behalen van eenzelfde benchmark voor iedereen. Met deze wordt gemikt op het responsabiliseren van elke instelling.

Belangrijk bij de verdere uitwerking van een systeem is dat de instellingen een zicht krijgt op de impact van hun inspanningen inzake mobiliteit op de financiering (= belonen van de geleverde inspanningen). Er zal ook onderzocht worden of een extra weging voor studenten uit ondervertegenwoordigde groepen kan opgenomen worden in het systeem en wat de mogelijke impact hiervan zal zijn.

9

Administratieve ondersteuning

Uitvoeren van beleid van de Vlaamse Regering

Bij het beleid inzake studie- en stagemobiliteit, en de uitvoering ervan, zijn verschillende actoren betrokken op verschillende niveaus. Ze spelen allen een doorslaggevende rol in het welslagen van een kwaliteitsvol mobiliteitsbeleid. Hieronder volgt een overzicht van de sleutelactoren:

- de internationale instellingen zoals de Europese Unie, die via eigen mobiliteitsprogramma's, aanbevelingen en raadsconclusies de mobiliteit bevordert, of zoals de OESO en de Unesco, die een beleidskader uittekenen voor transnationaal onderwijs en de erkenning van diploma's en studieperiodes in het buitenland;
- de nationale overheid, zowel de federale als Vlaamse overheid, die het beleidskader en het nodige regelgevend kader uittekent, de voorwaarden schept, de informatiekanalen inricht en voorziet in de financiële middelen;
- de Nationale Autoriteit, een rol die in Vlaanderen toegewezen is aan het Departement Onderwijs en Vorming. Deze instantie houdt toezicht op en tekent het beleid uit in de uitvoering van het Europese Programma voor Onderwijs en Vorming in Vlaanderen (Leven Lang Leren Programma 2007-2013 en opvolger);
- de nationale agentschappen, zoals EPOS vzw in Vlaanderen, die instaan voor de uitvoering van de Europese mobiliteitsprogramma's en daartoe de nodige dienstverlening organiseren naar instellingen en (potentiële) deelnemers;
- intermediaire organisaties zoals Flanders Knowledge Area vzw, dat op Vlaams niveau instaat voor de bekendmaking van het Vlaamse hoger onderwijs in het buitenland en VLIR-UOS⁵⁹, die de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking op vlak van hoger onderwijs coördineert;
- de instellingen voor hoger onderwijs die het academische en onderwijskundige kader uittekenen en de academische en onderwijskundige voorwaarden scheppen, de informatie en begeleiding verzorgen en de dienstverlening organiseren voor de studenten;
- de opleidingsverantwoordelijken die bij het ontwerpen van de curricula rekening houden met de verschillende vormen van studentenmobiliteit;

⁵⁹ VLIR-UOS werkt momenteel met federale middelen, maar zou via de usurperende bevoegdheden in de toekomst overgedragen worden naar Vlaanderen

- de docenten in een dubbele rol: de docent als motivator en inspirator van de mobiliteit van studenten en als mobiele *professional*;
- het administratief personeel van de instellingen dat zorg draagt voor de administratieve en logistieke faciliteiten en ook zelf kan deelnemen aan mobiliteitsprogramma's;
- studentenverenigingen zoals de Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS);
- de individuele studenten die zelf de nodige initiatieven nemen om deel te nemen aan een mobiliteitsprogramma en hierrond informatie inwinnen.

De communicatie tussen deze actoren vindt plaats via verschillende kanalen en op verschillende fora waarop uiteenlopende thema's inzake internationalisering van het hoger onderwijs aan bod komen, met leermobiliteit als slechts één van de vele thema's.

Het voorgaande geeft duidelijk aan dat het beleid inzake studie- en stagemobiliteit, en de uitvoering ervan, versnipperd is (door de verschillende actoren die er bij betrokken zijn, de verschillende acties, de onduidelijke taakverdeling, de verschillende prioriteiten binnen de instellingen, de verschillende Europese kanalen,...). Zowel het Rekenhof als de Vlor hebben in het verleden deze problematiek al aangekaart. Zo geeft het Rekenhof in zijn evaluatie van de werking van Erasmus aan dat de samenwerking tussen de bevoegde diensten nog kan verbeterd worden⁶⁰. De Vlor gaat verder en pleitte reeds in een advies in 2007⁶¹ voor een onafhankelijk agentschap:

“Het zou zinvol zijn om de inspanningen rond internationalisering te integreren in een onafhankelijk agentschap⁶² dat zowel de overheid als de onderwijsinstellingen ondersteunt in deelname aan internationale mobiliteitsprogramma's. Het agentschap zou ook op verschillende onderwijsniveaus en – sectoren een beleid kunnen uitbouwen. Net als in andere Europese landen, zou zo een sterke eenheid kunnen ontstaan waarin veel expertise over internationaal onderwijs- en vormingsbeleid wordt bijeengebracht. Dit agentschap zou ook toelaten om het Vlaamse onderwijs, in bijzonder het hoger onderwijs, beter te promoten in het buitenland. Het kan zinvol zijn om alle diensten die met internationalisering van het onderwijs bezig zijn in één loket te integreren. Samenwerking met bestaande initiatieven kan hierbij aangewezen zijn.”

Tegenover deze versnipperde aanpak staan de duidelijke doelstellingen die in het kader van dit actieplan mobiliteit vooropgesteld worden: het realiseren van de Europese doelstelling van 20% en verder groeien naar een internationale mobiliteit van 33% van alle afgestudeerden, waarbij 33% van de mobiele studenten afkomstig is uit ondervertegenwoordigde groepen. Belangrijk in deze discussie is dan ook dat er vertrokken wordt van deze vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit. De vraag die dan ook gesteld moet worden is **“Hoe moet het beleid gevoerd worden om de vooropgestelde doelstellingen te realiseren?”** (wie, wat, waar, wanneer en hoe). Er moet met andere woorden een structuur uitgebouwd worden die instaat voor de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit en dit binnen een brede context van internationale samenwerking met een specifieke focus op onderwijs en vorming.

60 <https://www.ccrek.be/NL/Publicaties/Fiche.html?id=0f01b598-159d-4fc6-bc89-ff1bfcc2e13d>

61 <http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/advies/ar-adv008-0708.pdf>

62 De term “agentschap” dient niet geïnterpreteerd te worden binnen het kader van het Beter Bestuurlijk Beleid.

Wie

Het is belangrijk dat alle relevante actoren betrokken worden bij het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit: de Vlaamse overheid (Onderwijs en Vorming, Internationaal Vlaanderen, Economie, Wetenschap en Innovatie), de hogeronderwijsinstellingen en de VLUHR, de agentschappen en de studenten (VVS en alumni). Ook is de inbreng van een aantal andere partners van belang: bedrijven, federale overheidsdiensten, VZW's,... Het is daarbij van belang dat de opdrachten en verantwoordelijkheden van de verschillende spelers duidelijk afgelijnd zijn, met het oog op stimulerende resultaten. Het is dan ook belangrijk dat al deze actoren een plaats krijgen in de nieuwe structuur.

Niet alle partners zullen op dezelfde manier betrokken worden bij het realiseren van de doelstellingen. Het zwaartepunt moet liggen bij de hogeronderwijsinstellingen en de studenten. De overheid speelt daarbij een begeleidende, sturende rol. De hogeronderwijsinstellingen en studenten moeten dan ook de kern van de nieuwe structuur vormen.

Wat

De nieuwe structuur moet een meerwaarde creëren in functie van het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit. Dit betekent dan ook dat de bestaande structuren niet het vertrekpunt zijn voor de uitbouw van de nieuwe structuur/het nieuwe orgaan.

Waar

Er wordt een structuur uitgebouwd met de nodige autonomie. Dit orgaan moet een aanzienlijke meerwaarde bieden bij het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit. De opdracht van dit orgaan wordt decretaal vastgelegd.

Wanneer

De voorbereidingen voor de nieuwe structuur starten in het academiejaar 2013-2014. In dat jaar worden door de verschillende partners onder meer de visie, missie, en concrete doelstellingen uitgetekend. In het academiejaar 2014-2015 is de nieuwe structuur operationeel, weliswaar onder de vorm van een samenwerkingsverband/ co-beheer, met de overheid, en dit met het oog op de autonome uitvoering van het beleid vanaf het academiejaar 2015-2016.

Hoe

Het Departement Onderwijs en Vorming brengt in oktober 2013 alle actoren samen voor het opstarten van het nieuwe orgaan.

In een aantal landen bestaat er reeds onafhankelijke organisaties die studentenmobiliteit stimuleren. Een uitgebreide analyse van goede en minder goede praktijken uit het buitenland is hierbij dan ook aangeraden. In dit kader vond in april 2013 een eerste werkbezoek plaats aan de Duitse DAAD⁶³ die wereldwijd een goede reputatie geniet. Hun

⁶³ <https://www.daad.de/portrait/wer-wir-sind/kurzportrait/08940.en.html>
DAAD = Deutsche Akademische Austauschdienst

doelstellingen sluiten goed aan bij de visie die in deze nota ontwikkeld wordt:

“The DAAD’s programmes have the following five strategic goals:

- to encourage outstanding young students and academics from abroad to come to Germany for study and research visits and, if possible, to maintain contact with them as partners lifelong;
- to qualify young German researchers and professionals at the very best institutions around the world in a spirit of tolerance and openness;
- to promote the internationality and appeal of Germany’s institutions of higher education;
- to support German language, literature and cultural studies at foreign universities;
- to assist developing countries in the southern hemisphere and reforming countries in the former Eastern Bloc in the establishment of effective higher education systems.

In juni vonden er in dit kader ook nog bezoeken plaats aan NUFFIC⁶⁴ (Nederland) en CIMO⁶⁵ (Finland)

Ontwikkelen van een centraal beheerd ondersteuningssysteem op Vlaams niveau

Zoals hierboven reeds beschreven zijn er binnen Vlaanderen heel veel verschillende actoren betrokken bij de internationalisering van het hoger onderwijs. Deze actoren werken met verschillende systemen inzake registratie, financiering, communicatie, ... Indien we een coherent beleid willen voeren, dan is het noodzakelijk om de werking van alle actoren op elkaar af te stemmen (zie vorig punt). Dit betekent niet alleen dat er een duidelijke rolverdeling moet zijn en de nodige communicatie tussen de verschillende actoren, maar ook dat er een structureel onderbouwd systeem moet ontwikkeld worden waarbinnen alle spelers hun eigenheid terugvinden en waaraan hun activiteiten kunnen gekoppeld worden.

In de eerste plaats denken we hierbij aan het ontwikkelen van één aanspreekpunt voor de “eindgebruiker” mobiliteit en internationalisering van onderwijs, waarbij hij/ zij alle mogelijke informatie ontvangt. Dit single point of contact (spoc) wordt gecreëerd door het samenbrengen van verschillende centrale systemen (systeem van registratie, financiering, communicatie,...)

Zoals in vorige hoofdstukken aangegeven, is er duidelijk nood aan een centraal systeem voor registratie van alle mobiliteit.. Dit systeem moet voor alle betrokken actoren een meerwaarde zijn en hun lasten verminderen.

⁶⁴ Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs

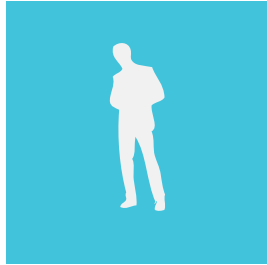
⁶⁵ Centre for International Mobility

Dubbele registratie en/of rapportage kan hierdoor vermeden worden en via online toepassingen moet het ook mogelijk zijn voor actoren uit het veld om zelf ook informatie op te vragen zodat ze dit kunnen gebruiken binnen hun eigen beleid.

Naast een systeem van registratie moet ook een centraal beheer van de financiering van mobiliteit ontwikkeld worden. Allerlei vormen van mobiliteit (Erasmus, bilaterale akkoorden, ASEM-DUO, Washington, mobiliteit van/naar transitielanden, ...) worden nu door verschillende actoren begeleid en uitbetaald aan studenten, verschillende criteria toepassend, soms in verschillende betalingen vanuit diverse bronnen, enz... Hier dient een duidelijke structuur voor opgezet te worden zodat eindgebruikers zo veel mogelijk één loket hebben met betrekking tot (de financiering van) hun mobiliteit.

De systemen van registratie en financiering dienen bijgevolg ook gekoppeld te worden aan elkaar.

Tot slot dient een coherent beleid gevoerd te worden en dienen alle bestaande programma's voor studentenmobiliteit op elkaar afgestemd te worden. We moeten er naar streven om bv. voor analoge uitwisselingen analoge beursbedragen te voorzien, om met eenduidige criteria te werken over programma's heen en naar een afstemming te zoeken tussen verschillende initiatieven met voldoende behoud van de eigenheid van elk programma.

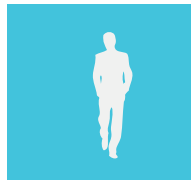
brains

on

the

move

!

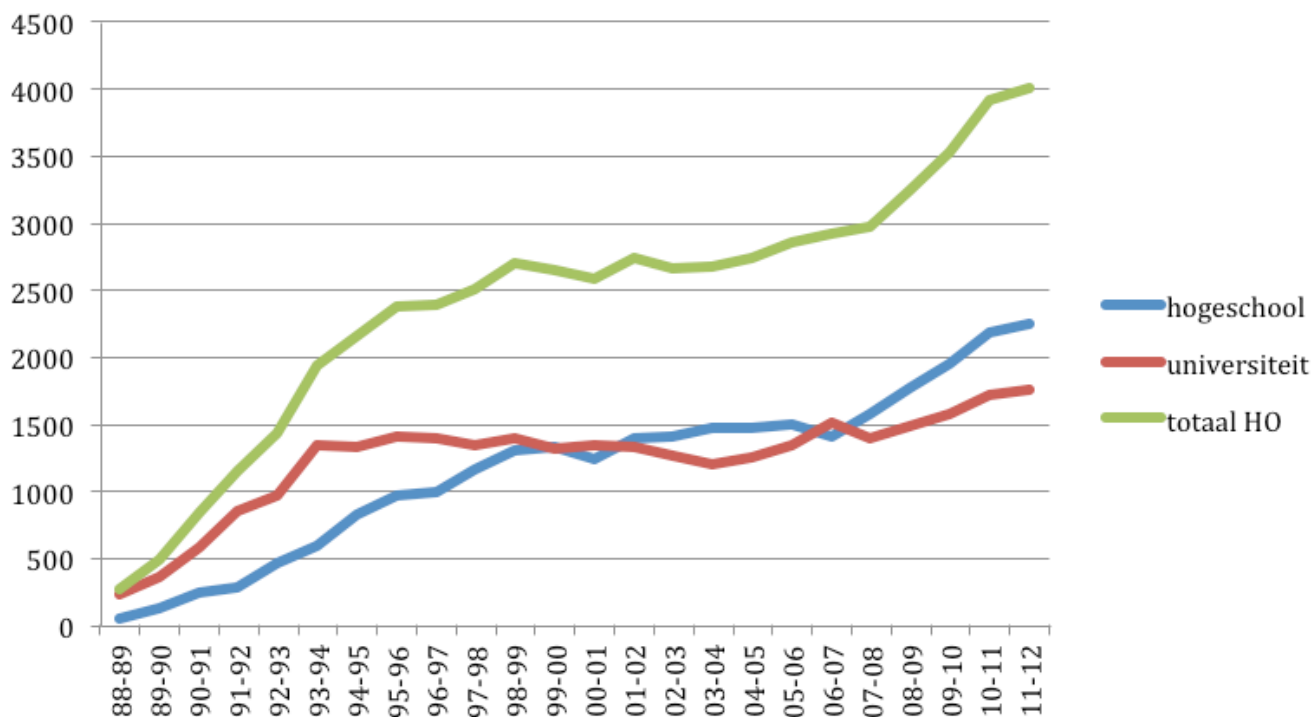
bijlagen

Bijlage bij hoofdstuk 4

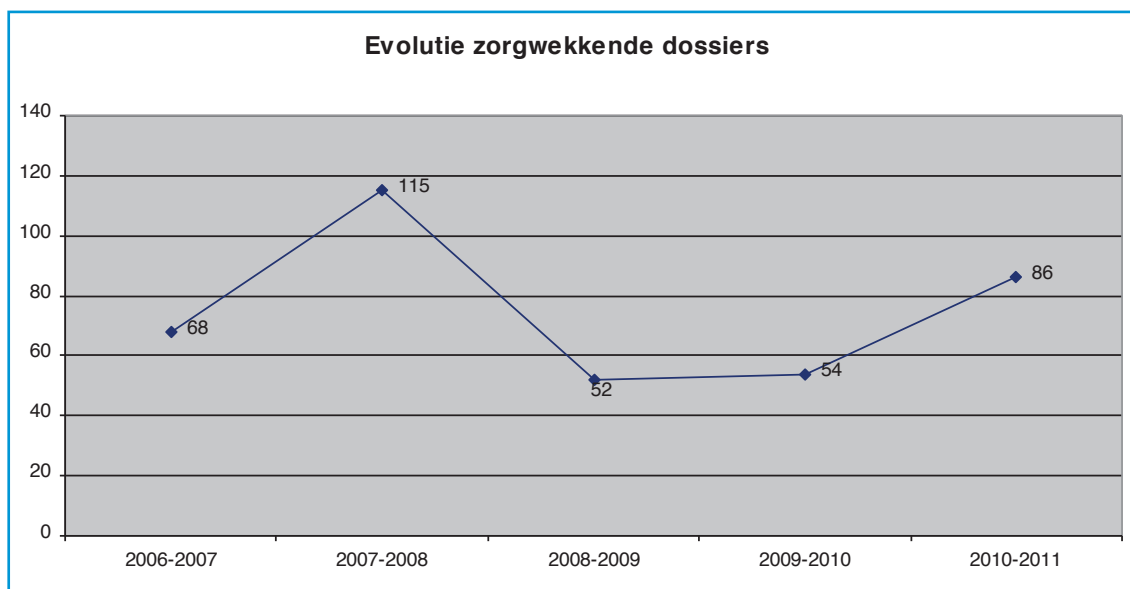
Cijfergegevens huidige internationale samenwerkingsprogramma's Vlaanderen

Erasmusprogramma's

Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van het aantal Vlaamse Erasmusstudenten sinds de start van het programma.

	88-89	89-90	90-91	91-92	92-93	93-94	94-95	95-96	96-97	97-98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03	03-04	04-05	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12
hs	50	128	252	291	462	595	834	976	1004	1166	1304	1328	1245	1400	1406	1482	1481	1504	1415	1583	1768	1957	2191	2252
uni	217	353	576	849	965	1339	1316	1394	1384	1341	1390	1313	1330	1328	1256	1193	1247	1341	1502	1382	1475	1564	1716	1749
HO	267	481	828	1140	1427	1934	2150	2370	2388	2507	2694	2641	2575	2728	2662	2675	2728	2845	2917	2965	3243	3521	3907	4001

Erasmus Belgica

Overzicht van de aantallen Vlaamse studenten die deelnemen aan het Erasmus Belgica programma voor studie (SMS) en voor stage (SMP):

ERASMUS BELGICA SMS - Vlaamse studenten	
	Aantal studenten
2004-2005	77
2005-2006	80
2006-2007	85
2007-2008	90
2008-2009	108
2009-2010	114
2010-2011	113
2011-2011	100
Totaal	767

ERASMUS BELGICA SMP - Vlaamse studenten	
	Aantal studenten
2009-2010	9
2010-2011	5
2011-2012	11
Totaal	25

Intra-Belgische uitwisselingsprojecten (Prins Filipfonds)

	Aantal projecten
2009	27
2010	28
2011	22
2012	22

Projecten inzake het ontwikkelen van gezamenlijk didactisch materiaal: ondersteuning door Prins Filipfonds

In 2011 werden er 6 projecten ondersteund en in 2012 2 projecten.

Erasmus Mundus

Voor Erasmus Mundus zijn er slechts gedeeltelijke cijfers op Vlaams niveau beschikbaar. In de databank hoger onderwijs worden de Erasmus Mundus opleidingen waaraan de Vlaamse instellingen participeren, geregistreerd, inclusief inschrijvingen, credits en diploma's. Bij de uitwisselingsprogramma's worden ook Erasmus Mundus als soort programma opgenomen in DHO. Dit is evenwel geen systematische rapportering.

Tempus

Hier zijn geen cijfers beschikbaar op Vlaams niveau.

Culturele/ bilaterale akkoorden

Voor wat betreft de culturele en bilaterale akkoorden, de Vlamingen aan wie in dit kader een beurs wordt toegekend, zijn personen die afgestudeerd zijn, niet meer in het Vlaamse hoger onderwijs zitten en aldus niet opgenomen zijn in de Databank Hoger Onderwijs.

Bilaterale samenwerkingsverbanden instellingen

De cijfers over het aantal uitwisselingen van studenten in het kader van deze akkoorden zijn niet centraal beschikbaar, maar uit de antwoorden die het Departement Onderwijs en Vorming op haar vraag ontvangen heeft, blijkt dat de omvang van deze uitwisselingen nogal verschilt van instelling tot instelling. In sommige instellingen loopt het aantal uitwisselingen in het kader van deze institutionele samenwerkingsverbanden op tot

ongeveer 20 à 25% van het aantal Erasmusuitwisselingen met meestal een grotere inkomende dan uitgaande mobiliteit. In andere instellingen is het eerder beperkt, rond de 10%.

ASEM-DUO

Er zijn in de eerste ronde 17 projecten goedgekeurd voor het academiejaar 2012-2013, wat overeenkomt met 34 studenten.

Washington Center for Internships and Academic Seminars

In 2010 en 2011 werden telkens 10 beurzen van 7500 euro toegekend aan Vlaamse studenten. In 2012 werd dit aantal opgetrokken tot 12 beurzen van 7500 euro.

VLIR-UOS

Doctoraatsbeurzen

Tussen 2006 en 2012 heeft VLIR-UOS 45 nieuwe PhD-beurzen aangeboden.

Gemiddeld kost een beurs 41.000 euro voor 12 maanden.

Uitgaande mobiliteit van Noord naar Zuid:

North => South*	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
PhD	6	5	6	6	6	8	8	45
Reisbeurzen	427	438	600	450	500	500	500	3.415
Total	433	443	606	456	506	508	508	3.460

*De gegevens betreffen enkel de startende bursalen en geven geen beeld van de lopende beurzen.

Inkomende mobiliteit van Zuid naar Noord:

South => North*	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
PhD	8	10	7	10	10	10	10	65
Master	180	180	180	180	180	180	180	1.260
Training**	149	118	163	233	179	148	175	1.165
Short Research	0	0	0	33	18	111	20	182
Total	337	308	350	456	387	449	385	2.672

*De gegevens betreffen enkel de startende bursalen en geeft geen beeld van de lopende beurzen.

**Training is een ruim begrip voor het volgen van een aantal colleges, stages en onderzoek in kader van masterproef of proefschrift.

De gegevens bevatten enkel de bursalen die in het kader van het Beurzentoekenningprogramma naar Vlaanderen komen (= slechts een partieel deel van de totaliteit van beurzen die VLIR-UOS verstrekt).

Inkomende mobiliteit binnen Projecten

South => North*	2012
PhD	115
Short Term (Training + Research)	50
Study (Bachelor + Master)	19
Total	194

* Dit zijn het aantal geregistreerde bursalen die in 2012 een mobiliteit naar Vlaanderen hadden. Het aantal lopende bursalen kan hoger liggen aangezien VLIR-UOS met sandwich-beurzen werkt voor de PhD's. Er zijn dus bursalen die aan hun PhD verder werkten in hun thuisland, zonder dat ze in 2012 een mobiliteit hadden. Deze cijfers hebben we bekomen door de visumaanvragen te controleren. Hierop zit een foutenmarge aangezien we niet met 100% zekerheid kunnen zeggen dat alle bursalen hun visum via de VLIR-UOS hebben aangevraagd. VLIR-UOS plant om deze cijfers in de zomer verder aan te vullen met gegevens van andere jaren en jaarverslagen van de individuele projecten. We verwachten hierdoor meer bursalen te kunnen identificeren.

VVOB

Het aantal uitgaande studenten naar VVOB-landen gaat in stijgende lijn:

2008 – 2 studenten

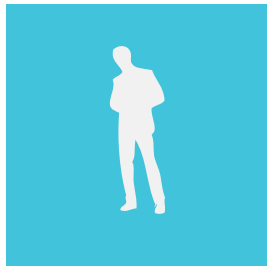
2009 – 7 studenten

2010 – 14 studenten

2011 – 36 studenten

2012 – 37 studenten

2013 – nu reeds 35 studenten

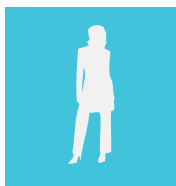
brains

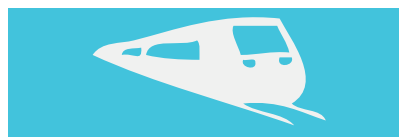
on

the

move

!

actiefiches

1. Advisering, informatie en begeleiding

Operationele doelstelling	Versterken van de advisering, het informatieaanbod en de begeleiding van (potentiële) mobiele studenten, met bijzondere aandacht voor de behoeften van ondervertegenwoordigde groepen
Actie 1	<p>Communicatie en sensibilisering</p> <p>Brede communicatie over het actieplan na goedkeuring</p> <p>Sensibilisering van de hogeronderwijsinstellingen (zodat ze internationalisering opnemen in het strategisch beleid van de instelling):</p> <p>Communicatie naar studenten via het project “Studeer in het Buitenland” van Flanders Knowledge Area (zie ook fiche 4.5)</p> <p>Ontwikkelen van initiatieven in het secundair onderwijs (zowel ASO, TSO en BSO) Sense en HBO5. Hierbij wordt onder meer nagegaan hoe zowel inkomende als uitgaande “mobiele” studenten een input kunnen leveren (cf. Erasmus meets Comenius initiatieven).</p> <p>Ontwikkelen van initiatieven specifiek naar ondervertegenwoordigde groepen (zie ook fiche 9.3.)</p> <p>Aanpak</p> <p>Er wordt een communicatie- en actieplan opgesteld. Hierin wordt opgenomen wie wanneer welke activiteiten ontwikkelt. Daarbij wordt aandacht besteed aan een herkenbare communicatiestijl.</p> <p>Trekker</p> <p>Het Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs stuurt deze actie en maakt met een of meerdere stakeholders afspraken over de uitvoering van deze actie (al dan niet via een beheersovereenkomst)</p> <p>Stakeholders: hogeronderwijsinstellingen, studentenorganisaties, Flanders Knowledge Area, EPOS, Agentschap voor OnderwijsCommunicatie (AOC), CJP, andere...</p> <p>Timing</p> <p>Opstellen communicatieplan: najaar 2013</p> <p>Uitvoeren communicatieplan: voorjaar 2014</p>

Actie 2	<p>Uitbouwen van een platform voor het uitwisselen van goede praktijken omtrent advisering, het informatieaanbod en de begeleiding, tussen instellingen in Vlaanderen en tussen Vlaamse instellingen en instellingen in het buitenland.</p> <p>Aanpak</p> <p>Er wordt onderzocht welke bestaande kanalen in aanmerking kunnen komen als uitwisselingsplatform. Op basis van deze resultaten wordt het platform (verder) uitgebouwd. Er zal ook jaarlijks een conferentie rond internationalisering en mobiliteit georganiseerd worden.</p> <p>Trekker</p> <p>Het Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs stuurt deze actie en maakt met een of meerdere stakeholders afspraken over de uitvoering van deze actie (al dan niet via een beheersovereenkomst)</p> <p>Stakeholders: hogeronderwijsinstellingen, studentenorganisaties, Flanders Knowledge Area, EPOS, andere;</p> <p>Timing</p> <p>Uitbouw van een platform: academiejaar 2013-2014, Inzet platform: vanaf academiejaar 2014-2015</p>
Actie 3	<p>Ondersteunen van de ontwikkeling van een internationale jeugdkaart om leven in het buitenland in de aandacht te brengen.</p> <p>Aanpak</p> <p>Overleg met CJP en de hogeronderwijsinstellingen over eventuele link tussen het paspoort en de studentenkaart</p> <p>Trekker</p> <p>Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs</p> <p>Timing</p> <p>Overleg CJP: start najaar 2013</p> <p>Internationale studentenkaart: afhankelijk van de resultaten van het overleg</p>
Actie 4	<p>Onderzoeken van de mogelijkheden om op Vlaams niveau een systeem van reis- en bijstandsverzekering voor mobiele studenten op te zetten.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs</p> <p>Timing</p> <p>Start: voorjaar 2014</p>

Regelgeving	/
Impact op het personeel	Deze acties hebben een impact op het personeel van de hogeronderwijsinstellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen (geen bijkomende financiering). Deze acties kunnen ook een impact hebben op het personeel van een aantal andere stakeholders.
Impact op ICT	Actie 3 kan een beperkte impact hebben op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve deelname door de instellingen en de stakeholders

2. Mobility window in curriculum

Operationele doelstelling	Mobiliteit structureel inbouwen in de curricula van bachelor- en masteropleidingen
Actie	In de bachelor- en masteropleidingen wordt een "mobility window" ingebouwd. Dit kan afhankelijk zijn van het soort onderwijs (bachelor-master/professioneel-academisch-HBO5). Deze "mobility windows" kunnen zowel toegepast worden voor: <ul style="list-style-type: none"> • studie en stages; • inkomende en uitgaande mobiliteit.
Aanpak	de hogeronderwijsinstellingen overleggen samen met de overheid over de aanpak van het (verder) inbouwen van "mobility windows" en brengen een advies uit aan de minister. Daarbij worden ook eventuele knelpunten voor het inbouwen van een "mobility window" in kaart gebracht en wordt er naar oplossingen gezocht. Indien uit het overleg blijkt dat decretaale aanpassingen nodig zijn, neemt de overheid hiertoe de nodige initiatieven; de instellingen nemen het (verder) inbouwen van de "mobility windows" verplicht op in hun beleid inzake internationalisering. Zij besteden daarbij de nodige aandacht aan de kwaliteit; de instellingen (opleidingen) voeren de nodige programmawijzigingen door
Trekker	De hogeronderwijsinstellingen in overleg met het Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs De hogeronderwijsinstellingen De hogeronderwijsinstellingen
Timing	Overleg: september-oktober 2013 Ontwikkelen van het beleid van de instellingen: academiejaar 2013-2014 Implementatie van het beleid: academiejaar vanaf 2014-2015
Regelgeving	Er wordt een decretaal initiatief genomen als dat uit het overleg nodig blijkt.

Impact op het personeel	Deze actie heeft een impact op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen (geen bijkomende financiering)
Impact op ICT	Deze actie heeft geen impact op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de instellingen

3. Gezamenlijke opleidingen

Operationele doelstelling	De hogeronderwijsinstellingen stimuleren om kwaliteitsvolle opleidingen aan te bieden gezamenlijk met één of meerdere buitenlandse instellingen, waarbinnen studentenmobiliteit en eventueel docentenmobiliteit voorzien is.
Actie	De overheid kent jaarlijks een aanloopsubsidie toe aan een aantal bachelor- en/of masteropleidingen die gezamenlijk ingericht worden met één of meerdere buitenlandse instellingen. Zowel nieuwe gezamenlijke opleidingen als bestaande opleidingen die hervormd worden kunnen in aanmerking komen.
Aanpak	<p>De overheid stelt een expertengroep samen die mogelijke knelpunten voor het inrichten van gezamenlijke opleidingen met één of meerdere buitenlandse instellingen in de regelgeving in kaart brengt. Indien uit het overleg blijkt dat decretale aanpassingen nodig zijn, neemt de overheid hiertoe de nodige initiatieven.</p> <p>Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLUHR, Het opstellen van de procedure en de selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming.</p> <p>De hogeronderwijsinstellingen initiëren gezamenlijke opleidingen met één of meerdere buitenlandse instellingen</p>
Trekker	<p>Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs</p> <p>VLUHR in samenwerking met Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs</p> <p>De hogeronderwijsinstellingen</p>

Timing	<p>Oplijsten van eventuele knelpunten: september – oktober 2013</p> <p>Decretaal initiatief (indien nodig): november – december 2013</p> <p>Uitwerken procedure: november – december 2013</p> <p>Eerste aanvragen: voorjaar 2014</p> <p>Beoordeling van de aanvragen en toekennen van de financiering: voorjaar 2014</p> <p>Start projecten: vanaf academiejaar 2014-2015</p>
Regelgeving	<p>Decretaal initiatief indien noodzakelijk op basis van de oefening van de expertengroep</p> <p>Opstellen van MB/ BVR</p>
Impact op het personeel	Deze actie heeft een impact op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen.
Impact op ICT	Deze actie heeft geen impact op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	<p>5000 euro per jaar per opleiding, verlengbaar voor 3 jaar.</p> <p>Voorstel: 3 nieuwe opleidingen/jaar aanvaard: 15.000 euro/jaar met een maximum van drie jaar</p>
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de instellingen

4. Internationaal klimaat/karakter in het Vlaams hoger onderwijs versterken

4.1. Het lanceren van een oproep tot de organisatie van internationale zomercampussen en intensieve internationale vormingsprogramma's

Operationele doelstelling	Een bijdrage leveren aan de versterking van het internationaal klimaat in het Vlaams hoger onderwijs door het stimuleren van internationale zomercampussen en intensieve internationale opleidingsprogramma's
Actie	De overheid kent jaarlijks een financiering toe aan vijf zomercampussen en/of intensieve programma's aan de Vlaamse instellingen.
Aanpak	<p>Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLUHR. Het opstellen van de procedure en de selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming. Daarbij wordt ten minste met de volgende elementen rekening gehouden:</p> <p>De hogeronderwijsinstellingen voorzien daarbij in een co-financiering van 50%;</p> <p>De projecten lopen langer dan een jaar (idealiter 3 jaar).</p> <p>De eerste zomercampussen en/ of intensieve programma's vinden plaats vanaf zomer 2014.</p>
Trekker	<p>de VLUHR in samenwerking met Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs</p> <p>De hogeronderwijsinstellingen</p>

Timing	Uitschrijven procedure: september-oktober 2013 Lanceren oproep: november 2013 Indienen aanvragen: februari 2014 Organisatie 1 ^{ste} zomercampussen/ intensieve programma's: zomer 2014
Regelgeving	Opstellen MB/ BVR
Impact op het personeel van de hogeronderwijsinstellingen	Deze actie heeft een impact op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen.
Impact op ICT	Deze actie heeft geen impact op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	Max. 15.000 euro/zomercampus/jaar Voorstel: 5 zomercampussen of intensieve programma's per jaar financieren Er wordt een co-financiering van 50% gevraagd van de instellingen.
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de instellingen

4.2. Onthaalbeleid buitenlandse studenten

Operationele doelstelling	Een bijdrage leveren aan de versterking van het internationaal klimaat in het Vlaams hoger onderwijs door het onthaal van buitenlandse studenten te optimaliseren
Actie 1	Het in kaart brengen van eventuele belemmeringen inzake mobiliteit van inkomende studenten, onder meer op het vlak van toegang (visum), verblijf en huisvesting Aanpak/Trekker Het Departement Onderwijs en Vorming stelt een expertengroep samen, in overleg met de verschillende stakeholders (andere overheden, VLUHR,...) die de problematiek in kaart brengt en voorstellen tot verbetering uitwerkt Timing Start: voorjaar 2014
Actie 2	Het ontwikkelen van een "quality charter" voor inkomende studenten Aanpak/Trekker Het Departement Onderwijs en Vorming stelt een expertengroep samen, in overleg met de verschillende stakeholders, die het "quality charter" uitwerkt. Timing Start: voorjaar 2014
Regelgeving	/

Impact op het personeel	Deze acties kunnen een impact hebben op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen (geen bijkomende financiering)
Impact op ICT	Deze actie heeft geen impact op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet van alle betrokken actoren

4.3. Beurzen voor inkomende internationale topstudenten

Operationele doelstelling	Een bijdrage leveren aan de versterking van het internationaal klimaat in het Vlaams hoger onderwijs door het aantrekken van internationale topstudenten die na hun studies ambassadeurs voor Vlaanderen zijn
Actie	De overheid ontwikkelt een aanbod van beurzen om jaarlijks topstudenten op bachelor- of masterniveau zowel uit de EHEA, als daarbuiten, aan te trekken.
Aanpak	De overheid stelt de hoogte van de beurzen vast. Daarbij wordt rekening gehouden met 1) de hoogte minimaal nodig voor het bekomen van een visum, 2) de bedragen die gangbaar zijn in andere landen qua hoogte van beurs en 3) de hoogte van bestaande beurzen zoals bijvoorbeeld Erasmus Mundus. Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLUHR. Het opstellen van de procedure en de selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming. Daarbij worden de selectieprocedures en deadlines afgestemd op deze van bestaande initiatieven.
Regelgeving	Opstellen van een MB/ BVR
Impact op het personeel	Deze acties kunnen een impact hebben op het personeel van de instellingen. Deze studenten worden meegenomen in het algemeen financieringsmodel. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen.
Impact op ICT	Deze actie heeft geen impact op de systemen van de instellingen
Financiële middelen	Er worden beurzen voorzien voor een totaal van 750.000 euro per academiejaar. In het eerste jaar (academiejaar 2015-2016 = opstartjaar) wordt dit bedrag beperkt tot 375.000 euro. Er wordt gevraagd aan de instellingen of zij een vrijstelling van inschrijfgeld voor deze studenten willen aanbieden. Het aantrekken van internationale topstudenten levert immers ook voor de instellingen een return op.
Timing	Vaststellen van de hoogte van het beursbedrag: voorjaar 2014 Uitwerken van een selectieprocedure: voorjaar 2014 Uitschrijven oproep: september-oktober 2014, Start: academiejaar 2015-2016
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de instellingen.

4.4. Internationalisering van het curriculum

Operationele doelstelling	Een bijdrage leveren aan de versterking van het internationaal klimaat in het Vlaams hoger onderwijs door de verdere internationalisering van het curriculum
Actie 1	<p>Stimuleren van het inbouwen van internationalisering in het curriculum door middel van de organisatie van een reeks studiedagen rond dit thema.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>Er wordt een projectgroep onder leiding van Flanders Knowledge Area, met afgevaardigden uit Departement Onderwijs en Vorming en de instellingen, samengesteld, die deze reeks studiedagen voorbereidt.</p> <p>Timing</p> <p>Start: in navolging van de eerste 2 studiedagen (eerste studiedag mei 2012, tweede studiedag januari 2013) komt er nog een derde studiedag in november 2013</p>
Actie 2	<p>Oprichten van een groep counselors die instaan voor de praktische begeleiding van opleidingen die internationalisering in hun curriculum willen inbouwen.</p> <p>Aanpak/trekker</p> <p>Er wordt een groep counselors aangesteld door de projectgroep, onder leiding van Flanders Knowledge Area.</p> <p>Timing</p> <p>najaar 2013 (lancering op studiedag november 2013)</p>
Actie 3	<p>Uitwerken van een handboek rond Internationalisering van het curriculum. De nadruk ligt hierbij op het verwerven van internationale en interculturele competenties bij de studenten@Home</p> <p>Aanpak/trekker</p> <p>Samen met de groep counselors ontwikkelt Flanders Knowledge Area een handboek rond Internationalisering van het curriculum.</p> <p>Timing</p> <p>start project: voorjaar 2014</p> <p>oplevering eind 2014</p>
Regelgeving	/
Impact op het personeel	Dit heeft een invloed op de belasting van het personeel van Flanders Knowledge Area en de betrokken instellingen.
Impact op ICT	/
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de betrokkenen.

4.5. Verder uitbouwen Study in Flanders/ Research in Flanders

Operationele doelstelling	Een bijdrage leveren aan de versterking van het internationaal klimaat in het Vlaams hoger onderwijs door het uitwerken van een communicatie- en recruteringscampagne over studeren en onderzoek in Vlaanderen
Actie	Verder uitbouwen van het project Study in Flanders en opzetten van het project Research in Flanders
Aanpak	Verder zetten van de communicatie- en rekruteringscampagnes en nieuwe initiatieven ontwikkelen (zie ook fiche 1) Onderzoek naar economische impact van internationalisering van onderwijs en onderzoek in Vlaanderen
Trekker	Flanders Knowledge Area
Regelgeving	/
Middelen personeel	/
Middelen ICT	/
Financiële middelen	/
Timing	Start academiejaar 2013-2014
Haalbaarheid	Voorwaarde is actieve inzet door de betrokkenen.

5. Evenwichtige mobiliteit

Operationele doelstelling	Streven naar een evenwicht tussen inkomende en uitgaande mobiliteit, ook op vlak van groepen van landen (herkomst/bestemming) en studiegebieden
Actie	Instellingen bewust maken van bestaande onevenwichten inzake mobiliteit en wijzen op het belang van een evenwichtige verdeling

Aanpak	<p>Aktieve deelname aan de werkgroepen die op Europees niveau de registratie van mobiliteit onderzoeken en uitwerken . In het bijzonder gaat het over de registratie van uitgaande diplomamobiliteit, die enkel op internationaal niveau in kaart kan gebracht worden door de registratie van inkomende diplomamobiliteit in het land waar de uitgaande student zijn studies volgt en diploma behaalt.</p> <p>Het opzetten van een registratiesysteem dat het toelaat om het (on)evenwicht inzake mobiliteit in kaart te brengen, en dit zowel op Vlaamse niveau als op instellingsniveau (daarbij beter gebruik maken van bestaande systemen). Voor de registratie van uitgaande en inkomende creditmobiliteit wordt hier verwezen naar fiche 7.</p> <p>In kaart brengen van het (on)evenwicht inzake mobiliteit en onderliggende oorzaken</p>
Trekker	Departement Onderwijs en Vorming
Regelgeving	/
Impact op het personeel	Kan een impact hebben op het personeel van de instellingen
Middelen op ICT	Kan een impact hebben op de ICT van de instellingen en van de overheid
Financiële middelen	/
Timing	<p>In kaart brengen van de bestaande systemen inzake inkomende mobiliteit in de instellingen en uitwerken van een Vlaams registratiesysteem: 2015-2016</p> <p>In kaart brengen van het (on)evenwicht: vanaf academiejaar: 2016-2017</p>
Haalbaarheid	De inzet van de instellingen om te streven naar een meer evenwichtige mobiliteit. We houden hierbij rekening met de vaststelling dat dit zeker niet voor alle instellingen evident is.

6. Stages

Operationele doelstelling	Stages/werkplekieren in het buitenland aanmoedigen: instellingen die in hun opleidingen reeds stages voorzien aanzetten om meer stageplaatsen te voorzien in het buitenland en instellingen die nog relatief weinig stages integreren aanzetten dit meer te doen en daarbij ook buitenlandse stages te overwegen.
---------------------------	---

Actie 1	<p>Samen met de werkgeversorganisaties en andere betrokken organisaties (o.a. Flanders Knowledge Area vzw, Flanders Investment and Trade) wordt gezocht naar mogelijkheden om een kwalitatief aanbod van buitenlandse stages te voorzien.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>Flanders Knowledge Area vzw zal optreden als regionaal bureau voor de ontwikkeling en het onderhoud van een Vlaams online platform voor vraag en aanbod aan stageplaatsen voor afgestudeerden. Er wordt ook bekeken hoe dit platform kan uitgebreid worden naar een systeem voor stage tijdens de studie.</p> <p>Timing</p> <p>Start uitbouw platform en selectie administratief medewerker: voorjaar 2013</p>
Actie 2	<p>Er wordt met de stakeholders een forum opgezet waar de problematieken rond registratie, begeleiding, procedures, ... van zowel inkomende als uitgaande stages in kaart worden gebracht, op basis waarvan de nodige initiatieven worden genomen om de obstakels weg te werken.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>Flanders Knowledge Area stelt in overleg met de overheid een expertengroep samen die een voorstel van aanpak voorlegt, de problematieken in kaart brengt en voorstellen uitwerkt.</p> <p>Timing</p> <p>Start: najaar 2013</p>
Regelgeving	/
Impact op het personeel	Deze acties kunnen een impact hebben op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen (geen bijkomende financiering)
Impact op ICT	Stages dienen even rigoureuus te worden geregistreerd als studieperiodes. Dit kan aanpassingen vergen aan de registratiesystemen.
Financiële middelen	Jaarlijks 30.000 euro/ per jaar (na afloop van TOI-project) voor betaling administratief medewerker FKA
Haalbaarheid	De inzet van de instellingen bij het organiseren en correct registreren van stageperiodes in het buitenland is vereist.

7. Registratie van mobiliteit

Operationele doelstelling	<p>Uittekenen en opzetten van aangepaste processen, gegevensinzamelingen en rapportering ten einde over de nodige gegevens over internationale en gevalideerde mobiliteit van de Vlaamse studenten te beschikken met het oog op: 1. het opvolgen van de benchmark 2020, 2. het centraal beheren van beurzen, en 3. het wegen van mobiliteit in de financiering van de instellingen.</p>
Acties	<p>Behoeftanalyse maken van de verschillende elementen van mobiliteit op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elementen uit het actieplan mobiliteit; • de bestaande adviezen van Flanders Knowledge Area; • de nodige parameters voor het generieke stelsel van mobiliteitsbeurzen en voor de ondervertegenwoordigde groepen; • Analyse van de bestaande processen inzake mobiliteit en studiefinanciering. <p>Modelleren van de nodige datastromen en toepassingen ten einde de businessnoden te ondersteunen en de nodige data in te zamelen (functionele analyse en technisch ontwerp)</p> <p>Bouw en inproductie stellen van het registratiesysteem</p> <p>Ontwerpen van de nodige rapporteringstools zodat de Vlaamse resultaten op het vlak van mobiliteit kunnen worden gemonitord (binnen het datawarehouse O&V)</p> <p>Zorgen voor de nodige validatieprocedures</p> <p>Opzetten van rapportering over de mobiliteit binnen de andere ambtshalve geregistreerde instellingen (vb. Instituut voor Tropische Geneeskunde), in het kader van een algemene oefening om meer gestructureerde data met deze instellingen uit te wisselen.</p>

Aanpak	<p>AHOVOS formuleerde een meerjarenstrategie met betrekking tot de databank hoger onderwijs (DHO). Binnen deze strategie neemt registratie van mobiliteit een prominente plaats in. Dit plan wordt verder uitgevoerd en in de globale planning worden de nodige keuzes gemaakt.</p> <p>Fase 1</p> <p>Met betrekking tot mobiliteit zal tegen de aanvang van het academiejaar 2014-2015 de bestaande registratie van de mobiliteit binnen het curriculum worden geoptimaliseerd. Dit zal gebeuren door in samenspraak met de verschillende actoren: 1) bestaande parameters beter te standaardiseren (uitwisselingsprogramma's, instellingen, ...), 2) de geregistreerde mobiliteit actief te monitoren en inhoudelijk af te stemmen met andere stakeholders, 3) de registraties op te nemen in de validatieprocedure samen met de al bestaande rapporten.</p> <p>Op deze manier zullen we over het academiejaar 2014-2015 een meer coherent beeld krijgen van de mobiliteit van studenten binnen het curriculum (= uitgaande creditmobiliteit).</p> <p>Fase 2</p> <p>Samen met een aantal andere inhoudelijke en technische aanpassingen aan de databank hoger onderwijs zal bekeken worden of de doorgevoerde optimalisaties verder vertaald moeten worden in het datamodel en of er nood is aan andere gegevens. Binnen de globale behoeftanalyse zal de nood om data inzake extra-curriculaire activiteiten te capteren mee in scope zitten. De globale behoeftenanalyse moet leiden tot een globale projectplanning, inclusief een prioritering van de behoeften van mobiliteit. De projectplanning voorziet met welke middelen welke concrete producten en realisaties zullen worden opgeleverd. Deze projectplanning wordt vervolgens uitgevoerd en opgevolgd, en leidt aldus tot de implementatie van de elementen in scope van de projectplanning. Zeker in de scope voor 2015-2016 zijn de uitgaande creditmobiliteit en de inkomende diplomabiliteit. De andere, nodige aspecten dienen aansluitend in de erop volgende academiejaren gefaseerd te worden.</p>
Trekker	AHOVOS: afdeling Hoger Onderwijs
Stakeholders	AHOVOS: afdeling Studietoelagen; departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Stafdiensten; hogeronderwijsinstellingen, studenten, Flanders Knowledge Area, EPOS, VLIR-UOS

Regelgeving	<p>In principe vergen het uitwerken van processen, gegevensinzameling en rapportering geen bijkomende regelgeving. Wel zal inzake financiering van studenten en instellingen afstemming nodig zijn met de daarvoor vereiste decretale aanpassingen (zie ook fiche 9.1. en 9.4). Ook het capteren van extra-curriculaire activiteiten via ECTS of EVC vereist voorafgaandelijk een kader. Hiervan moet wel nog onderzocht worden hoe de processen binnen de instellingen in elkaar zitten. Het is immers niet de bedoeling om bijkomende administratieve lasten te gaan organiseren.</p>
Impact op personeel	<p>Deze acties hebben impact op het personeel van de instellingen, AHOVOS, het departement O&V en andere stakeholders</p> <p>Men kan enerzijds wel financiële en ICT-middelen voorzien om deze actie uit te voeren, maar met de beperkte, beschikbare human resources zal een projectplanning opgesteld moeten worden, en zal dit concurreren met andere prioriteiten bij alle betrokken partners.</p> <p>In deze actiefiche wordt een voorstel tot prioritering gedaan die het mogelijk maakt om al een eerste realisatie met betrekking tot mobiliteit te hebben tegen de start van het academiejaar 2014-2015.</p> <p>Naast de projectwerking is er ook de reële, bijkomende workload voor AHOVOS in het kader van de voorgestelde monitoring en validatie van de mobiliteitsgegevens van de instellingen vanaf 2014-2015.</p>
Impact op ICT	<p>Tot 2017 stelde AHOVOS een roadmap op voor DHO. Beperkte aanpassingen voor mobiliteit kunnen hier zeker in opgenomen worden, in zoverre dit aanpassingen zijn die passen binnen de huidige datastructuur.</p> <p>De huidige doelstelling van DHO is uitvoering te kunnen geven aan de decreten. DHO is opgezet als inschrijvings- en resultatendatabank. Het capteren van data buiten de structuur van inschrijvingen, opleidingen en opleidingsonderdelen, zoals stages uitgedrukt in maanden en niet in studiepunten, is een behoorlijke paradigmashift die een significante investeringskost met zich mee zal brengen.</p> <p>In een eerste fase zal mobiliteit die niet gekoppeld is aan een inschrijving dan ook niet opgenomen worden in de scope, noch in fase 1, noch in fase 2.</p> <p>In een latere fase kunnen deze vormen van mobiliteit eventueel worden opgenomen in het kader van een studentenportfolio (zie ook fiche 8). Door de eerder beschreven fasering kan met een beperkte financiële impact van start gegaan worden met de uitvoering van het actieplan mobiliteit vanaf het academiejaar 2014-2015.</p>
Financiële middelen	<p>Nader te bepalen als de behoeften gespecificeerd zijn.</p>
Timing	<p>2014-2015: fase 1 waarbij een meer coherent beeld van de mobiliteit binnen het curriculum verkregen wordt;</p> <p>2015-2016 (e.v.): uitbreiding van het datamodel op basis van een meer gedetailleerde behoefteanalyse.</p>

Haalbaarheid	Mits een goede fasering en prioritering, en voor zover de nodige middelen voorhanden zijn, is de uitvoering van deze doelstelling haalbaar. Daarbij zal ook inhoudelijke prioritering noodzakelijk zijn die hierboven werd beschreven. Zo is het bv. wenselijk dat eerst alle processen en datanoden m.b.t. uitgaande creditmobiliteit worden aangepakt, aangezien deze nodig zijn voor zowel de benchmark als de financiering.
--------------	---

8. Kwaliteit van mobiliteit versterken

Operationele doelstelling	Garanderen en versterken van de kwaliteit van de mobiliteit, waarbij het valideren van de in het buitenland verworven competenties een belangrijk aandachtspunt is
Actie 1	<p>Ontwikkelen van een internationaal studentenportfolio</p> <p>Aanpak</p> <p>De task force mobiliteit werkt, samen met de nodige experts, een internationaal studentportfolio uit.</p> <p>Trekker</p> <p>Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs ondersteunt en begeleidt de werkzaamheden van de task force. AHOVOS is een van de stakeholders.</p> <p>Timing</p> <p>Ontwikkelen van het internationaal studentportfolio: academiejaar 2013-2014,</p> <p>Koppelen data die moeten opgenomen worden in het portfolio (cf. fiche 7)</p> <p>Gebruik van het portfolio: vanaf 2014-2015</p>

Actie 2	<p>Ontwikkelen van een tool om de kwaliteit van de partnerschappen met buitenlandse instellingen/ organisaties/ bedrijven te monitoren</p> <p>Aanpak</p> <p>De task force mobiliteit ontwikkelt, samen met de nodige experts, deze tool.</p> <p>Trekker</p> <p>Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs ondersteunt en begeleidt de werkzaamheden van de task force.</p> <p>Timing</p> <p>Ontwikkelen van de tool: academiejaar 2013-2014, Gebruik van de tool: vanaf 2014-2015</p>
Regelgeving	/
Impact op het personeel	Deze acties kunnen een impact hebben op het personeel van de instellingen. De eventuele meerkost moet gedragen worden door de middelen van de instellingen (geen bijkomende financiering)
Impact op ICT	Het koppelen van data die moeten opgenomen worden in het portfolio heeft een impact op ICT
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Voorwaarde is inzet van de taskforce en de actieve deelname en gebruik door de instellingen

9. Financiering van mobiliteit

9.1. Generiek stelsel mobiliteitsbeurzen

Operationele doelstelling	Stimuleren van uitgaande studentenmobiliteit door het opzetten van een generiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa.
Acties	Opzetten van een generiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa. Dit stelsel is transparant en toegankelijk (nodige informatie is voor iedereen beschikbaar)

Aanpak	<p>Vaststellen van criteria en voorwaarden voor de toekenning van de mobiliteitsbeurzen. Deze moeten decretaal verankerd worden.</p> <p>Nagaan of alle data beschikbaar zijn om een beurs te berekenen op basis van de criteria die in punt 1 werden vastgelegd.</p> <p>Uittekenen van een proces waarbij de trigger tot het toekennen van een mobiliteitsbeurs de registratie van de mobiliteit in DHO is.</p> <p>Uitwerken van een centraal beheerd systeem voor de uitbetaling van de mobiliteitsbeurzen, waarbij het bestaande stelsel van studiefinanciering voor het hoger onderwijs de basis vormt.</p> <p>Behoeft- en functionele analyse</p> <p>Overleg met de desbetreffende diensten/ instellingen</p> <p>Uitbouw van een centraal beheerd systeem</p> <p>Communicatie</p> <p>In het geval de afdeling studietoelagen moet uitbetalen volgens criteria voor de studiefinanciering, moeten meer gegevens beschikbaar zijn (de discussie rond banaba/ manana, het minimum aantal credits, creditcontracten en verblijf in het buitenland, quid terugvorderingen,...</p> <p>Publieke verantwoording: in samenspraak met de verschillende actoren in kaart brengen welke andere en/of bijkomende verantwoording afgelegd zal moeten worden over de middelen die worden toegekend.</p>
Trekker	<p>Punt 1 van de aanpak:</p> <p>De task force mobiliteit, samen met de nodige experts, werkt de eerste opties uit, die dan verder afgetoetst worden met de verschillende stakeholders. Het Departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs ondersteunt en begeleidt de werkzaamheden van de task force en initieert de eventueel noodzakelijk decretale aanpassingen.</p> <p>Andere punten:</p> <p>AHOVOS: afdeling Studietoelagen, ism. Afdeling Hoger Onderwijs voor het luik DHO</p>
Stakeholders	Hogeronderwijsinstellingen, studenten, Flanders Knowledge Area, EPOS
Impact op regelgeving	Decretale verankering vereist (cfr. regelgeving studiefinanciering).
Impact op personeel	<p>Het opzetten van het generiek beurzenstelsel heeft impact op de instantie die de beurzen zal toekennen, maar ook op de instanties die nodig zijn voor datacollecties.</p> <p>In de mate dat deze actie spoort met de andere prioriteiten van AHOVOS, moet er naar gestreefd worden om een beurzenstelsel op te zetten dat uitgevoerd kan worden binnen het bestaande personeelseffectief van het agentschap. Hierbij gaan we uit dat de realisatie volgt op de realisatie van de automatische toekenning.</p>

Impact op ICT	<p>Het opzetten van het beurzenstelsel vereist ICT-ondersteuning, gaande van de aanvragen tot dossierbehandeling, aftoetsen van de voorwaarden, eventueel via interfaces met beschikbare databronnen, gegevensuitwisseling, uitbetalingsmodaliteiten, en zelfs terugvorderingsmodaliteiten.</p> <p>Dit zal moeten ingepast worden in een al bestaande procesflow en logica bij de afdeling Studietoelagen van AHOVOS. Zelfs voor een beperkt aantal dossiers betekent een aangepaste procesflow voor mobiliteitsbeurzen een grote impact op de systemen. Deze procesflow zal eerst moeten worden uitgetekend. Bovendien dient dit ook te concurreren met andere prioritaire opdrachten en projecten.</p>
Financiële middelen	<p>Op dit ogenblik zijn de behoeften onvoldoende duidelijk. Afhankelijk van de complexiteit, de beschikbaarheid van data en de machtiging van de privacy commissie zal de financiële component uitgewerkt moeten worden.</p>
Timing	<p>Punt 1 van aanpak:</p> <p>Start werkzaamheden task force: najaar 2013</p> <p>Resultaten en decretale verankering: eind 2014 (programmadedcreet)</p> <p>Verdere punten:</p> <p>Behoefte - en functionele analyse: 2de helft 2014</p> <p>Uitwerken centraal beheerd systeem: voorjaar 2015</p> <p>Opstart beurzenstelsel: vanaf 2015 – 2016 (zie opmerking haalbaarheid)</p> <p>Deze timing is onder voorbehoud van de implementatie van de automatische toekenning van studiebeurzen</p>
Haalbaarheid	<p>Gelet op de vele afhankelijkheden (o.a. opzetten van een systeem van registratie, datacollectie, groot aantal betrokken instanties,...) is het opstarten van een beurzenstelsel vanaf 2015-2016 geen evidentie. De concrete haalbaarheid zal de eerste keer moeten blijken op basis van de behoeftenanalyse.</p>

9.2. Specifiek stelsel mobiliteitsbeurzen

ASEM-DUO

Operationele doelstelling	Opzetten van een specifiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa.
Acties	Toekennen van mobiliteitsbeurzen aan zowel Vlaamse als Aziatische studenten, telkens voor de duur van 4 maanden.
Aanpak/Trekker	Dit programma wordt ondersteund en beheerd door het ASEM-DUO secretariaat. De opzet en selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming. 33% van de ingediende voorstellen (met een minimum van 25%) moet afkomstig zijn uit de ondervertegenwoordigde groepen. Indien niet, dan zal het voorziene budget hiervoor niet verdeeld worden over andere studenten uit niet-ondervertegenwoordigde groepen. Studenten uit de ondervertegenwoordigde groepen kunnen een extra toelage ontvangen.
Regelgeving	/
Impact op personeel	/
Impact op ICT	/
Financiële middelen	150.000 euro om jaarlijks 36 studenten (18 duo-beurzen) te financieren.
Timing	Call voorjaar 2013 voor start uitwisselingen vanaf september 2013.
Haalbaarheid	Dit programma loopt reeds succesvol.

Washington Center

Operationele doelstelling	Opzetten van een specifiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa.
Acties	Toekennen van mobiliteitsbeurzen aan Vlaamse studenten voor een stage in Washington, telkens voor de duur van 1 semester.
Aanpak/Trekker	Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLHUR. De opzet en selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming. 33% van de ingediende voorstellen (met een minimum van 25%) moet afkomstig zijn uit de ondervertegenwoordigde groepen. Indien niet, dan zal het voorziene budget hiervoor niet verdeeld worden over andere studenten uit niet-ondervertegenwoordigde groepen. Studenten uit ondervertegenwoordigde groepen kunnen een extra toelage ontvangen. We zullen ook met het Washington Center blijven zoeken naar extra beurzen voor Vlaamse studenten gesponsord door Amerikaanse bedrijven en overheidsinstellingen en internationale organisaties in de VS.
Regelgeving	/
Impact op personeel	Deze actie heeft een impact op het personeel van Flanders Knowledge Area
Impact op ICT	/

Financiële middelen	90.000 euro voor de mobiliteit van 12 Vlaamse studenten per academiejaar
Timing	Dit programma is al lopende.
Haalbaarheid	Dit programma loopt al enkele jaren succesvol.

Mobiliteit met landen in transitie

Operationele doelstelling	Opzetten van een specifiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa.
Acties	Toekennen van mobiliteitsbeurzen aan zowel Vlaamse als internationale studenten uit Brazilië, Zuid-Afrika, Marokko en Turkije, telkens voor de duur van 1, 2 of 4 maanden ¹ .
Aanpak/Trekker	Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLHUR. De opzet en selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming. 33% van de ingediende voorstellen (met een minimum van 25%) moet afkomstig zijn uit de ondervertegenwoordigde groepen. Indien niet, dan zal het voorziene budget hiervoor niet verdeeld worden over andere studenten uit niet-ondervertegenwoordigde groepen. Studenten uit ondervertegenwoordigde groepen kunnen een extra toelage ontvangen.
Regelgeving	/
Impact op personeel	Deze actie heeft een impact op het personeel van Flanders Knowledge Area
Impact op ICT	/
Financiële middelen	150.000 euro per jaar
Timing	Call voorjaar 2013 voor start uitwisselingen vanaf september 2013.
Haalbaarheid	Dit programma is reeds succesvol opgestart.

Bilaterale akkoorden

Operationele doelstelling	Opzetten van een specifiek stelsel van mobiliteitsbeurzen voor een verblijf in het buitenland (studieverblijf, stage,...) binnen en buiten Europa.
Acties	Toekennen van projecten aan Vlaamse hogeronderwijsinstellingen voor mobiliteit van zowel Vlaamse als internationale studenten, tussen Vlaanderen en de prioritaire landen

<p>Aanpak/ Trekker</p>	<p>Dit programma wordt ondersteund en beheerd door de VLHUR. De opzet en selectie gebeurt in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming en Departement Internationaal Vlaanderen.</p> <p>Binnen de projecten is 33% van de studenten (met een minimum van 25%) afkomstig uit de ondervertegenwoordigde groepen. Indien niet, dan zal het voorziene budget hiervoor niet verdeeld worden over andere studenten uit niet-ondervertegenwoordigde groepen. Studenten uit ondervertegenwoordigde groepen kunnen een extra toelage ontvangen;</p> <p>Door het indienen van een voorstel engageert de onthaalinstelling zich tot het inzetten van de nodige middelen voor een kwalitatief onthaal en begeleiding van de studenten. Deze inbreng wordt ook zichtbaar aange-toond in het aanvraagdossier;</p> <p>Bepalen van prioritaire thema's of studiedomeinen;</p> <p>Bepalen van de hoogte van de beursbedragen: uniform of gedifferentieerd per land;</p> <p>Het vastleggen van de looptijd van de financiering van de goedgekeurde projecten</p> <p>Opmaken van een Memorandum of Understanding (MoU) met de prioritaire landen;</p> <p>De mobiliteitsbeurzen worden centraal betaald aan de studenten die in het kader van een goedgekeurd project naar het partnerland gaan.</p> <p>Onderzoeken of co-financiering vanuit de EU of vanuit het nieuwe Erasmus for All programma mogelijk is.</p>
<p>Regelgeving</p>	<p>Voor het toekennen van beurzen aan Vlaamse studenten is een nieuwe decretale basis nodig.</p>
<p>Impact op personeel</p>	<p>Deze actie heeft een beperkte impact op het personeel van de instellingen. De instellingen brengen menskracht in voor het opzetten en uitwerken van de institutionele samenwerkingsverbanden en voor het stimuleren van studenten om naar een van de prioritaire landen te gaan.</p>
<p>Impact op ICT</p>	<p>/</p>
<p>Financiële middelen</p>	<p>800.000 euro van het Departement Onderwijs en Vorming + op termijn bestaande middelen transitielanden (450.000 euro)</p> <p>200.000 euro van het Departement Internationaal Vlaanderen</p>

Timing	<p>Eind juni 2013: bevraging van de instellingen over hun samenwerking met de prioritaire landen: welke instellingen, welke thema's en studiedomeinen; bestaande uitwisselingen van studenten, onderzoekers en docenten;</p> <p>September 2013: het concept is volledig uitgewerkt; concept wordt besproken met de instellingen</p> <p>Oktober-november 2013: concept wordt besproken met de ambassades van de prioritaire landen</p> <p>December 2013: MoU met een aantal landen zijn gereed</p> <p>Januari 2014: eerste oproep indienen projecten met een aantal landen voor uitwisseling van studenten in academiejaar 2014-2015</p> <p>April 2014: evaluatie van de ingediende projecten door een jury bestaande uit de departementen IV en O&V, experts uit de instellingen/organisaties en van de Europese Commissie;</p> <p>September 2014: start uitwisselingen studenten</p> <p>2014: verdere onderhandelingen met de prioritaire landen</p> <p>2015: tweede ronde</p>
Haalbaarheid	De tijdige introductie van dit beurzensysteem is mede afhankelijk van de medewerking van de prioritaire landen.

Ondervertegenwoordigde groepen

Operationele doelstelling	Stimuleren van de deelname van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen aan mobiliteit zodat 33% van de mobiele studenten uit deze groepen komt.
Actie 1	<p>Toekennen van een extra beursbedrag aan mobiele studenten uit ondervertegenwoordigde groepen;</p> <p>Aanpak</p> <p>Afbakenen van de ondervertegenwoordigde groepen die in aanmerking komen voor een extra beursbedrag. De beursstudenten en de studenten met een functiebeperking worden in ieder geval geklasseerd onder de ondervertegenwoordigde groepen. Voor de andere ondervertegenwoordigde groepen wordt afgestemd met de afbakening en definiëring in het kader van het Aanmoedigingsfonds.</p> <p>De ondervertegenwoordigde groepen worden opgenomen in het registratiesysteem (zie fiche 7). Op dit moment zijn alleen de studenten met een functiebeperking en de studenten met een studietoelage geregistreerd overeenkomstig de definities van het financieringsdecreet. Voor studenten uit andere ondervertegenwoordigde groepen wordt nog een manier van registratie uitgewerkt.</p> <p>Uitwerken van een regeling om een bijkomende beursbedrag gemiddeld 170 euro per mobiele student met een generieke mobiliteitsbeurs, nog te bepalen voor studenten met een specifieke mobiliteitsbeurs)) correct toe te kennen aan de weerhouden studenten uit de ondervertegenwoordigde groepen.</p> <p>Idealiter gebeurt de uitbetaling via het centraal beheerd systeem voor de generieke mobiliteitsbeurzen.</p> <p>Aanpak/ trekker</p> <p>Departement Onderwijs en Vorming en Ahovos</p> <p>Timing</p> <p>Afbakenen doelgroepen: start najaar 2013</p> <p>Ondervertegenwoordigde groepen opnemen in registratie en centraal uitbetalen: hangt samen met fase 2 van registratie (zie fiche 7)</p>
Actie 2	<p>Extra begeleiding en ondersteuning van ondervertegenwoordigde groepen door de instelling</p> <p>Aanpak/ trekker</p> <p>Hogeronderwijsinstellingen</p> <p>(zie fiche 1)</p>

Actie 3	<p>Uitvoeren van nader onderzoek naar obstakels voor ondervertegenwoordigde groepen bij deelname aan mobiliteit.</p> <p>Aanpak/ trekker</p> <p>Het Departement Onderwijs en Vorming schrijft een onderzoeksopdracht uit.</p> <p>Timing</p> <p>Uitschrijven opdracht: voorjaar 2014</p> <p>Start academiejaar 2014-2015</p> <p>Afronden onderzoek: einde academiejaar 2014-2015</p>
Actie 4	<p>Monitoren van de deelname aan mobiliteit van ondervertegenwoordigde groepen via de voorziene gegevensverzamelingen</p> <p>Aanpak</p> <p>Uitbouw registratiesysteem: zie fiche 7</p> <p>Start monitoring: zie fiche <u>7</u></p>
Actie 5	<p>Inbouwen van een extra weging in het financieringsmechanisme voor mobiele studenten uit ondervertegenwoordigde groepen</p> <p>Aanpak</p> <p>Zie fiche 9.4</p>
Regelgeving	/
Impact op het personeel	Deze acties hebben impact op het personeel van de instellingen, AHOVOS en het departement O&V.
Impact op ICT	<p>AHOVOS heeft een plan uitgewerkt om de komende jaren zowel voor mobiliteit als de taalmonitor de nodige aanpassingen door te voeren aan databanken, functionaliteiten en architectuur.</p> <p>Daarbij dient ook de gegevensuitwisseling rond ondervertegenwoordigde groepen in scope genomen te worden.</p>
Financiële middelen	Er wordt gemiddeld 170 Euro per maand extra voorzien voor elke mobiele student uit een ondervertegenwoordigde groep die een generieke mobiliteitsbeurs ontvangt. Dit bedrag kan gedifferentieerd worden.
Haalbaarheid	Een aantal maatregelen staan al in de steigers. Een belangrijk risico is hierbij wel een éénduidige definitie van kansengroepen en de technische haalbaarheid om deze ook in de databestanden als dusdanig te identificeren. De machtiging van de privacy commissie is in deze ook een aandachtspunt.

Inbouwen incentives in het financieringssysteem

Operationele doelstelling	Hogeronderwijsinstellingen aanmoedigen uitgaande kwaliteitsvolle studentenmobiliteit, gepaard gaande met het verwerven van de beoogde competenties, verder te stimuleren door het voorzien van een financiële incentive.
Actie	Een financiële stroom opzetten naar de instellingen, gebaseerd op mobiliteitsparameters.
Aanpak	Afbakenen en vrijmaken van middelen uit de bestaande financiële mechanismen voor het hoger onderwijs en als incentivefinanciering gebruiken voor mobiliteit. Uitwerken van een verdelingsmechanisme op basis van mobiliteitsparameters om deze middelen te verdelen over de hogeronderwijsinstellingen. Dit mechanisme steunt op de gegevens inzake uitgaande creditmobiliteit die in het registratiesysteem zullen opgenomen zijn (zie fiche 7)
Trekker	Voor decretale aanpassing: departement Onderwijs en Vorming: Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs Voor berekening financiering: AHOVOS: afdeling Hoger Onderwijs
Stakeholders	Hogeronderwijsinstellingen
Regelgeving	Er zal een decretale basis voorzien moeten worden voor de toekenning van deze middelen.
Impact op het personeel	Deze actie heeft impact op het personeel van de instellingen, AHOVOS en het departement O&V.
Impact op ICT	Deze actie heeft impact op de systemen van de instellingen, en op de toepassingen van AHOVOS voor gegevensinzameling, rapportering en financiering. In de mate dat deze stroom georganiseerd wordt buiten het bestaande financieringsmechanisme en gebruik maakt van parameters die in fase 1 beschikbaar zullen zijn, is de impact hiervan beperkt.
Timing	Als we er van uitgaan dat het academiejaar 2014-2015 het eerste academiejaar is waarvoor we over gevalideerde data zullen beschikken, kan een financiële stroom gradueel worden opgezet vanaf begrotingsjaar 2017.
Financiële middelen	De nodige middelen worden vrijgemaakt binnen de bestaande begrotingskredieten.
Haalbaarheid	In de mate dat deze financiële stroom opgezet wordt buiten de verdeling van de werkingsmiddelen, is het voorzien van een dergelijke financiering technisch vrij eenvoudig haalbaar.

10. Administratieve ondersteuning

10.1. Uitvoering van beleid van de Vlaamse Regering

Operationele doelstelling	Het uitbouwen van een structuur die instaat voor de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen inzake studentenmobiliteit en dit binnen een brede opdracht van internationale samenwerking met een specifieke focus op onderwijs en vorming.
Actie 1	<p>Analyse van bestaande buitenlandse organisaties die internationalisering van onderwijs en studentenmobiliteit stimuleren.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>Het Departement Onderwijs en Vorming neemt het initiatief om een aantal buitenlandse studiebezoeken te organiseren.</p> <p>Timing</p> <p>Bezoek DAAD: april 2013</p> <p>Bezoek NUFFIC: juni 2013</p> <p>Bezoek CIMO: juni 2013</p> <p>Nota tegen eind september 2013</p>
Actie 2	<p>Uittekenen van een voorstel van nieuwe structuur voor de uitvoering van het beleid. Hierbij worden de huidige actoren inzake mobiliteit en internationalisering in de ruime zin nauw betrokken met het oog op het vastleggen van de verschillende verantwoordelijkheden van eenieder. Er wordt nagegaan in welke mate de nieuwe structuur moet kunnen rekenen op inbreng van geldelijke, personeels- en andere middelen om de vooropgestelde taken te kunnen uitvoeren en wie daarvoor zal instaan.</p> <p>Aanpak/Trekker</p> <p>De minister van onderwijs neemt het initiatief om op basis van het rapport over deze bezoeken en in nauw overleg met het Departement Internationaal Vlaanderen, een voorstel van structuur voor te leggen aan de actoren (in de ruime zin van het woord) en aan de Vlaamse Regering</p> <p>Timing</p> <p>voorleggen structuur aan Vlaamse Regering: eind 2013</p>

Actie 3	<p>Uitbouw van een centrale structuur die de nodige autonomie bezit om het beleid inzake studentenmobiliteit en internationalisering uit te voeren en dit op basis van doelstellingen die door de overheid vastgelegd worden. Deze structuur wordt aangestuurd door de overheid via de minister van onderwijs en vorming en dit d.m.v. een beheersovereenkomst.</p> <p>Aanpak/Trekker/ Timing</p> <p>Het Departement Onderwijs en Vorming brengt alle actoren samen voor de uitbouw van de nieuwe structuur op basis van de beslissing van de Vlaamse Regering. De voorbereidingen starten in het academiejaar 2013-2014 (uitwerken visie, missie, strategische doelstellingen,...). Een ontwerp van de nieuwe structuur is uitgetekend tegen eind 2014. Afhankelijk van de beslissing van de Vlaamse Regering kan de nieuwe structuur operationeel zijn begin 2016 en kan tegen het einde van het academiejaar 2015-2016 volwaardig uitgebouwd zijn.</p>
Regelgeving	De opdracht van de nieuwe structuur wordt decretaal verankerd.
Impact op personeel	Deze actie zal een invloed hebben op het personeel van de betrokken organisaties/instellingen.
Impact op ICT	/
Financiële middelen	/De middelen van de bestaande structuren worden samengebracht in de nieuwe structuur.
Haalbaarheid	Afhankelijk van de bereidwilligheid en inzet van alle betrokkenen.

10.2. Ontwikkelen van een centraal beheerd ondersteuningssysteem op Vlaams niveau

Operationele doelstelling	Ontwikkelen van een gecoördineerd, ondersteunend systeem voor mobiliteit en internationalisering in Vlaanderen
Actie 1	<p>Ontwikkelen van 1 aanspreekpunt voor de "eindgebruiker" mobiliteit en internationalisering van onderwijs, waar hij/zij alle mogelijke informatie ontvangt</p> <p>Aanpak</p> <p>Door de integratie van de verschillende systemen (registratie, financiering, communicatie,...) wordt voor de eindgebruiker één aanspreekpunt (single point of contact) uitgewerkt (webbrowser) waarin de (potentiële) mobiele student alle noodzakelijke informatie terugvindt en het volledige proces (aanvraag, bevestiging, financiering,...) kan terugvinden.</p> <p>Trekker</p> <p>In afwachting van een beslissing over de nieuwe structuur door de Vlaamse regering, trekt het ministerie van onderwijs en vorming.</p> <p>Timing</p> <p>Start academiejaar 2014-2015</p>

Actie 2	<p>Het op elkaar afstemmen van bestaande programma's inzake studentenmobiliteit</p> <p>Aanpak</p> <p>In het kader van dit actieplan werden in de mate van het mogelijke de verschillende mobiliteit programma's zo veel mogelijk op elkaar afgestemd, met behoud van de eigenheid van de programma's. Dit proces is nog niet voltooid en moet in de toekomst verder gezet worden.</p> <p>Trekker</p> <p>In afwachting van een beslissing over de nieuwe structuur door de Vlaamse regering, trekt het ministerie van onderwijs en vorming.</p> <p>Timing</p> <p>Najaar 2013</p>
Regelgeving	
Impact op het personeel	/
Impact op ICT	/
Financiële middelen	/
Haalbaarheid	Afhankelijk van de inzet van alle betrokken actoren.

Colofon

Eindredactie

Departement Onderwijs en Vorming

Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs

Coördinatie

Magalie Soenen en Linda De Kock

Verantwoordelijke uitgever

Micheline Scheys

Secretaris-generaal Departement Onderwijs en Vorming

Vormgeving

Kim Baele

Depotnummer

D/2013/3241/261

